

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Maja Bauch

ISKANJE BIOLOŠKIH STARŠEV

Perspektiva ljudi, ki so bili posvojeni

Specialistično delo

Ljubljana 2016

PODATKI O SPECIALISTIČNI NALOGI

Ime in priimek: Maja Bauch

Naslov naloge: Iskanje bioloških staršev – perspektiva ljudi, ki so bili posvojeni

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Število strani: 114

Število slik: 1

Število tabel: 1

Število virov: 44

Število prilog: 10

Mentorica: red. prof. dr. Darja Zaviršek

Povzetek:

Specialistično delo prikazuje položaj posvojitve v Sloveniji z vidika odprte in zaprte posvojitve. Temelj naloge so izkustva posvojenih ljudi, ki iščejo biološke starše ali so se z njimi že srečali. Ugotovitve, ki jih zagovarjam v specialističnem delu, temeljijo na pričevanjih ljudi, ki imajo izkušnjo posvojitve ter se soočajo z vprašanji in občutki glede biološkega izvora. Za socialno delo imajo zgodbe ljudi, ki so udeleženi v posvojiteljski triadi, velik pomen, saj odpirajo vprašanja, kako naj izboljšamo prakso socialnega dela, da bo rezultat posvojitve vedno dosegel svoj namen – tj. korist otroka. Raziskovalni del naloge po metodi kvalitativne analize prikaže, da je za posvojeno osebo, ki želi spoznati biološke starše (najpogosteje omenjajo roditeljico), to srečanje izjemnega pomena, čeprav so stiki lahko le enkratni ali občasni.

Deskriptorji: posvojitve, socialno starševstvo, iskanje bioloških staršev, odprta posvojitve, zaprta posvojitve.

Title: Searching for biological parents – perspective of adoptees

Abstract:

Specialist thesis shows the status of adoptions in Slovenia in terms of open and closed adoption. The foundation of this task are experiences of adoptees searching for biological parents, or those who have already met them. Findings advocated by the specialist work are derived from people testimonies and show realistic view of someone who is confronted with questions and feelings about the biological origins. Stories of people involved in the adoption triade are of a great importance to the field of social work, as they open the question of improving the social work practice that will result in adoption meeting its purpose – ie. benefit of the child.

Decriptors: adoption, social parenthood, closed adoption, opend adoption, biological parents, searching for biological parents.

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Maja Bauch

ISKANJE BIOLOŠKIH STARŠEV

Perspektiva ljudi, ki so bili posvojeni

Specialistično delo

Mentorica: red. prof. dr. Darja Zaviršek

Ljubljana 2016

Bila sem pripravljena na oboje, da me bo nagnala,
da bo rekla, da nima hčerke, in tudi na to,
da mi bo povedala, kaj je bilo.

Tudi ona je bila srečna, ko me je videla,
saj si je želela, da bi me našla.

(osebna izpoved posvojenega dekleta)

UVOD

Posvojitev je najbolj poznana in sprejeta oblika socialnega starševstva, katere prvovrsten namen je zaščititi in omogočiti lepše življenje otroku, ki nima staršev ali ti zaradi različnih razlogov ne morejo opravljati starševske funkcije. Prav zaradi ranljive skupine ljudi, ki v procesu posvojitve iščejo podporo v socialnovarstveni instituciji, mora stroka napredovati do stopnje, da lahko uspešno izpolni mandat socialnega dela z otroki, ki v tej zgodbi predstavljajo najšibkejši člen. Ravno tako je pomembno, da socialnovarstvene institucije kvalitetno opravijo suportivno vlogo socialnim staršem, ki otroka sprejmejo, in ne nazadnje tudi biološkim staršem, čigar stiske so pogosto prezrte. Osnovno izhodišče strokovnih delavcev v procesu posvojitve je dobrobit otroka. Pomembno je družbeno priznanje, da niso vse posvojitve uspešne in niso vse adoptivne družine srečne. Pozabiti moramo na glorificirano predstavo o popolnih posvojitelskih družinah, v katerih zapuščeni otroci dobijo ljubeče, razumevajoče in skrbne starše, starši pa popolnega otroka. Posvojitve so realnost. So izkušnja, ki vseživljenjsko zaznamuje vse udeležence triade – otroka, biološke starše in adoptivne in vsakdo jo doživlja po svoje.

Kot pravi Zaviršek (2012), fenomen posvojitve za strokovno delo pomeni veliko več kot zgolj povezati ljubeče odrasle z otroki, ki ne morejo živeti z biološkimi starši ter potrebujejo skrb, spoštovanje, navezanost in pripadnost. V povezavi s posvojitvami govori o družbenih normah, moralo in osebnim prepričanjem o dobrem starševstvu, materinstvu, očetovstvu, o etičnih dilemah, o pravici otrok in staršev z interesi socialnih, družinskih in populacijskih politik v povezavi z otroki in z njihovim razvrščanjem na bolj in manj zaželene. Te družbene norme se kažejo v zakonodaji in javnih pooblastilih, ki jih imajo strokovni delavci na tem področju.

Zgodnje začetke posvojitve v Sloveniji je zaznamovala socialna delavka Ela Zupančič, ki je dolga leta delala in razvijala delo na tem področju. Še danes marsikdo, ki ima osebno izkušnjo s posvojitvijo, omenja njeno ime. Že leta 1984 je napisala kratko prozo *Od kod Novakovi Mihec*, ki je primerna za prebiranje in opisovanje posvojitve tudi mlajšim otrokom ter je bila dolga leta edina tovrstna vsebina zanje. Leta 1987 je izdala knjigo *Posvojen otrok, zaželen in ljubljen*, v kateri med drugimi opisuje težave, s katerimi se srečujejo posvojitelji v procesu posvojitve. Šest let pozneje, leta 1993, je izšla njena druga knjiga *Izpolnjena hrepenenja*, v kateri so zbrani prispevki o posvojenih otrocih, ki jih je objavljala v reviji Naša žena. Drugo ime, ki je prepoznavno na področju posvojitve v Sloveniji, je Viktorija Bevc, ki je leta 1999 izdala knjigo o pogumu in bolečini žensk, ki so oddale otroka v posvojitev. To je prvo delo, v

katerem lahko beremo izčrpne zgodbe o materah, ki iz različnih razlogov niso obdržale svojega otroka. Tudi sicer je Viktorija Bevc prepoznavna z društvom Deteljica, ki ima pomembno podporno vlogo za pare pri predelovanju travme zaradi neplodnosti in suportivno vlogo v procesu posvojitve.

Leta 1999 je bila izvedena prva večja raziskava na področju posvojitve pri nas, pod mentorstvom Pavle Rapoša Tajnšek¹, ki je s sodelavci ugotovila dva temeljna problema. Kot prvega so izpostavili prevladujoč model zaprte posvojitve, ki ovira razvidnost in sprejemanje posvojiteljske stvarnosti. Kot drugi je bil problem večnega rejništva. Druga obsežna raziskava o posvojitvah otrok, ki jo je deset let pozneje izvedla Fakulteta za socialno delo pod vodstvom Darje Zaviršek², je pomemben prispevek, ki poleg pregleda zakonodaje, postopkov in standardov na področju posvojitve razkriva zgodbe posvojenih ljudi in zgodbe posvojiteljev, ki so otroka sprejeli bodisi iz Slovenije bodisi iz tujine, ter v raziskavo vključuje tudi zgodbe socialnih delavk. Slednje je najpomembnejše za snovanje novih smernic in metod dela s tako ranljivo skupino ljudi, kot so posvojeni otroci. Pričujoče zgodbe ponujajo tako primere dobrih kot tudi slabih izkušenj. Omenjena raziskava je potrdila nekaj, na kar so opozarjali že strokovnjaki (Zupančič 1987, Rapoša Tajnšek et al 1999), ki so se s posvojitvami ukvarjali še pred destletjem in več, in sicer da se kaže potreba po specializiranem enotnem centru za notranje in meddržavne posvojitve s posebej za to področje usposobljenimi strokovnimi delavci. Danes se tako s postopki posvojitve bolj ali manj uspešno ukvarja vseh 62 centrov, ki jih imamo v državi. Znano pa je, da dobro opravljeno delo pomeni imeti tudi veliko izkušenj.

Leta 2012 smo dobili prvi priročnik³ za delo na področju posvojitve, na katerega smo lahko upravičeno ponosni. Njegova vsebina je tako v veliko pomoč strokovnim delavcem in vsem, ki imajo s posvojitvijo osebno izkušnjo, kot tudi zanimivo in poučno branje za vse tiste, ki jih fenomen posvojitve zanima.

Kratek pregled pomembnih del in raziskav s področja posvojitve na Slovenskem prikaže, da zavest in želja po spremembi na tem področju naraščata, kajti posvojitve so iz zasebnega prešle tudi v javni prostor. Izkušnje ljudi, ki so v zgodbe o posvojitvah osebno vpeti, lahko pogosteje zasledimo v medijih, na spletu ter tudi v strokovnih znanstvenih člankih in govorijo o času, v katerem se institucija posvojitve

¹ Rapoša Tajnšek, Pavla et al. (1999). Organizacija in standardi na področju posvojitve. Raziskava. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

² Zaviršek, Darja et al. 2009. Postopki, organizacija in standardi na področju posvojitve. Raziskava. Ljubljana. Fakulteta za socialno delo.

³ Zaviršek, Darja (2012) Notranje in meddržavne posvojitve: od osebnih izkušenj do dobre prakse. Priročnik za razvijanje novih strokovnih kompetenc v socialnem varstvu.

počasi detabuizira. Zgodbe posvojenih otrok, ki so že odrasli, posvojiteljev in ne nazadnje tudi strokovnih delavcev, s katerimi javno opozorijo na pomanjkljivosti sistema, vzbujajo upanje, da bo država poskrbela, da bo sistem socialnovarstvenih storitev na področju posvojitve deloval vzorno, in to tudi takrat ko gre za kompleksnejše primere. V vseh teh zgodbah pa je seveda mogoče najti tudi izjemne primere dobre socialnodelavske prakse, ki naj bodo vodilo tistim, ki se za posvojitev otroka odločajo in postopek vodijo.

Za dobro praktično delo sta poleg teoretičnega znanja nujna tudi raziskovanje posvojenčeve stvarnosti in zavedanje, da je najpomembnejše izkustveno znanje. Zgodbe, ki nam jih pripovedujejo ljudje, ki so v posvojitve osebno vpeti, so same po sebi najbolj zgovorne. So odraz dolgoletnega strokovnega dela in spleta različnih okoliščin. Iz vidika strokovnosti pri posvojitvah pa naj velja pravilo, da ni pomembno le dobro poznavanje pravne podlage, temveč tudi črpanje znanja iz prakse pa tudi empatičen pristop do udeleženi v posvojitelskem trikotniku.

V pričujočem specialističnem delu sem se osredotočila na izkustva ljudi, ki so iskali biološke starše. Sam koncept naloge je nastal ob razmišljanju, da v Sloveniji pravzaprav obstaja malo oprijemljivega, kar bi govorilo o izkušnjah posvojenih ljudi, ki so iskali svoje roditelje. Raziskovanje biološkega izvora predstavlja poseben izziv, ne le zame, ki sem to področje raziskovala, ampak predvsem izziv in močno življenjsko izkušnjo za tiste, ki si več let želijo spoznati žensko, ki jih je rodila. To so zgodbe, ki govorijo o pogumu, bolečini in veselju.

Posvojitve vse prevečkrat predstavljajo zgolj kot birokratizacijo v socialnovarstvenem sistemu, saj poudarjajo, kako utrujajoče celoten postopek vpliva na prihodnje posvojitelje. Zdi se jim, da proces nikoli ne bo končan. Proces posvojitve je vseživljenjski in v trenutku, ko posvojitelja sprejmeta otroka in je odločba pravnomočna, je birokratski postopek končan, s tem pa se začne družinsko življenje, ki v vsakdan udeleženi prinese nove globine in nova spoznanja. Posvojitve so torej življenje – so lepe, žalostne, polne presenečenj, veselja in so tudi tragične. Predvsem pa so izjemne.

KAZALO

1 TEORETIČNI UVOD	10
1.1 ZGODOVINA POSVOJITEV	10
1.1.2 RAZVOJ SLOVENSKE ZAKONODAJE NA PODROČJU POSVOJITEV	11
1.2 POSVOJITEV KOT OBLIKA SOCIALNEGA STARŠEVSTVA	13
1.2.1 KONCEPT ODPRTE IN ZAPRTE POSVOJITVE	15
1.2.2 SLABOSTI ZAPRTE POSVOJITVE	17
1.2.3 ZNAČILNOSTI IN PREDNOSTI ODPRTE POSVOJITVE	20
1.3 OTROK V PROCESU POSVOJITEV	23
1.3.1 IDENTITETA	28
1.4 ISKANJE BIOLOŠKIH STARŠEV	33
1.4.1 DOSTOPNOST INFORMACIJ O BIOLOŠKEM IZVORU	37
1.4.2 VLOGA SOCIALNIH OMREŽIJ PRI ISKANJU BIOLOŠKIH STARŠEV	39
1.5 MOČ SOCIALNEGA DELA V PROCESU POSVOJITEV	44
2 RAZISKOVALNI DEL	50
2.1 PROBLEM	50
2.2 METODOLOGIJA	51
2.2.1 VRSTA RAZISKAVE	51
2.2.2 MERSKI INSTRUMENT IN VIR PODATKOV	51
2.2.3 POPULACIJA IN VZORČENJE	51
2.2.4 ZBIRANJE PODATKOV	53
2.2.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	53
2.3 REZULTATI	54
2.3.1 ZNAČILNOST POSVOJITVE	54
2.3.2 ISKANJE BIOLOŠKIH STARŠEV	57

2.3.3 ZBIRANJE INFORMACIJ	60
2.3.4 PRVI STIK Z BIOLOŠKIMI STARŠI	61
2.3.5 ODNOS DO BIOLOŠKIH STARŠEV IN BIOLOŠKIH SORODNIKOV	64
2.3.6 STIKI	65
3 SKLEP	68
4 LITERATURA	70
5 PRILOGE	74
5.1 VPRAŠALNIK ZA OSEBO, KI JE POSVOJENA	74
5.2 VPRAŠALNIK ZA SOCIALNO DELAVKO	75
5.3 INTERVJUJI	76
5.3.1 OSEBA A	76
5.3.2 OSEBA B	78
5.3.3 OSEBA C	79
5.3.4 OSEBA D	80
5.3.5 OSEBA E	82
5.3.6 OSEBA F	83
5.4 POSTOPEK KVALITATIVNE ANALIZE	87

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 ZGODOVINA POSVOJITEV

Posvojitve segajo daleč v zgodovino, v čas, ko je bil ta postopek namenjen zgolj za ohranjanje rodbine, družinskega imena in dediščine. Posvojitev kot socialnovarstveni ukrep, namenjen v korist otrok, kot jo poznamo danes, pa je precej mlajša. Danes je glavni razlog za odločitev o posvojitvi otroka predvsem neplodnost ali pa želja, da se otroka izvzame iz institucionalnega varstva in se mu omogoči prijazno družinsko življenje. Ta praksa pri nas še ni zelo razširjena, saj se ljudje za posvojitve odločajo večinoma takrat, ko zaradi zdravstvenih razlogov ne morejo imeti bioloških otrok oz. so izčrpali vse medicinske možnosti, ki jih ponuja reprodukcijska tehnologija.

Posvojitve so bile poznane že pri germanskih plemenih, ko je obstajal sodni oziroma simbolični postopek, s katerim so nekoga sprejeli v tujo hišno skupnost z namenom, da bi nadaljeval družino in ohranil dediščino, ki ni imela lastnih sinov. Rimljani so ta postopek pravno formalizirali in že tedaj poznali dve obliki: *adoptio plena* kot popolna posvojitev in s tem vstop posvojenega otroka v očetovsko oblast in sorodstvo posvojitelja ter *adoptio minus plena* kot nepopolna posvojitev, pri kateri je otrok ostal v starševski oblasti biološkega očeta in mu je bila priznana le pravica do dedovanja po posvojitelju. Iz rimskega prava je nato stoletja izhajala nemška sodna praksa. Posvojitev je pomenila vzpostavitev razmerja s pravico do dedovanja po posvojitelju. V tistem času je šlo za obliko posvojitve, ki je bila še zelo oddaljena od današnjega vidika, ki razume posvojitev kot učinkovit socialni ukrep za otroke, ki ne morejo odraščati v biološki družini. Približno leta 1910, ko je prišlo do postopnega zavedanja o nepravilnostih posvojitve, so se z njimi začele ukvarjati ustanove za varstvo otrok. Te so se borile proti trgovini s posvojitvami, zato so nastali prvi uradni odloki. Nastali so uradi za varstvo mladih, ki so se ukvarjali predvsem s posvojitvami. V nacionalistično-fašističnem obdobju je bila posvojitev instrument ideološke politike, saj so poveljevali družine z velikim številom otrok. Poleg tega je v vojnem obdobju veliko osirotelih otrok potrebovalo starše. Oblasti so imele ogromno prijav za posvojitve, vendar le rasno popolne otroke brez dednih bolezni se je smelo izročiti v roke odgovornim, zdravim in za vzgojo primernim sonarodnjakom. Otroci drugih ras in pripadniki etničnih manjšin so veljali za neprimerne kandidate za posvojitve (Lutter 1997: 29–30).

1.1.2 RAZVOJ SLOVENSKE ZAKONODAJE NA PODROČJU POSVOJITEV

Zakonodaja na področju posvojitve, kot jo poznamo danes, je skupek zgodovinskih sprememb, družbenih akcij in raziskovanja na tem področju. Kljub vsem spremembam, ki so prisostvovala, da so sedaj posvojitve bolj usmerjene v perspektivo otroka (*child perspective*), ne moremo trditi, da je zakonodaja napisana tako, da je ne bi mogli bolj konkretizirati in izboljšati, predvsem v tistem segmentu, ko govorimo konceptu odprte oz. zaprte posvojitve.

V nadaljevanju povzemam⁴ razvoj slovenske zakonodaje na področju posvojitve od leta 1918 do danes, kjer od začetnega patriarhalnega vzorca organiziranja družine preidemo k perspektivi otroka:

Od leta 1918 do nastanka Kraljevine Jugoslavije (1929) je bila Slovenija del Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Na tem območju je veljal (avstrijski) Obči državljanski zakonik iz leta 1811 z novelami (I, II, III), izdanimi med letoma 1914 in 1916. Ta zakonik je pravno urejal tudi vsa vprašanja, ko so se nanašala na družino in družinsko politiko.

- Zakon, ki je urejal posvojitve, je nakazoval prevladujoč patriarhalni vzorec organiziranja družine. Otroci, ki so bili dani v posvojitve, so bili navadno moškega spola, saj se je rodbinsko ime lahko preneslo le nanje. Pravila, ki so veljala v zvezi s postopkom, prav tako nakazujejo spolno neenak odnos; tj. posvojitelj (moški) je moral biti star najmanj petdeset let, ni smel imeti svojih otrok in ni smel biti versko zabljubljen samskemu stanu. Pri mladoletnem posvojencu je moral podati privoljenje k posvojitvi otrokov oče, v primeru njegove smrti pa mati, pri polnoletnem posvojencu pa je moral otrok sam privoliti v posvojitve, potrebno je bilo tudi soglasje očeta. Posvojitve je bila sklenjena s pogodbo v obliki javne listine, ki jo je potrdilo sodišče.
- Leta 1946 so bili razveljavljeni vsi pravni predpisi, izdani pred drugo svetovno vojno in med njo. Področje družinskega prava je bilo v celoti urejeno z novimi predpisi. Zakon o posvojitvi iz leta 1947 naj bi v prvih povojnih letih pomenil prvenstveno zaščito in varstvo mladoletnih otrok, predvsem vojnih sirot. Omenjeni zakon je predvideval le posvojitve mladoletnih otrok ter je predstavljal obliko socialnega varstva otrok in mladine. S posvojitvijo se je med otrokom in posvojiteljem vzpostavilo podobno razmerje kot med starši in otroki. Posvojitelj je bil posvojenega otroka dolžan preživljati, prav tako ta posvojitelja, če ni bil zmožen za delo. Med posvojiteljem in posvojencem je bil sklenjen dogovor o prevzemu priimka in morebitnem

⁴ Povzeto po Renner et al 2006: 48–58

dedovanju, vendar je ob tem posvojenec obdržal dedno pravico po bioloških starših in sorodnikih; prav tako se med posvojencem in posvojiteljem ni vzpostavilo sorodstveno razmerje. Leta 1965 je bil Zakon o posvojitvi usklajen z ustavo SFRJ iz leta 1963 in je dobil ime *Temeljni zakon o posvojitvi*, ki je veljal do leta 1971. S tem zakonom v procesu posvojitve ni prišlo do velikih sprememb, saj je bila še vedno v veljavi nepopolna posvojitvev.

- Družinska politika je po letu 1972 do 1991 temeljila na načelih zvezne Ustave SFRJ in ustave SR Slovenije iz leta 1974. Leta 1972 je zakonska ureditev prešla v pristojnost posameznih republik. V Sloveniji je postal temeljni vir družinskega prava *Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih*, ki je bil sprejet leta 1976 in začel veljati 1977, urejal pa je tudi posvojitve. Pomembna novost, ki jo je ta zakon prinesel, je bila t. i. popolna posvojitvev, kar je še danes, poleg enostranske posvojitve, edina oblika posvojitve pri nas.
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, v nadaljevanju ZZZDR (Ur. l. RS, št. 69/2004), je še vedno glavni vir družinskega prava, ki poleg zakonske zveze ureja tudi razmerja med starši in otroki ter drugimi sorodniki, rejništvo, varstvo mladoletnih otrok in drugih oseb, ki ne morejo same skrbeti zase. V četrtem delu zakon opredeljuje pogoje za posvojitvev, razmerja, ki z njo nastanejo, postopek in neveljavnost posvojitve.

V Sloveniji od leta 1977 nepopolne posvojitve niso več v veljavi. ZZZDR tako priznava dve vrsti posvojitvev, in sicer enostransko in popolno posvojitvev. O enostranski posvojitvi govorimo takrat, ko eden od zakoncev posvoji otroka drugega zakonca. Ta oblika je pogosta v sestavljenih družinah. Najpogostejši primeri so, ko mož posvoji otroka žene. Pri tej vrsti posvojitvev mora otrokov biološki oče pristati na posvojitvev, razen če ta ni znan ali ni več živ. Na enostransko posvojitvev ne dajejo posebnega poudarka, smatra se, da bo uspešna, saj ima otrok še vedno enega biološkega starša. Tako popolni kot enostranski posvojitvi je skupno to, da ju ni mogoče razvezati.

Pri popolni posvojitvi gre za popolno izključitev otroka iz biološke družine, tako da vse medsebojne pravice in dolžnosti med otrokom in staršem prenehajo veljati; otrok je vključen v posvojiteljevo družino in s tem dobi položaj biološkega otroka, z vsemi pravicami in dolžnostmi do posvojitelja in njegovega sorodstva.

1.2 POSVOJITEV KOT OBLIKA SOCIALNEGA STARŠEVSTVA

Posvojitve predstavljajo izjemno osebni dogodek za vse udeležene v t. i. posvojitelskem trikotniku (biološki starši, oseba, ki je posvojena, socialni starši) in vsakdo izmed njih s seboj nosi del te zgodovine, ki je povezana z vprašanji, bolečino, v veliko primerih tudi travmatičnim doživljanjem. S tem, ko se proces posvojitve začne, ta postane tudi javna, saj se z njo ukvarjajo tudi drugi, ki so prisotni v življenjih teh ljudi, bodisi kot nekdo, ki jim nudi strokovno pomoč, bodisi kot zunanji opazovalec, podpornik ali »sodnik« v socialnem okolju.

Rapoša Tajnšek (1999: 5) dobro opiše, da posvojitve ni enkratno dejanje, ki se začne in konča s sprejetjem pravomočne odločbe. Za udeležence posvojitelskega trikotnika je posvojitve doživljenjski proces, za strokovne delavce na področju socialnega dela z družino pa je celota različnih, pogosto dolgotrajnih in kompleksnih interakcij in ukrepov.

Govoriti o posvojitvah pomeni govoriti o socialnem starševstvu. Leta 2009 je Darja Zaviršek uvedla pojem socialnega starševstva, ki je bil v našem prostoru do tedaj nepoznan. Koncept socialnega starševstva je bil uveden zato, ker je pojem »staršev« praviloma predpostavljal, da sta odrasli in otrok med seboj v krvni povezavi ali povezana vsaj s poročno zvezo dveh odraslih ljudi. Pojem socialnih staršev je torej nasprotje pojmu bioloških staršev in poudari, da ne temeljijo vsa starševstva na bioloških povezavah (Zaviršek 2009: 4). Ta oblika starševstva ni nova, novo pa je dejstvo, da smo dandanes pripravljeni odprto spregovoriti o tem, da nekdo ni biološki starš/otrok. Biti socialni starš je v današnji družbi vse bolj detabuizirana tema, vse pogostejše tudi tema vsakdanjega pogovora. Veliko zaslugo za slednje lahko pripišemo medijem, ki skoraj vsakodnevno poročajo o posvojitvah slavnih hollywoodskih zvezd. Socialno starševstvo je vse bolj prisotno v našem življenju tudi zaradi velikega števila ločitev in ponovnega oblikovanja družine (reorganizirane družine).

Zaviršek (2012) posvojitve povezuje z reproduktivnimi spremembami, večjo družinsko pluralnostjo, manjšim pomenom biološkega starševstva in dekonstrukcijo pričakovanj v zvezi s tradicionalno spolno identiteto žensk, deloma tudi moških. Posvojitve ni več samo »zadnja možnost«, temveč pogostejše stvar izbire.

Odmik od nuklearne družine kot edine prave in prihod »novih« družinskih oblik (istospolne, reorganizirane) ter vse večja prisotnost posvojitelskih družin so pripomogli, da je socialno starševstvo pri nas vse bolj sprejeto. Kljub tem ugotovitvam je vredno omeniti, da v našem okolju, ko je odprtost do sprejemanja novejših družinskih oblik še relativno mlada, pomeni biti socialni starš bolj zahtevno od

biološkega starševstva. Socialni starši se morajo neprestano dokazovati okolju, da so dobri starši, da si otroka zaslužijo, saj »otrok ni povsem njihov, ker jim je bil s postopkom posvojitve dan«. Vse to biološkim staršem ni potrebno. Gospa, ki je posvojila otroka, je o socialnem starševstvu povedala:

»Posebnost pri tem, da nisva biološka starša, je v tem, da sva zanj najbrž naredila več, kot bi dala biološkemu otroku. Nama je socialno starševstvo enakovredno biološkemu. Okolica pa te ima za posebnega. Ljudje nas bolj opazujejo, bolj smo pod lupo. Na vseh koncih te ustavljajo in sprašujejo, posebno se je to dogajalo na začetku, ko sva ga dobila.« (Klun 2009)

Socialna delavka, ki je delala na posvojitvah 29 let, je povedala:

»Posvojitve je za kraj zelo zanimiva. Največkrat se pride tega otroka večkrat pogledat kot rodnega. Istočasno pa se precizno opazuje starše. Poznam primer, ko so imeli prvega otroka posvojenega, drugega pa rodnega. Punčka, ki je bila posvojena, je imela močne laske, in ko so jo kopali, je vedno jokala in kričala. Sosed pa je rekel, da ko bi on lahko kam prijavil, kaj delajo s tem otrokom. Na zunaj se vsi delajo, češ kako smo veseli za vas, po drugi strani pa se otroke in starše pretirano opazuje. Ljudje razumejo posvojitve tako, da je otrok tebi dan in ni tvoj.« (Klun 2009: 118–119)

Zaviršek (2012: 31) koncept socialnega starševstva razlaga kot razmerje med odraslim in otrokom, ki temelji na dolgotrajnem, socialnem, ekonomskem in čustvenem odnosu skrbi in navezanosti, znotraj katerega odrasli opravlja starševske funkcije ter ima starševske dolžnosti in pravice.

Na tem mestu izpostavljam tesno navezanost med otroki in osebami, ki so bili za otroke socialni starši, kot jo opisuje finska profesorica Synnove Karvinen, ko se spominja, da so jo pri štirih letih starši hoteli od mize za otroke in služničad preseliti za mizo staršev, čemur se je jokajoča krčevito upirala in zahtevala, da gre z njo tudi služkinja. Bolečino, ko jo je občutila kot otrok, je izrazila z besedami: »To je bila moja mama!« (Zaviršek 2012: 32–33)

Že hiter pregled Grimmovih pravljic, ki so bile zapisane v 19. stoletju in jih v marsikateri slovenski družini prebirajo še danes, pokaže, da je lik socialne mame (takrat poimenovana kot mačeha) izrazito negativno formuliran.

... bratec je prijel sestrico za roko in ji rekel: »Odkar nama je mama umrla, nimava več mirne ure. Mačeha naju vse dni tepe, če prideva k njej, naju odžene z brcami in jesti nama daje le suhe skorje, ki ostajajo. Bog se usmili, če bi to vedela najina mama! Pojdi, greva skupaj v daljni svet. ...

(Grimm 2006: 31)

... Neka vdova je imela dve hčeri, ena je bila lepa in pridna, druga pa grda in lena, vendar je imela leno in grdo veliko raje, kajti ta je bila njena prava hči ... (Grimm 2006: 72)

Travmatični dogodki bratov Grimm so bili povezani z zgodnjo smrtjo očeta in nekaj let pozneje še s smrtjo matere. Kot najstarejša sta morala poskrbeti za tri mlajše brate in sestro ter ugled družine. Kot člana »padle« meščanske družine sta na lastni koži občutila razredno nepravilnost in izkoriščanje. Brata Grimm sta konec 18. in v začetku 19. stoletja oblikovala idealni tip »knjižne pravljice« (*Buchmärchen*) za vzgojo meščanskega otroka. Njuna zbirka pravljič je postala nekakšen vzgojni priročnik za otroke. Nekako v drugi polovici 20. stoletja pa so se pojavile kritike, ki so očitale preživete vrednote in negativen vpliv pravljič na otroke. Vrednote, ki prevladujejo v njihovih delih, so stereotipne in patriarhalno usmerjene, zato mnogi menijo, da se današnjemu času ne prilagajajo več.

1.2.1 KONCEPT ZAPRTE IN ODPRTE POSVOJITVE

Znotraj modela popolne posvojitve sta se izoblikovala dva koncepta. To sta koncept zaprte in koncept odprte posvojitve. Zadnji je vse bolj v uporabi in je usmerjen v korist otroka (*child perspective*) ter temelji na otrokovi pravici do stvarnosti.

Zaprto posvojitve lahko opisujemo kot idejo, v kateri so pravice staršev pomembnejše od pravic otrok. Značilnosti zaprte posvojitve sta molk in prikrivanje resnice. Nekateri ta koncept povezujejo s strogo molčečnostjo o posvojitvi in si v tem kontekstu jemljejo pravico do molka ter s tem otroka oropajo resnice. Novodobni pristopi na področju posvojitve v svetu in tudi pri nas težijo k odprti posvojitvi, vendar kot so pokazale raziskave (Rapoša Tajnšek et al 1999, Klun 2008, Zaviršek et al 2009), je bil v Sloveniji dolga leta pogostejše zastopan trend zaprtih posvojitvev oz. trend pomanjkljivega informiranja posvojenih oseb o značilnostih njihove posvojitve. Omenjene raziskave so pokazale, da so nekateri posvojeni otroci dolga leta živeli v prepričanju, da je njihova vez s starši biološka. Prav zaradi majhnosti naše države pa resnica o tem, da je nekdo posvojen, že nekako pride na dan. Nemalo smo imeli

primerov, ko so otroci izvedeli, da so posvojeni, iz socialnega okolja in ne od svojih staršev (Klun 2008, Zaviršek 2012). Ta razkritja sprožijo travmatično doživljanje tistega, ki je posvojen, in vodijo v nezaupanja vreden odnos otroka do starša.

Zaprta posvojitve zanika družinsko resnico in tako tistemu, ki je posvojen, naloži, da večji del življenja išče koščke svoje identitete in odkriva resnico o sebi. Tudi Ryburn (v Tajnšek et al 1999) ugotavlja, da lahko stiki z biološkimi starši posvojenim otrokom precej olajšajo negotovost pri iskanju lastne identitete.

Predstava o posvojitvi kot zaprtem modelu racionalizira in zmanjšuje pomen posvojitve, saj izhaja iz predpostavke, da starši, ki so otroka posvojili, ne potrebujejo specifičnih informacij in podpore. Verjamejo, da bo zgodnja otrokova izkušnja življenja pred posvojitvijo izginila sama od sebe, če se o njej ne bo govorilo, in da zgodnje izkušnje niso ključne za razvoj človeka. Manj kot se osredotoča na razlike, manj jih je, zato je bolje, da se o posvojitvi čim manj govori. Glede na to naj bi se čim manj vedelo o otrokovem izvoru ali celo posvojitve povsem zamolčalo (Zaviršek 2012).

Wiemann (2013) meni, da nekateri starši pred otrokom zamolčijo posvojitve zato, da bi ga obvarovali pred razočaranjem, bolečino in žalostjo. Otrok čuti, da je nekaj med starši in njim. Informacije je mogoče prikrivati, ni pa mogoče prikriti čustev in družinskega ozračja.

Kot nasprotnik koncepta zaprte posvojitve, ki ščiti bolj interese ljudi, ki so posvojili otroka, pa se je izoblikoval koncept odprte posvojitve, ki v ospredje postavlja pravico vedeti in v primerih, ko je to izvedljivo, omogoča stike z biološkimi starši, s privoljenjem obeh strani (otrok - biološki starš).

Po letu 1977, ko je v Sloveniji postala veljavna le popolna posvojitve, so začeli razmišljati v smer, da je koncept odprte posvojitve ustrežnejši od njegovega nasprotnika ter s tem bolj prijazen do otrok oz. odraslih, ki so posvojeni, saj jim omogoča, da lahko pridobijo podatke o posvojitvi ali spoznajo biološke starše, če si to želijo.

Socialna delavka je o modelu odprte posvojitve povedala:

»Bodoče posvojitelje opozarjamo na to, da otrok mora živeti z dejstvom, da je posvojen. To je treba povedati čim prej. Ne sme se tega zakrivati. To zelo poudarjamo. Samo žal se nekateri odločijo drugače, mi pa na to ne moremo vplivati.« (Klun 2008: 119)

Slovenska zakonodaja za razliko od nekaterih sodobnejših zakonodaj po svetu ne opredeljuje, ali naj bo posvojitev zaprta ali odprta. Odprta posvojitev se pri nas uveljavlja kot primer dobre prakse in ne kot zakonska obveza. Slednja je tako obvezna npr. v ZDA in nekaterih zahodnih evropskih državah, kot so Švedska, Francija, Španija in Italija. Italijanski predpisi prepovedujejo, da bi bila posvojitev za otroka skrivnost. O dejstvu, da je bil posvojen, mora biti obveščen, vendar sta čas in način, kako mu posvojitelja to povesta, prepuščena posvojiteljema. Na primer v Avstriji osebe, ki želijo posvojiti otroka, dobijo demografske podatke o biološki mami in se na podlagi tega lahko odločijo o izbiri otroka. Ime in bivališče biološke matere pa ostaneta skrita. Biološka mati se pozneje lahko pozanima glede stanja in razvoja otroka na Centru za mlade – *Jugendamt* (Zaviršek et al 2009).

Zaviršek (2012) meni, da je izrazito usmerjanje v odprto posvojitev posledica večjega upoštevanja potreb otrok, višje starosti otrok ob posvojitvi, manjših zadržkov pred tem, da otroci in starši poznajo biološke starše, manjše stigme bioloških staršev, ki so oddali otroka v posvojitev, ter manjše anonimnosti.

1.2.2 SLABOSTI ZAPRTE POSVOJITVE

Kot so pokazale raziskave (Rapoša Tajnšek et al 1999, Klun 2008, Zaviršek et al 2009), je mogoče trditi, da je koncept zaprte posvojitve, pri kateri so pomembna dejstva prikrita ali se pojavijo pozneje, v dobi odraščanja, iz okolice ali s samoiniciativnim raziskovanjem, povezan s travmatičnimi doživetji in vsekakor ni usmerjen v perspektivo otroka. Prikrivanje resnice otroku lahko povežemo tudi z neuspešno posvojitvijo, saj so osebe, ki so posvojene v molku, oropane temeljne pravice, tj. pravice vedeti. To pozneje po razkritju povzroči negotovost pri otroku oz. odraslem, ki je posvojen, in izgubo zaupanja do najbližjih oseb. Kot opisuje Swientek (1997), lahko to povzroči agresijo, depresijo ali popolno ločitev od družinskega sistema.

Za omenjeni koncept je značilno, da ovira razvidnost in sprejemanje posvojiteljske realnosti. V najstrožjem kontekstu zaprta posvojitev pomeni zamlčanje otrokove preteklosti in popolno pretrganje otroka z biološko družino.

Zaprte posvojitve so bile dolgo del tako imenovane tradicionalne prakse v socialnem delu, kjer je veljala popolna tabuizacija posvojitve. Uveljavljeno je bilo prepričanje, da prikrivanje posvojitve nekako obvaruje zakonca in otroka pred negativnimi odzivi iz okolja (Zaviršek *et al* 2009).

Rapoša Tajnšek s svojimi sodelavci (1999) zaprtemu modelu pripisuje destruktivne učinke na nadaljnje življenje posvojenih otrok in njihovih bioloških staršev. Omenja tudi druge avtorje, ki zaprtemu modelu očitajo, da manipulira in zlorablja tako posvojene otroke kot tudi biološke in socialne starše. Zaradi popolne prekinitve stikov posvojenega otroka in biološke družine ter odvzema informacij pa lahko trpijo tudi biološki starši, ki zama iščejo svojega »izgubljenega« otroka in ne morejo priti do odgovora, kako mu gre.

Nekatere roditeljice vse življenje trpijo, ker so oddale otroka v posvojitev. To trpljenje ni povezano le z izgubo otroka, temveč tudi z vprašanji, na katera ne dobijo odgovora: kje je moj otrok, kako mu gre, bi me želel videti? Nekatere ženske, ki oddajo otroka v posvojitev, so pomirjene, če vedo, da je z otrokom vse v redu, da se lepo razvija, da ima lepo življenje. Nekaj podobnega priča naslednji primer:

»Iz prakse moje kolegice je bil prek centra vzpostavljen stik z otrokom in mamo in je mamo zadovoljil v tem, da je videla, da je otrok dobro. Pozneje za otroka ni več spraševala.« (osebni pogovor s socialno delavko, zaposleno na CSD v urbanem naselju; april 2015)

Kadar biološki starši pokažejo zanimanje za otroka ali izrazijo željo po srečanju, je to največkrat zato, da vidijo, kako živi, da se prepričajo, da je v skrbnih rokah, se soočijo z bolečino, ki je povezana z »izgubo« otroka. Nekateri socialni starši zmotno mislijo, da bi biološki starši hoteli otroka nazaj ali bi utegnili negativno vplivati na njihovo družinsko sožitje. Strah je najpogostejši vzrok, da socialni starši ne odobravajo stikov med otrokom in njegovimi biološkimi starši.

So primeri, ko ženska, ki je oddala otroka v posvojitev, iz različnih razlogov ne more priti do zelenega stika z njim. Gospa, ki jo je posvojila samska ženska (naj poudarim, da je v Sloveniji to bolj izjema kot praksa), je po smrti socialne mame našla biološko mamo, ki si je prav tako želela srečati svojo »izgubljeno« hčer. O srečanju pove:

»Tudi ona je bila srečna, ko me je videla, saj si me je želela najti. V bistvu sva obe jokali. Je pa čustveno tako ... imam jo rada, vem, da je moje krvi, vem, da je naredila najboljše zame, jo spoštujem. Vedno pa je bila mama zame tista, ki me je vzgajala, skrbela zame, ne moreš tega čutiti do biološke mame. Je pa res, da imam sedaj, ko mame (posvojiteljice) ni več, tako rekoč edino družino pri njej. Po strani posvojiteljev so že vsi pomrli, tako da imam samo še njo ... (osebni pogovor z dekletom, ki ga je posvojila samska ženska; pogovor je bil opravljen maja 2015)

38-letna gospa, ki je bila posvojena pri šestih letih, pa svoj primer opiše takole:

»Kot šest let star otrok nisem niti vedela pravzaprav, za kaj gre. Vedela sem samo, da grem nekam drugam, da bom imela starše, da mi bo lepo. Jaz osebno ne bi dala otroka v posvojitev starejšega od štirih let. Zelo se spomnim dneva, ko sem prišla sem gor. Iskat sta me prišla oče in socialna delavka, ki mi je prinesla ogromnega plišastega psa in majhno punčko. Zame je bilo to ohoho, ker igrač sploh nisem poznala. Spomnim se, da sem se na začetku bala mame (posvojiteljice). Ne vem, takšen pristop je imela. Jaz nisem vedela, kaj naj pričakujem, zakaj sem sploh prišla k njim. Do danes mi še niso povedali, zakaj sem tu. Sploh ne govorita o tem. Čeprav mislim, da je to njihova dolžnost.

... nekako je bilo hudo. Novi ljudje, novo okolje in še v šolo sem morala iti. Bilo je stresno.

... Včasih čutim, da nisem od tu. Pa tudi marsikatero stvar ne povem staršem, ker vem, da nisem njihova.« (Klun 2008: 99)

Pričujoča zgodba kaže na primer slabe prakse socialnega dela na področju posvojitve. Gospa je bila posvojena po konceptu zaprte posvojitve, saj kot šestletna deklica ni vedela, kaj se pravzaprav z njo dogaja. Tudi pozneje, ko je odraščala in bila že povsem odrasla, starša nista bila pripravljena govoriti o posvojitvi. V takšnem primeru bi se morala socialna služba poglobljeno ukvarjati s primerom in dajati podporo otroku tudi pozneje, ko je posvojitev že bila sklenjena. Delo socialnih delavk je tudi to, da socialne starše pripravijo in jih naučijo kako otrokom povedati, da je posvojen. V konkretnem primeru je šlo za več stresnih situacij: posvojitev, sprememba okolja in vključitev v proces šolanja. Ob tem lahko predpostavljamo, da deklici nihče ni dal občutka varne navezanosti in podpore pri predelovanju travm iz matične družine. Njeno doživljanje staršev se je tudi pozneje odražalo z nezaupanjem (*včasih čutim, da nisem od tu, pa tudi marsikatero stvar ne povem staršem, ker vem, da nisem njihova*).

Večina zahodnoevropskih držav je začela dejavno zbirati podatke in dokumente z informacijami o posvojitvi, da bi bili otrokom na voljo, ko odrastejo (poslovilno pismo matere, fotografije, podatki o

širšem sorodstvu). V Združenem kraljestvu strokovni delavci skupaj z otrokom in socialnimi starši izdelajo »življenjsko knjigo otroka«, v kateri je zapisano čim več o njegovem življenju pred posvojitvijo (Zaviršek 2012).

Pri nas je nekaj podobnega naredila Katarina Tomšič, ko je leta 2012 izdala »baby book« z naslovom *Naših prvih 1095 korakov*. Spominski album vsebuje teme, ki lahko služijo kot odličen pripomoček pri pripravi na posvojitvev, otroku, ki je posvojen, pa služijo kot pripomoček, da skupaj s starši sproščeno raziskujejo elemente posvojitve ter se o njih odkrito in sproščeno pogovarjajo. Pozneje je kot nadgradnja spominskega albuma nastala interaktivna aplikacija *Naših prvih 367 korakov*⁵.

1.2.3 ZNAČILNOSTI IN PREDNOSTI ODPRTE POSVOJITVE

Kot je že bilo poudarjeno, je za odprto posvojitvev značilno, da v ospredje postavlja pravico otroka do resnice o njegovem biološkem izvoru. Gre za proces, ko starši v odnosu do otroka nimajo nikakršnih skrivnosti v povezavi s posvojitvijo. Otrok z dejstvom, da je posvojen, raste, starši mu dajejo oporo in posredujejo informacije, ki jih imajo v zvezi s posvojitvijo. S tem preprečimo, da bi med otrokom in starši nastala čustvena razdalja. Tako je otrok obvarovan pred nepotrebnim razočaranjem in travmo, ki bi sicer nastala ob nenadnem poznem razkritju. Koncept odprte posvojitve prav tako omogoča stike med otrokom in biološkim staršem ali njihovimi sorodniki, če si obe strani to želita.

Zaviršek (2012) pomen odprte posvojitve opisuje tudi kot sprejemanje družinskih pluralnosti, saj pomeni priznanje, da je sorodstvena mreža sestavljena iz bioloških in nebioloških sorodnikov, otrok pa ima v svoji osebni mreži več kot dva starša – biološke in socialne.

Sogovornica, ki je bila posvojena po modelu odprte posvojitve, je povedala:

»Ko se je posvojitev izvedla, so stari starši prosili, ali me lahko kdaj pridejo pogledat, in moji so bili za. Tako je tudi ostalo, medtem ko pri moji sestri ni bilo tako. Njeni posvojitelji niso dovolili stikov.« (osebni pogovor s posvojeno gospo, starost 50 let, marec 2015)

Glede teh stikov še doda: *»Moji hčerki pravita, kako je fino, ko imata dve stari mami.«*

⁵ <http://www.tody-babybook.com/baby-book-si.html> (20. 3. 2015)

V omenjenem primeru je šlo za neformalni dogovor med starimi starši in posvojitelji. Čeprav je bila posvojitev sklenjena v istem časovnem obdobju, je ena izmed deklet imela stike z biološkimi sorodniki, druga pa zaradi drugačne želje posvojiteljev te možnosti ni imela. Ne glede na strokovno stališče o pozitivnem vplivu odprtih posvoitev je odločitev o tem, ali bo otrok imel stike z biološko družino, še vedno domena posvojiteljev. Nekateri socialni starši želijo imeti strogo distanco med otrokom in njegovo biološko družino, kar nazorno prikaže primer v nadaljevanju.

Gospa, ki je bila posvojena, tako opiše odnose z biološko družino:

»Posvojena sem bila pri dveh letih in pol. Imam še sestro, ki je bila posvojena, ko je bila stara šest mesecev. Občasne stike sva imeli do mojega dvajsetega leta. Njeni starši niso bili za to, da imamo stike. Bili so premožni, mi pa običajna družina. Nekoč smo se dobili v Ljubljani – biološka mama, sestrin (ne moj!) biološki oče, moja sestra in jaz na kosilu in je sestra rekla: 'Ko bi mami vedela, bi me zabila do nafte!' Od takrat nimamo več stikov, tudi ni imela stikov s starimi starši ali drugimi člani biološke družine. Jaz sem že kot majhna imela stike s staro mamo in že od nekdaj imamo stike. Že dolgo zbiram pogum, da bi jo obiskala.« (osebni pogovor s posvojeno gospo, starost 50 let, marec 2015)

Posvojitev je proces, ki zahteva veliko prilagajanja vseh sodelujočih (otroka, socialne in biološke družine, strokovnih delavcev). Značilnosti posvoitev se med seboj zelo razlikujejo (starost otroka, okolščine, vzrok posvoitev) in prav zaradi tega je treba vsak primer obravnavati svojstveno. Pomen odprte posvojitve je vprašljiv, kadar gre za odvzem roditeljske pravice zaradi zanemarjanja, zlorab in nasilja. Zaviršek (2012) govori o navzkrižju med načelom ohranjanja stikov in načelom varnosti otroka.

Odrasli ljudje, ki so bili dani v posvojitev zaradi alkohola, nasilja ali zanemarjanja, pogosto opisujejo, da nimajo želje po srečanju z biološkimi starši.

... rečeno je bilo, da sta foter in mati ful pila ...

... ne zanima me nič o pravih starših. Če me niso hoteli imeti, ko sem bil majhen, tudi zdaj ne rabim vedeti nič o njih. Tudi če bi zdaj prišli in rekli: Mi smo tvoji starši, bi jim rekel: Prav, tam so vrata.

(Klun 2008: 90)

Tako strokovne smernice kot tudi izkušnje ljudi, ki so s posvojitvami bodisi posredno bodisi neposredno povezani, so bolj naklonjeni tipu odprte posvojitve. Omenjeni koncept vsebuje naslednje možnosti:

- socialna delavka, ki vodi proces posvojitve, pridobi čim več informacij o otrokovi biološki družini in njihove značilnosti, vključno z razlogi za posvojitve ter podatke o družinski medicinski anamnezi,
- osebe, ki otroka posvojijo, so upravičene do vseh zgoraj omenjenih informacij, če so bile med postopkom znane (bodisi prek socialnih staršev bodisi prek socialne službe),
- otrok, ki je bil dan v posvojitve, ima pravico, da s to resnico raste ter se pozneje, če želi in ob privolitvi bioloških staršev, z njimi poveže,
- ohranjanje stikov z biološkimi starši oz. sorodniki,
- ohranjanje stikov z biološkimi brati in sestrami.

Zaviršek (2012 a) opaza, da mlajši starši, ki posvojijo otroka, skorajda nimajo pomislekov v zvezi z odprto posvojitvijo. Praksa, da se o bioloških starših molči, je koristila predvsem staršem, ki so želeli ohraniti model tradicionalne družine ter s tem dominantnost biološkega starševstva nad socialnim.

Oblike odprtih posvojitve so odvisne od socialnih in kulturnih posebnosti posamezne države ter od starosti otroka in od tega, kje je pred posvojitvijo živel (ali gre v posvojitve ob rojstvu ali je pred tem živel v socialnovarstveni instituciji, rejništvu ali je določen čas živel pri bioloških starših). Včasih gre za formalno določene oblike odprte posvojitve, včasih pa za neformalne dogovore (Zaviršek 2012). Najpomembnejši del odprte posvojitve je zagotovo pravica otroka, da pravočasno, na prijazen in ljubeč način izve, da s posvojitelji ni biološko povezan; se pravi, da z resnico odraste. Vsi drugi elementi pa naj bodo prilagojeni posamezniku. Pravica do vzpostavljanja bioloških družinskih vezi mora biti pravica in hkrati izbira.

Lahko se zgodi, da je za enega pravica vedeti za drugega obremenjevanje in poseganje v njegovo zasebnost. Gospa je povedala:

»Imela sem eno slabo izkušnjo. Ko sem bila stara 32 let, me je po telefonu klicala ena ženska, ki se je predstavila kot moja polsestra in me spraševala o moji posvojitvi. Jaz sem ji rekla, da nimam nobene polsestre, da imam le brata. To me je spravilo v stisko. Vedela je čisto vse o meni. Kdaj sem se poročila, koliko imam otrok, da sem imela prometno nesrečo. Te podatke ji je moral dati nekdo, ki me

dobro pozna. Lepo sem ji povedala, da ne želim nobenih stikov. Pozneje je prišlo še pismo, ki sem ga odnesla na policijo ... No, po tistem telefonskem pogovoru sem zvedela, da je biološka mama imela štiri otroke in vsakega z drugim. Mene je pustila v porodnišnici in tja so me prišli iskat starši. Edino to mi je takrat povedala mami in s tem smo zaključili.» (Klun 2008: 105)

1.3 OTROK V PROCESU POSVOJITVE

Otrok je najpomembnejši udeleženec v procesu posvojitve in kot vemo, je posvojitev socialnovarstveni ukrep, namenjen skrbi in varstvu otrok, ki zaradi različnih razlogov ne morejo živeti v biološki družini. Ni pravilo, da je posvojiteljska družina v vseh ozirih posebna, gotovo pa se njena specifičnost odraža v tem, da starši in otroci niso biološko povezani ter da imajo otroci, ki so posvojeni, dvoje staršev. S prvimi so genetično povezani, drugi pa opravljajo starševsko vlogo.

Že v preteklosti je posvojitev veljala za najboljšo mogočo rešitev v primerih, ko otroci ne morejo odraščati v matični družini. Raziskave kažejo, da se otrok v adoptivni družini počuti veliko bolje kot v institucionalnem varstvu ali rejništvu (Brodzinsky 1993). Čeprav je posvojitev kot ukrep za zaščito otrok v prvi vrsti usmerjen v dobro teh, ne moremo mimo dejstva, da posvojitev kot taka ni vedno lep dogodek za otroka, temveč je lahko povezan s travmatičnimi doživetji.

Pomembna dejavnika, ki vplivata na samo posvojitev, sta starost otroka ob posvojitvi in razlog, zaradi katerega je bil otrok dan v posvojitev. Starejši kot je otrok, več ima možnosti, da bo posvojitev zanj še dodatno travmatična izkušnja (vsaj na začetku). Običajno otroci, ki gredo pozno v posvojitev, doživljajo večletno zanemarjanje v matični družini, pogosto menjajo bivanjski prostor, prehajajo iz ene rejniške družine k drugi ali so nameščeni v institucije. Pri teh otrocih gre pogosto za različne oblike zlorab (psihično in fizično nasilje, zanemarjanje, spolne zlorabe), zato je v takšnih primerih pomembno prepoznavanje vedenja otroka, ki trpi za posttravmatsko stresno motnjo. Značilno za te otroke je, da nimajo zaupanja (*... posvojiteljice sem se bala⁶, nikomur nisem zaupala⁷*).

Rebula (1998) piše o tem, da otroci doživljajo nasilne starše kljub njihovim slabim lastnostim kot edini mogoči objem in zaklonišče v nevarnem svetu. Otrok, ki doživlja zanemarjanje in nasilje, se ne zaveda,

⁶ Klun 2008

⁷ Osebni pogovor, 2015

kaj se dogaja, ne more se izraziti in ne vidi rešitve, ob tem pa ne more dojeti, da imajo starši težave s seboj in da ne morejo iz lastne stiske.

Otrok, ki trpi za simptomi posttravmatske stresne motnje, lahko to izkazuje kot: nočne more, depresijo, nazadovanje v vedenju, močenje postelje, kričanje, neutolažljiv jok, strah pred temo ipd. Da bi starša, ki sta otroka posvojila, pri tem ubrala pravo pot, je pomembno, da travmo, ki jo je otrok doživel, razumeta. V dobi odraščanja se posledice travmatičnih doživetij lahko odražajo kot učne težave, odvisnost od substanc, psihične bolezni, težave pri navezovanju stikov, nemir itd.

Posvojiti otroka, ki je v preteklosti doživel travmo, je za družino izziv, ki potrebuje posebno pozornost. Kennedy in Bennett⁸ sta pripravila nekaj osnovnih smernic. Prioriteta staršev, ki posvojijo otroka, naj bo, da mu zagotovijo brezpogojno ljubezen in občutek varnosti. Pomembno je, da razumejo otrokovo stališče. Otroci, ki so doživeli travmo in so šli skozi institucijo rejništva oz. institucionalnega varstva, še posebno če imajo slabe izkušnje, lahko ne bodo želeli deliti vseh občutkov s starši. Pojavi se lahko nezaupanje do staršev oz. odraslih, ker so otroci bili v preteklosti psihično ali spolno zlorabljeni ter so bili prevarani. Kadar jih kakšna situacija spomni na travmatični dogodek, postanejo anksiozni, ne morejo organizirati svojih misli, ne morejo sprejemati informacij. Potreben je individualni pristop. Kar drugi otroci zmorejo, otroci s travmatično preteklostjo ne ali pa potrebujejo dalj časa. Posvojiti otroka, ki je doživel travmo, je težje starševstvo. Kennedy in Bennett menita, da ni potrebno, da starša s težavami ostaneta sama. Kot vire pomoči navajata skupine za samopomoč, družinske člane, prijatelje, ljudi z enakimi izkušnjami, knjige itd.

Zaviršek (2012: 179) ugotavlja, da je dobro, da gredo otroci v posvojitev čim prej in najpozneje z osemnajstimi meseci, saj tisti, ki so bili posvojeni pozneje (med 6. in 24. mesecem), izražajo več vedenjskih težav kot mlajši, imajo skromnejše socialne spretnosti in več kognitivnih problemov, saj so preživeli več ločitev, prekinitev in zlorab. Opozarja tudi, da naj gredo otroci čim prej v posvojitev oz. če posvojitev ni primerna, pa v rejništvo, da so čim manj institucionalizirani. Ravno tako poudarja pomembnost usposabljanja osebja v institucijah, da bi bilo čim manj čustvenega zanemarjanja in zlorab. Po posvojitvi potrebujejo zlasti otroci, ki so šli pozneje v posvojitev, veliko psihosocialne podpore.

⁸ http://www.fosteringperspectives.org/fp_v10n1/Kennedy&Bennett.pdf (27. 9. 2015)

Otrok se lahko pri prehodu v nadomestno in pozneje posvojiteljsko družino sooča s številnimi izgubami, ki jih Zaviršek (2012: 164) našteje kot:

- izguba bioloških staršev kot skrbnikov,
- izguba drugih članov biološke družine,
- izguba ljudi, ki so otroka sprejeli v rejništvo,
- izgube in prekinitve v otrokovi biografiji in pomanjkanje običajnih otroških izkušenj, izguba, ki je povezana z otrokovim spoznanjem, česa nima in kaj pogreša,
- izguba ob spoznanju, da so starši, ki so ga posvojili, manj idealni in da je njegovo življenje manj srečno, kot je otrok upal in pričakoval.

Lifon (2007 v Bizant 2013: 18) govori o tem, da je tisti, ki je posvojen, dobil novo družino, obenem pa je eno izgubil. Odrasli tega pogosto ne zaznajo, zaradi česar otrok doživlja občutke osamljenosti, kljub obkroženosti z ljudmi, ki ga imajo radi.

Wiemann (2013) opisuje, da se takšni občutki pri posvojenem lahko sprožijo na velikih družinskih srečanjih, saj se ljudje srečanj udeležijo, ker so sorodstveno povezani in ni nujno, da so povezani tudi sicer.

Levy in Orlans (2003 v Kompan Erzar, Rožič, Simonič 2011: 103) menita, da otrok z namestitvijo v rejniško ali posvojiteljsko družino dobi novo možnost, a je ta za družino velik izziv. Vprašanje je namreč, ali otroci ob teh starših doživijo dovolj vdanosti, doslednosti in čustvenega stika, da lahko »okrevajo« zaradi velike ranjenosti v odnosih ter da jima bosta s tem omogočena pozitivna rast in razvoj. Hkrati pa se prav ob naklonjenih rejnikih v otroku odpre rana, ki so mu jo zadali njegovi biološki starši, ker so ga zavrgli.

»Ljubeče okolje, v katero pride otrok po posvojitvi, lahko nadomesti izgube, če ni resno poškodovana njegova sposobnost za ustvarjanje odnosov in razvijanje navezanosti z drugimi.« (Zaviršek, 2012: 165) Tudi starši, ki posvojijo otroka, posebno če je ta starejši, se znajdejo pred več kot zahtevno nalogo. Ena izmed posvojiteljic, ki je posvojila otroka, starega dve leti, ki je doživel hud zanemarjanje in nasilje v matični družini, pove:

»Tega si ne moreš predstavljati, kako je, še posebno, če dobiš takega otroka, kot sva ga midva. Psihično in fizično je bil v slabem stanju, ker je doživel res težke stvari. Star je bil dve leti in dva meseca. Tako da smo se tri leta maksimalno borili. Nisem vedela, da bo tako hudo.« (Klun 2008: 112)

Večina bodočih staršev posvojiteljev se vključuje v programe priprav na posvojitev, kjer predelajo stisko zaradi neplodnosti in se pripravljajo na skupno življenje z otrokom. Kljub dobri pripravljenosti na sprejetje otroka pa se lahko zgodi, da posvojitev preseneti. Nekateri otroci pred namestitvijo v posvojiteljsko družino doživljajo izjemno težke, travmatične situacije. Kaj bo otrok s seboj prinesel, vedno ostaja uganka. Posebej v situacijah, ko gre za posvojitev starejšega otroka, ki je doživel zanemarjanje, nasilje ali zlorabe, je zagotovo pomembno staršem zagotoviti ustrezno strokovno oporo, da lahko presežejo občutek nemoči, ki se pojavi ob težavah, na katere niso bili pripravljeni in se zdijo nerešljive. Del te pomoči zajema tudi podpora staršem, da ti razumejo, kaj doživlja njihov otrok, zakaj ima specifično vedenje (nemir, jok, zavračanje telesnega stika, molk, pretiran strah ipd.). Nekaterim staršem, ki imajo to možnost, zelo pomaga, da se povežejo z drugimi starši s podobnimi izkušnjami.

Gospa s posvojenim otrokom, ki je v matični družini doživel težke travme, podeli osebno izkušnjo:

»Najtežje nama je bilo, ko nisva vedela, kaj naj storiva, da bo prav. Kaj naj narediva, da se ne bo več bal vode, teme. Povezala sva se s starši drugih dveh otrok, da smo si izmenjavali izkušnje in si tako pomagali.« (Klun 2008: 112)

Primer pokaže na prednosti odprte posvojitve. Starši, ki so posvojili otroke iz iste družine, to vedo in tako ostanejo v stikih. Pomagajo si v kritičnih trenutkih, otroci pa vedo, kje so drugi bratje in sestre ter tako ohranjajo stike.

Gospod, ki ima posvojenega sina, je povedal:

»V družini so bili trije otroci, zdaj je vsak posvojen v eni družini in se srečujemo nekajkrat letno.« (Klun 2008: 113)

Veliko ljudi, ki želijo posvojiti otroka, si najverjetneje ne more zamišljati, kaj pomeni posvojiti otroka z resnimi poškodbami iz obdobja pred posvojitvijo. Zaviršek (2012: 181) izpostavlja občutke, ki jih doživljajo posvojitelji v takšnih situacijah:

- razočaranje in jeza, ker se otrok ne odziva na ljubeče okolje,
- občutek, da je človek nekompetenten kot starš,

- nerazumevanje otrokovih provokacij (otrok preverja, ali ga starši res hočejo – to velja zlasti za starejše posvojene otroke),
- jeza na vse, kar so drugi storili otroku,
- starši se težko znajdejo, kateri občutki izgube so povezani z njihovo biografijo in kateri z otrokovo.

Gospa, ki je posvojila otroka, pripoveduje nekaj podobnega:

»Ne počutiva se tuje. Se pa pojavijo težave, ko noče delati za šolo. Zadnjič je rekel, da bo kar šel od naju, zaradi tega, ker se je moral učiti. Jaz sem mu odprla vrata, on pa v jok. Prizadelo ga je, ker sem rekla, da lahko gre. To sem naredila zato, ker nočem, da naju s tem izsiljuje.« (Klun 2008: 114)

Ena izmed teorij, o kateri se razpravlja (Sprince 2008 v Zaviršek 2012), je tudi ta, da morajo biti ljudje, ki posvojijo otroka, izjemni starši in ne le običajni, saj se zdi, da biti običajni starš ne zadostuje za uspešno ravnanje s številnimi izgubami, ki jih ima otrok. Tudi pri posvojitvah se kaže, da je vpliv družbenega okolja pomemben dejavnik, kako bo posameznik sprejel sam sebe in svojo izkušnjo posvojitve. Zaviršek (2012a: 76) patologiziranje posvojitve lepo opiše: »Treba je zavreči tako patologiziranje in žalostne podobe kot tudi brezbržno racionaliziranje, ki zabriše razlike, ki pomagajo razumeti svet otrok. Vpliv družbenega okolja je tudi pri posvojitvah pomemben dejavnik. Bolj ko okolje gleda na posvojitelske družine kot na 'drugačne', večja je verjetnost, da bodo imeli otroci stiske; ne zaradi posvojitve, temveč zaradi njenih družbenih posledic. Bolj kot idealiziranje otroštva in starševstva je pomembno sprejeti zavedanje, da pri vsakem otroku in vsakem človeku ostaja v življenju nekaj odprtega, nekaj nepredelanega in nekaj, kar je lahko, ni pa nujno, povezano z bolečino.«

Hindle in Shulman (2008 v Zaviršek 2012) se naslanjata na psihoanalitično teorijo in poudarjata, da ima vsak otrok, ki je posvojen, zavestno ali nezavedno razlago o tem, kakšne občutke sta imela biološka starša o njem, preden sta ga zapustila. Otrokove predstave imajo velik vpliv na dojetje sebe in na samopodobo. To, kar si otrok predstavlja, lahko temelji na tem, da sta bila starša žalostna, lahko pa so povsem nasprotni in si otrok predstavlja, da sta čutila olajšanje, da jima je bilo vseeno, da sta se ga znebila.

1.3.1 IDENTITETA

Pojem identitete je večkrat omejen kot koncept samega sebe. Osebno identiteto sestavljamo z odgovori na vprašanja, ki jih zastavljamo samemu sebi (kdo in kaj smo, kaj želimo, v čem je smisel našega bivanja, kje je naš prostor v družbi, kdo so naši predniki ipd.). Povezana je z emocionalno komponento občutka lastne vrednosti, ki se lahko kaže kot ponos, sram, zadovoljstvo oz. nezadovoljstvo s samim seboj.

Nastran Ule (2000 v Bizant 2013: 19) konstrukcijo identitete priznava v izdelovanju zgodb o samem sebi. To je sestavina vsakdanjega dela na identiteti, v kateri posameznik odraža svoje minule, sedanje in prihodnje izkušnje, s stališča različnih perspektiv svoje identitete in jih združuje v svoje delne identitete. To od njega zahteva nenehno prilagajanje njegovih podob o samem sebi kot tudi prilagajanje podobam o sebi, ki jih dobiva v interakciji z drugimi ljudmi, ter nenehno iskanje samega sebe.

Velik del identitete posvojenih ljudi je zagotovo povezan s temeljnim vprašanjem o biološkem izvoru. Swientek (1999) meni, da se vprašanja, kot so: kdo so moji starši, kdo sem jaz, od kod prihajam, kje je moje mesto v vrsti prednikov med sestrami in brati, zakaj se je o meni odločalo tako, kot se je, pojavijo v različnih življenjskih obdobjih pri vseh ljudeh, ki so posvojeni. Zagovarja, da iskanje identitete primarno ne poteka pri raziskovanju genealoške linije, temveč v odnosih z adoptivnimi in biološkimi starši ter pozneje z vsemi drugimi ljudmi v osebнем okolju. Biološki izvor pri posvojenih ljudeh ima večjo vlogo, kot to priznavajo raziskovalci, posvojitelji ali posredniki. Samo odrasli posvojeni ljudje lahko ocenijo, ali so vzpostavili razklano identiteto med dvema sistemoma ali jim je z empatijo in psihosocialno pomočjo uspelo sistema povezati tako, da so iz te izkušnje izšli kot nepoškodovane osebnosti.

Zaviršek (2012) omenja številne raziskave, ki so dokazale, da otroku stiki z biološkim staršem olajšajo negotovost glede identitete (od kod prihajam, zakaj so me dali v posvojitev). Empirične raziskave (Nydham 2007 v Zaviršek 2012: 130) poudarjajo, da otrokom, ki vedo več o bioloških starših, ni treba sanjariti o tem, kdo in kakšni so, zato so bolj svobodni v svojem življenju. Tudi, če gre za žalostne zgodbe, je resnica osvobajajoča.

Poglobljeno raziskovanje lastne identitete pri tistih, ki so posvojeni, je posebej opazno v obdobju odraščanja in ob prelomnih življenjskih dogodkih, kot so poroka, rojstvo otroka, smrt socialnega starša ali drugi pomemben življenjski dogodek (npr. diploma). Nekateri posvojeni imajo težave z iskanjem identitete, vse dokler ne vzpostavijo stika z žensko, ki jih je rodila.

Tudi Zupančič in Umek (2009 v Bizant 2013: 21) se naslanjata na to, da je najpomembnejše obdobje pri oblikovanju identitete ravno mladostništvo, saj takrat posameznik postane opazovalec lastnih telesnih in psiholoških sprememb; potrebuje svoj čas, da lahko vsa ta spoznanja združi z zgodnimi identifikacijami in vse skupaj integrira v identiteto jaza.

»Identiteta se oblikuje z zrcaljenjem, človek se vidi z očmi drugih in tako, kot ga vidijo, si bo ustvaril podobo sebe. Tuja podoba odloča o lastni podobi. Povsem nemogoče je, da se človek vidi drugače, kot ga zaznava okolje. Identiteta nastaja in se spreminja vse življenje v stalni prepletenosti odnosov, občutkov, sporočil, pripisovanj in tolmačenj.« (Swientek 1999: 27)

Dekle, ki svojo posvojitev opisuje kot neuspešno, o identiteti pove:

»Moja posvojitelja sta izredno grdo govorila o mojih bioloških starših. In pozneje, ko sem starša spoznala, sem bila presenečena, saj ni bilo tako hudo, bil je samo alkohol. Če ti starši slabo govorijo o biološkem izvoru, to zelo vpliva nate, saj to hočeš nočeš predstavlja del tvoje identitete. Če ti to govorijo v tem kontekstu, kdo je bila tvoja mama in kako je bila slaba, to nekako ponotranjiš in sebe doživljaš isto.« (osebni pogovor s posvojenim dekletom, starost 27 let, marec 2015)

Iz kvalitativne analize (Klun 2008) je mogoče razbrati, da osebe, ki so bile dane v posvojitev zaradi nezmožnosti obdržati otroka, zaradi finančnih težav ali mladoletnosti, lažje sprejemajo posvojitev kot tisti, ki so bili dani v posvojitev zaradi odvzema roditeljske pravice (alkohol, nasilje). Mladoletnost in s tem povezana finančna stiska matere, ki je morala oddati otroka v posvojitev, je kot nekakšna olajševalna okoliščina za posvojenega otroka, na kar jasno pokaže izjava posvojenega dekleta, ki nekako empatično doživlja svojo biološko mamo: *»A ti veš, kako je moralo biti njej hudo, ko je morala dati otroka stran, čeprav bi ga rada imela? Mislim, to je nepredstavljivo težko.«* (Klun 2008: 95)

Dekle, ki je šlo v posvojitev kot dojenček, zato ker je bila mama mladoletna in ni imela podpore, da bi obdržala otroka, glede posvojitve pove: »Jaz razumem, da če otroka ne moreš imeti, ga daš v posvojitev, jaz s tem nimam težav.« (Klun 2008: 95)

V poizvedovalni raziskavi (Bizant 2014) imata dve od šestih oseb pozitivno izkušnjo z roditeljicama, saj razumeta, da ju ti nista mogli obdržati, čeprav sta si tega želeli. Obe imata stike z roditeljicama in to prinaša dober vpliv na njuno identiteto.

Južnič (1993 v Bizant 2014: 88) navaja, da je zmedena identiteta lahko posledica zelo različnih travmatičnih dogodkov, dogajanj ali izjemnih razmerij in okoliščin, v katerih se znajde posameznik.

Pri otrocih, ki so šli starejši v posvojitev, je tveganje, da so doživeli več travmatičnih dogodkov, veliko večje kot pri tistih, ki gredo v posvojitev kot dojenčki. Travmatično doživljanje je najpogosteje povezano z zanemarjanjem v družini, nasiljem in različnimi zlorabami, lahko tudi s smrtjo bioloških staršev. Če gre za posvojitev starejšega otroka, je pogosto travmatična tudi sama posvojitev. Pri ljudeh, ki so doživljali nasilje, je izoblikovanje jasne pozitivne identitete o samem sebi težja kot pri tistih, ki z nasiljem in zanemarjanjem nimajo izkušnje. Doživljati nasilje je za žrtev ponižujoče, tako lahko tudi otrok, ki je doživljal nasilje, zlorabe in zanemarjanje pri tistih, ki jim je zaupal, raste v življenje z občutkom manjvrednosti in negativno podobo o sebi.

Bizant (2014: 91) na podlagi opravljene raziskave razvršča identiteto posvojenih v tri kategorije, in sicer na identiteto, o kateri posvojeni ljudje ne sprašujejo niti si ne želijo srečanja z biološkimi starši. Kot drugo omenja nestabilno identiteto, ki se pokaže pri tistih, ki so čutili, da je posvojitev zanje pomembna, doživljali so tudi jezo in zamero do bioloških staršev ter si želeli stika z njimi, vendar so bili s temi kontakti nezadovoljni in razočarani. Kot zadnjo opisuje integrirano identiteto, ker so kot mladostniki veliko premišljevali o posvojitvi, se z njo ukvarjali, se srečali z biološko mamo in tako razvili pozitiven odnos do posvojitve.

Bevc (2002 v Bizant 2014) opisuje identitetno posvojenega otroka kot osebno identiteto na eni strani in ta je povezana z iskanjem bioloških staršev, biološkega izvora in razlogov za posvojitev. Na drugi strani pa identiteta pri posvojenem otroku predstavlja socialno identiteto, ki se razvije v družini, v katero je

otrok posvojen ter se razvija tudi prek odnosov s posvojitelji in biološkimi starši ter drugimi ljudmi v socialnem okolju.

Nekateri starši, ki posvojijo otroka iz tujine, se učijo govoriti otrokov izvorni jezik in se izobražujejo o posebnostih njihove kulturne dediščine. Tako želijo sprejeti del otrokove zgodovine in mu hkrati tudi omogočiti, da ta del njegove zgodovine skupaj umestijo, h gradnji otrokove identitete.

V kontekstu gradnje identitete in drugačne kulture, ki jo meddržavno posvojeni otrok prinese v družino, lahko omenimo še kulturno socializacijo, ki jo Zaviršek (2012) opisuje kot vseživljenjsko trajajoč proces. Ta posameznikom in družinam omogoča dejavno zavzemanje za pridobitev novega znanja o določeni kulturi (jezik, običaji, posebnosti države, potovanja v državo izvora itd.). Avtorica pravi, da je poleg kulturne socializacije mogoče spodbujati tudi proces bikulturnosti, kar pomeni, da se otrok identificira z dvema etničnima skupinama (s tisto, v kateri je bil rojen, in tisto, v katero je posvojen), kar je še posebej pomembno, kadar je otrok druge barve kože in ima fenotipske posebnosti.

KAJ VPLIVA NA IDENTITETO PRI POSVOJENEM OTROKU?

BIOLOŠKI

STARŠI

- predstava o bioloških starših
- informacije, ki jih je pridobil o bioloških starših
- srečanje
- zavrnitev srečanja

ŽIVLJENJE PRED POSVOJITVIJO

- institucionalno varstvo
- rejniška družina
- travme
(alkoholizem, nasilje, zlorabe,
zanemarjanje)

SOCIALNO OKOLJE

IDENTITETA

KULTURA (mednarodne posvojitve)

ZNAČILNOSTI POSVOJITVE:

- starost
- razlogi
- kdaj otrok izve resnico, da je bil posvojen

SOCIALNI STARŠI:

- odkrit pogovor
- podpora pri iskanju bioloških staršev
- zaupanje

1.4 ISKANJE BIOLOŠKIH STARŠEV

Zanimanje za raziskovanje krvnih vezi se prej ali slej pojavi pri vsaki osebi, ki je posvojena. Želja po raziskovanju bioloških staršev ni zanimiva le v obdobju adolescence, temveč traja, vse dokler posameznik ne dobi želenih odgovorov. Včasih so nekatera prelomna življenjska obdobja, kot so puberteta, poroka, rojstvo otroka, smrt posvojitelja, bolezen, v nekaterih primerih tudi neuspešnost posvojitve, le odskočna deska, da se posameznik sooči z resnico, ki jo išče. Kadar ljudje, ki so posvojeni govorijo o bioloških starših imajo najprej v mislih biološko mamo.

Dekle, ki je posvojeno pove:

»Zanimivo mi je, da nikogar ne zanima, kdo je oče. Nekako se zavedaš, da se je mama tako odločila in ni nujno, da je oče sploh vedel. Mislim, da je vez mama–otrok čisto drugačna kot vez otrok–oče. Mama predstavlja lik ženske, ki te je nosila, rodila, medtem ko je oče lahko vsakdo in oče je tisti v življenju naprej, ki ti predstavlja očetovsko figuro.« (osebni pogovor 2015, posvojeno dekle, starost 27 let)

Privolitev v posvojitev otroka običajno dajo matere, saj so v več primerih podatki o očetih nepopolni ali neznani. O tem priča tudi raziskava (Rapošta Tajnšek et al 1999), v kateri ugotavljajo, da je bilo med letoma 1990 in 1998 kar 64 % posvojenih otrok, ki niso imeli urejenega očetovstva. Od 293 posvojenih otrok v omenjenem obdobju je bilo 188 otrok brez podatkov o očetu.

Pri nekaterih zadostuje, da zberejo informacije, od kod prihajajo in zakaj so bili dani v posvojitev. Spet drugi želijo videti žensko, ki jih je rodila, da lahko posvojitev sprejmejo. Fant, ki je bil posvojen, je svojo željo po srečanju z biološkimi starši izrazil takole:

»Spoznati biološke starše je pri meni vprašanje, ki se mi ves čas pojavlja po glavi in bi ga rad predelal. Samo to, da zvem, kdo je, da vidim, ali imam še kakšnega brata ali sestro ali polbrata, polsestro. Vseeno mi je, koliko izvem, pomembno je, da kaj izvem in da se končno neham to spraševati. To je po mojem vprašanje, ki se ti začne pojavljati, ko se začneš zavedati.« (Škrbec 2013: 58)

Nekateri od odraslih posvojenih sicer imajo željo, da bi srečali biološke starše, vendar se jim zdi, da bi s tem preveč tvegali. Gospod, ki je bil posvojen, je o tem povedal:

»Jaz si nisem o pravih starših delal nobenih utvar, ampak kljub temu bi se mi najbrž življenje spremenilo in nočem tvegati. Opravil sem s tem.« (Klun 2008: 92)

Tisti, ki se ne morejo odločiti, da poiščejo biološke starše, imajo poleg tega, da bi bili razočarani, še nekatere druge zavore, kot so strah, da bi se z biološko mamo preveč povezali, strah, da bi ji obrnili življenje na glavo, strah pred tem, da bi jih ponovno zavrnili. Ena izmed posvojenih deklet tako opiše svoj pomislek glede srečanja z biološko mamo:

»Seveda te nikoli prej ni videla in potem se ti kar na enkrat prikažeš ... to je problem, lahko ji podreš cel svet.« (Škrbec 2013: 59)

Dekle, ki nima dobre izkušnje s posvojitvijo, temo o iskanju bioloških staršev komentira tako:

»Mislim, da je velika korelacija pri tem, kdaj se ljudje odločajo za iskanje svojih bioloških korenin. To je običajno takrat, ko v njihovi družini ni vse tako, kot bi moralo biti. Tudi pri meni je bilo tako. Hočem povedati, da sem opazila pri ljudeh, ki se niso zakoreninili v svojo (posvojiteljsko) družino, da jih je bolj zanimalo, prej jih je zanimalo, močno potrebo so imeli po tem, da najdejo svoje starše. Sama sem raziskovala in osebe razdelila v dve skupini: eni so dejansko iskali manjkajoči del sebe, drugi (med njimi sem tudi jaz) pa smo iskali prav objekt mame. Gre za nezavedno željo po brezpogojni ljubezni. Tisti, ki so se zakoreninili v te svoje družine, jih to bistveno manj zanima ali jih zanima le zaradi zdravstvenega stanja ali ker so rodili svoje otroke. Niti jih ne zanima v toliko, da bi obdržali stike z biološkimi starši, temveč samo zadostiti: "need to know". Videti obraz ženske, ki me je rodila, tudi če se z njo ne pogovarjam, samo da jo vidim. (osebni pogovor s posvojenim dekletom, starost 27 let, marec 2015)

Poleg vseh naštetih dejavnikov, zaradi katerih se ljudje ne odločajo za iskanje bioloških staršev, pa je tu še dolga pot do pridobljenih informacij, ki gotovo zahteva veliko vložene energije. Rapoša Tajnšek s sodelavci (1999: 25) piše o tem, da je biološki materi treba omogočiti anonimnost, če to želi, ob tem pa jo opozoriti tudi na pravice otroka in na možnost, da bo nekoč želel pridobiti podatke o svojem izvoru. Te podatke bi socialna služba posvojenim otrokom morala ohraniti, ob tem pa zagotoviti roditeljem, da jih otroci pozneje ne bodo poskušali spoznati, če se s tem ne bodo strinjali.

Željo po srečanju, hkrati pa tudi pomisleke in strahove, lepo opiše mati dveh otrok, ki je bila posvojena:

»Hotela sem spoznati biološko mamo. Rada bi zvedela, zakaj me je pustila v porodnišnici, samo to. Ampak ne vem. Kaj pa če bom razočarana? Joj, veš, kako je to. Jaz bi morala najprej na Šiško na CSD, da bi jo oni poiskali in vprašali, ali se strinja s tem, da se srečava. Biološka mati mi nič ne pomeni, samo vseeno bi jo rada videla, da ji povem, kako sem in da imam dva otroka. Vedno sem si želel, da bi jo videla, ampak težko se je za to odločiti. Ampak kaj jaz vem, kaj pa če bi mi rekla, da me ne želi videti. To bi me prizadelo. Ali kaj pa če ni več živa, ali pa če je bolna? Potem se mi bo zasmilila.« (Klun 2008: 104)

Muller & Perry (2001⁹) ugotavljata, da odrasli, ki so bili posvojeni kot dojenčki ali mlajši otroci, pogosto zbirajo informacije o posvojitvi in želijo najprej vzpostaviti stik z biološko mamo ter šele pozneje pokažejo zanimanje za očeta, brate in sestre. Na Ameriškem kongresu o posvojitvah leta 2007 so predstavili, da iskanje roditeljev v resnici lahko sproži dogodek, kot je smrt posvojitelja ali rojstvo otroka. Freundlich (2001¹⁰) opaza, da narašča tudi število bioloških staršev, ki želijo vedeti, kako gre njihovim otrokom v posvojiteljski družini in kakšno je njihovo zdravstveno stanje.

Ljudje, ki so posvojeni, od bioloških staršev pogosto želijo slišati pojasnila glede okoliščin posvojitve. Prav tako je lahko situacija obrnjena, ko želijo biološki starši obrazložiti svojim otrokom, kaj je bil razlog te odločitve in kako so jo sprejeli. Prvi korak pri iskanju je dobra čustvena in psihološka priprava na srečanje z biološkim staršem. V samem procesu naj se posameznik posvetuje s kom, ki ima podobno izkušnjo ali je prav tako v procesu iskanja lastnih korenin. Dober način podpore so tudi skupine za samopomoč. Vsekakor je pomembna tudi podpora prijateljev in sodelovanje posvojiteljev, čeprav jih posvojeni otroci oz. odrasli s tem neradi obremenjujejo. Pogosto je prisoten strah, da bi jih s tem, ko si želijo spoznati roditelja, prizadeli.

Razlogi, ki jih navaja Wiemann (2013), zaradi katerih posvojeni otroci in odrasli iščejo biološke starše, so:

- želijo najti izgubljeni del svoje osebne zgodovine,
- želijo vedeti, ali imajo brate ali sestre,
- so radovedni,
- iščejo osebo, ki bi jim bila podobna in s katero bi bili lahko fizično povezani,

⁹ Dostopno na: https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/f_search.pdf (12. 11. 2015)

¹⁰ Dostopno na: https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/f_search.pdf (12. 11. 2015)

- se želijo informirati glede karakternih lastnosti in poiskati informacije o zdravstvenih posebnostih,
- si želijo urediti življenje,
- svojim otrokom želijo pripovedovati kaj o svojem izvoru.

Že leta 1987 sta Schecher in Bertocci (1990 v Škrbec 2013:32) preučila 12 raziskav, o tem, zakaj se posvojeni odločijo za iskanje bioloških staršev. Ugotovila sta, da se oblikujeta dve skupini. Prva je tista, ki želi najti biološke starše zaradi genealoškega interesa in dednih bolezni; druga skupina pa si želi srečanja ter obrazložitve iz njihovih ust. Raziskave si niso bile enotne, ko je šlo za vprašanje, ali si srečanja bolj želijo tisti, ki imajo pozitivno izkušnjo s posvojitvijo, ali tisti, katerih izkušnja je negativna. Glede stikov so rezultati pokazali, da so pri vseh nastale pozitivne spremembe.

Bizant (2014) razmišlja, da je srečanje z biološkimi starši pomembno, ker otrok za svoj razvoj potrebuje odgovore o svoji zgodovini. Skozi iskanje zgodovine išče sebe. Pomembno je, da stike poišče, ko to želi sam.

Tudi Zaviršek s sodelavci (2009: 110) piše o številnih raziskavah, ki so ugotovile da »pravica otroka oz. odraslega posvojenega, da ve« vpliva na njegov čustveni razvoj. Psihoanalitična psihološka teorija govori o razliki čustvenih procesov, ko se bolečina izgube veže na konkretni objekt – subjekt, ki ga oseba pozna in procese tedaj, ko se bolečina izgube ne more navezati na konkreten objekt – subjekt, ker subjekt »ni znan«. Analitiki opozarjajo, da oseba izgube ne more tako dobro predelati, če nima objekta – subjekta svoje bolečine/izgube. Otrok oz. odrasli ima pravico, da sam presodi, ali želi srečati svojega biološkega starša. Naprej opisujejo ugotovitve psihologov, da otroci, ki vedo za obstoj bioloških staršev in ki se ne glede na to, kako uspešno je srečanje, z njimi srečajo ali pa se sami odločijo, da se z njimi ne bodo srečali, lažje predelajo bolečino izgube, ki je povezana z dejstvom, da so otroka biološki starši zapustili. Po drugi strani pa otroci, ki jim ostanejo biološki starši popolnoma neznani in nimajo niti potencialne možnosti, da bi se z njimi srečali, če si to želijo, ne morejo fiksirati bolečine ob izgubi na določen objekt – subjekt in zato težje predelajo bolečino izgube.

Stephen J. Betchen,¹¹ specialist za zakonsko in družinsko terapijo, piše, da njegove izkušnje z mnogimi intervjujanimi posvojenimi kažejo na to, da se večkrat počutijo neudobno, čeprav so dobrodošli. To neudobje se lahko manifestira kot distanca ali nesramnost, vendar ne namerno. Tudi on daje velik pomen poznavanju medicinske dokumentacije (*medical background*), saj se tisti, ki imajo svoje biološke

¹¹ Dostopno na: <https://www.psychologytoday.com/blog/magnetic-partners/201104/why-adoptees-need-find-their-biological-parents> (10. 10. 2015)

otroke, sprašujejo kaj prenašajo na njih. Veliko posvojenih, ki ne pozna bioloških staršev, doživlja praznino, čeprav imajo pozitivno izkušnjo s posvojitvijo.

1.4.1 DOSTOPNOST INFORMACIJ O BIOLOŠKEM IZVORU

Pri nas uradne postopke posvojitve izpelje center za socialno delo, ki je tudi pristojen za to področje, kamor spada tudi poznejše iskanje bioloških staršev. Zaviršek (2012 a) piše o ugotovitvah socialnih delavk, ko zakonodaja dopušča, da se vsak strokovnjak odloča po svoje, saj zakonodaja ne spodbuja »pravice vedeti«, strokovni delavci pa nimajo splošne prakse, da bi zbrali oz. spodbujali zbiranje informacij o biološkem staršu. Posredovanje podatkov nekako ostaja osebna izbira strokovne delavke, ki je odvisna od njenih vrednot in od institucionalne kulture posameznega centra za socialno delo. Sicer socialne delavke praviloma posredujejo znane podatke, a tega niso dolžne narediti. Če biološki starš zavrne privolitev o posredovanju svojih podatkov biološkemu otroku, spoštujejo njegovo željo in ne pravice biološkega otroka.

Socialna delavka z desetletnimi izkušnjami na področju posvojitve pove:

»Menim, da večina socialnih delavk podpira sodelovanje z biološkimi starši. Kot povsod pa imamo vsi mi tudi 'človeške omejitve, predsodke, predvidevanja', ki lahko to ovirajo. Jaz mislim, da smo dolžni vzpostavljati most med otrokom in starši, še zlasti, če si tega otrok želi in je to njegova pobuda. Kolegice iz mojega delovnega okolja spodbujajo oz. podpirajo stike z biološkimi starši, razen tedaj, če je bilo zadaj kakšno nasilje ali opuščanje starševske skrbi. Pa še tedaj mislim, da upoštevajo želja otrok in ta srečanja naredijo pod budnim očesom strokovnih delavcev.« (osebni pogovor s socialno delavko, zaposleno na CSD v urbanem naselju, april 2015)

Langerholc (1992: 12 v Bizant 2014) opozarja, da nekateri primeri lahko privedejo do konflikta med pravico otroka, da izve o svojem izvoru, ter pravico biološkega starša do zasebnosti.

Praksa v Italiji je takšna, da s podatki o roditeljih do otrokove polnoletnosti razpolagata posvojitelja. Kot otrok dopolni 18 let, pa mu informacije o izvoru lahko razkrijeta pod pogojem, da dostop do teh informacij ne bo ogrozil njegovega psihofizičnega ravnovesja. Ko je posvojena oseba starejša od 25 let, lahko s podatki razpolaga brez omejitev. Podatki o bioloških starših pa morajo ostati anonimni, če to ti zahtevajo ob oddaji otroka v posvojitve (Podbevšek, Šolar, Meglič 2009 v Zaviršek et al 2009: 62).

Iskanje bioloških staršev zagotovo spada med pomembnejše življenjske dogodke in je zelo čustveno naravnano. Ljudje, ki so posvojeni, se v Sloveniji na različne načine lotijo iskanja. Nekateri najprej stopijo v stik s centrom za socialno delo, kjer imajo možnost, da se pozanimajo o svojem primeru. Glede na dostopnost podatkov postopek poteka naprej in je bolj odvisen od značilnosti posamezne posvojitve, saj je o nekom, ki je bil pred posvojitvijo nameščen v rejniški družini ali instituciji, evidentiranih več podatkov o matični družini in sami posvojitvi kot kadar gre za ob rojstvu zapuščenega otroka ali za otroka, ki je bil posvojen še po »starem sistemu« iz držav nekdanje Jugoslavije.

Kadar gre za iskanje bioloških staršev, je pomembno, da socialna delavka/socialni delavec empatično pristopi k zadevi in osebi, ki odkriva svoje korenine, ponudi vse informacije, ki ima zbrane o njegovem primeru. Prav tako je pomembno, da so te informacije posredovane z veliko empatije in da se izogiba izrazoslovju oz. ravnanju, ki bi namiguje na obsojanje biološke matere zaradi njene odločitve. Treba je paziti na izrazoslovje in neustrezne besede, kot so: vaša mati je bila narkomanka, alkoholičarka, psihiatrični pacient, ciganka ipd. zamenjati z: vaša mati je imela težave z alkoholom, drogami, bila je bolna in zaradi bolezni ni mogla skrbeti za vas, bila je Romka in ni imela podpore, da bi vas obdržala. Besede, s katerimi predstavimo biološke starše, nosijo velik pomen pri oblikovanju samopodobe.

Običajno je postopek iskanja bioloških staršev prek centra za socialno delo takšen, da socialna delavka oz. socialni delavec na pobudo polnoletnega posameznika, ki je posvojen, najprej poišče roditelje ter razišče možnost vzpostavitve stika med njimi in otrokom.

Zgovoren je primer iz prakse, ki ga opisuje socialna delavka:

»Posvojenka je v letu 2013, po smrti svoje posvojiteljice, iskala biološko mamo pri nas. Na njeno pobudo smo želeli z mamo vzpostaviti najprej osebni kontakt delavke na CSD. Mama se vabilu ni odzvala. Dekle je v dokumentaciji njene posvojiteljice našlo podatke svoje mame. Napisala ji je pismo, vendar se mama ni odzvala. Dekle je v nadaljevanju našla svojo biološko mamo – prepoznala jo je po zunanem videzu (gospa je zaposlena v javni upravi in dela s strankami); dekle je iskalo storitev in je srečalo biološko mamo. Dekle jo je ogovorilo, gospa se je 'delala', kot da je ne pozna. Me na CSD smo delale z dekletom v smislu tega, da je bolečina za mamo verjetno prevelika in da gospa tega ne zmore. Potrebuje čas in razumevanje. Dekle še vedno pride in vpraša, kaj še veste o moji mami, očetu, kje so moji stari starši. Povemo vedno vse, kar je zapisanega in kar vemo, tako da ni dodatnih travm.« (osebni pogovor s socialno delavko, zaposleno na CSD v urbanem naselju, april 2015)

Presenetljiv je podatek, da je večina tistih, ki se obrnejo na center za socialno delo, seznanjena z imenom in priimkom biološke mame, saj tudi posvojitelji običajno te podatke hranijo, vključno s prvotnim rojstnim listom. Podatkov o bioloških starših in razlogih za posvojitev je na voljo več v primerih, kadar gre za posvojitev iz rejniške družine.

»Nisem še srečala otroka, odrasle osebe, ki je posvojena, pa ne bi poznala imena in priimka svoje biološke mame.« (osebni pogovor s socialno delavko, april 2015)

Nekateri odrasli posvojeni pripovedujejo o tem, da so podatke o bioloških starših našli med drugimi dokumenti¹², ki jih hranijo socialni starši o posvojitvi in se tako samoiniciativno brez pomoči centra za socialno delo lotili iskanja.

V Sloveniji imajo ljudje, ki iščejo podatke o bioloških starših, na voljo naslednje možnosti, kako priti do informacij:

- prek centra za socialno delo,
- samoiniciativno (brskanje po papirjih, ki jih hranijo posvojitelji, socialna omrežja, poskušajo izbrati čim več informacij iz okolice, tiskani mediji),
- Humanitarni klub posvojencev,¹³ ki pomaga pri iskanju bioloških staršev.

1.4.2 VLOGA SOCIALNIH OMREŽIJ IN SPLETNIH FORUMOV PRI ISKANJU BIOLOŠKIH STARŠEV

Socialna omrežja, spletni forumi so v novodobnem svetu vse bolj priljubljene. Vsako socialno omrežje temelji na posamezni strukturi, ki omogoča, da ljudje izražajo svojo individualnost in spoznavajo ljudi z enakimi oz. podobnimi interesi. Spletni forumi (*ang. web boards*) omogočajo uporabnikom, da razpravljajo o različnih temah in si izmenjujejo informacije.

Vse več ljudi se o posvojitvah informira na spletnih forumih, kjer lahko svobodno debatirajo o problematiki in si izmenjujejo izkušnje. Predvsem je razširjeno informiranje o mednarodnih posvojitvah,

¹² Eden izmed sogovornikov je prostor, v katerem sta starša imela dokumentacijo o posvojitvi, poimenoval kar forbidden box (osebni pogovor, 2015).

¹³ <http://www.hk-posvojencev.org> (15. 9. 2015)

kjer je znanje centrov za socialno delo vprašljivo in pomanjkljivo. Starši, ki že imajo posvojenega otroka iz tujine, dajejo napotke in opogumljajo tiste, ki šele začenjajo to dolgo birokratsko pot. Ne le zbiranje informacij glede postopka posvojitve, vse bolj je razširjeno tudi iskanje bioloških staršev, bratov, sester in bioloških otrok prek spleta. Družbena omrežja in spletni forumi so postali vir informacij ter za mnoge tudi prvi način pridobivanja pomembnih napotkov.

V Sloveniji še vedno nimamo nacionalnega centra¹⁴, ki bi bil dejaven na področju posvojitve, prav tako tudi ne širšega regijskega centra, zato je delovanje centrov za socialno delo na področju posvojitve v manjših krajih problematično. Problematika se kaže v dveh vidikih. Prvi je ta, da manjši centri ne morejo biti enako kakovostno usposobljeni kot večji centri, ki se pogosteje srečujejo s posvojitvami, saj imajo praviloma posvojitve malo. Npr. na centru za socialno delo v Litiji sta bili v zadnjih desetih letih opravljeni dve posvojitvi (Špela Sedevčič 2011 v Zaviršek 2012: 212). Predpostavljamo lahko, da je v drugih manjših centrih po državi slika podobna. Največ posvojitve zagotovo opravijo v večjih centrih v državi. Kot drugi vidik problematičnega delovanja manjših centrov pa je ta, da se ljudje med seboj bolj ali manj poznajo. Zaradi majhnosti in večje možnosti prenosa zaupnih informacij je zaupanje manjše in o intimnih temah svojega življenja je lažje razpravljati prek spleta, kot se izpostavljati v domačem kraju. Razlog, zakaj se ljudje poslužujejo iskanja bioloških staršev prek spleta, je tudi ta, da na centru za socialno delo ne dobijo zadostnih informacij ali pa center z njimi ne razpolaga. Nekaterim se zdi pot iskanja bioloških staršev prek centra za socialno delo celo težja.

Ljudje se z vprašanji, kako najti biološke starše, obračajo tudi na splet, saj so objave prek forumov ena izmed možnosti, pri katerih posameznik lahko izpostavi svoj problem in tako pride do informacij, ki jih potrebuje za nadaljnje raziskovanje oz. dobi povratno informacijo, da s svojim problemom ni sam, saj se na forum prijavljajo osebe z enakimi težavami. Pri raziskovanju spletnih objav, omejenih na vsebino iskanja bioloških staršev, posamezne primere izpostavljam tudi v nadaljevanju.

Uporabnica spletnega foruma je napisala svojo izkušnjo:

»Strinjam se, da bi to morali otroku povedati čim prej, kajti sama sem bila posvojena in mi starši tega niso povedali, sem pa zvedela na krut način od sošolca. Sama tudi zdaj iščem pravo mamo, imam njena ime in priimek ter kraj bivanja ob posvojitvi. Ker na zavodu nimajo ustreznih podatkov zame, sem se

¹⁴ Na takšen center je opozorila že Ela Zupančič, ki je bila kot prva v Sloveniji dejavna na tem področju. Pozneje je v raziskavi leta 1999 na to opozorila Pavla Rapoša Tajnšek s sodelavci in na zadnje Darja Zaviršek s sodelavci v raziskavi iz leta 2009.

odločila, da to poletje odidem v Bihač, kraj rojstva, z upanjem, da dobim tam nekaj informacij.» (Suzy88, 31. 3. 2009; 19: 55)¹⁵

Za slabo prakso socialnega dela navajam naslednji primer, ki ga je mogoče zaslediti v spletni klepetalnici, ki je bila odprta v oddaji Turbulenca, na RTV Slovenija, 1. februarja 2012¹⁶:

»... Sem posvojena. Sem letnik 1973 in rada bi našla svojo biološko mamo. Pred leti sem že poskusila na CSD, vendar sem dobila odgovor, da so vsi podatki izgubljeni. Lepo prosim, če me napotite na ustanovo, kamor bi se lahko obrnila ...«

Odgovor socialne delavke, aktivne na forumu:

»Vsi podatki o posvojitvah so trajni in se hranijo v posebni omari na CSD. Zaradi višje sile seveda lahko pride do izgube podatkov. Izhajajte iz podatkov na odločbi o posvojitvi (kjer je razvidno, kateri CSD je obravnaval vaše posvojiteljske starše). Načeloma pa obstaja tudi vaš pristojni center (ki vas je oddal v posvojitev). Poskusite lahko tudi pri njih.«

Iz dekletovega vprašanja ni razvidno, ali ima odločbo o posvojitvi. Če je nima, ji odgovor socialne delavke ne koristi. Problematično je delo centra za socialno delo, kjer so izgubili vso dokumentacijo, in njihov odnos do dekleta. V tem primeru bi se pristojni lahko angažirali in poskušali pridobiti podatke iz matičnega registra ali morda prek drugih centrov za socialno delo.

Pravilnik o izvrševanju zakona o matičnem registru (Uradni list RS št. 40/2005) v 29. členu narekuje, da se posvojitev vpiše v register na podlagi odločbe centra za socialno delo. Pri vpisu posvojitve se v register vpiše posvojitelje kot otrokove starše. Izpisek iz matičnega registra o rojstvu se izda brez zaznamka o posvojitvi. Za osebe, ki so bile posvojene pred letom 1977, se izpisek iz matičnega registra izda s podatki o bioloških starših ter z zaznamkom o posvojitvi in posvojiteljih. Ravno tako 43. člen Zakona o matičnem registru – ZMatR (Uradni list RS, št. 11/11) govori, da so podatki, ki so vpisani v register, shranjeni na dveh varnostnih kopijah na dveh različnih lokacijah. Sistem mora preprečiti izgubo že vpisanih podatkov.

¹⁵ Dostopno na: <http://med.over.net/forum5/read.php?142,5195872> (5. 6. 2015)

¹⁶ Dostopno na: <https://www.rtvsl.si/turbulenca/chat/archive/1649> (10. 10. 2015)

Mama, ki je posvojila hčerko, v enem izmed slovenskih forumov izpostavlja svoje skrbi in prosi za drugo mnenje:

»Imam posvojeno hčerko, ki je trenutno v puberteti. Začelo jo je zanimati, kdo so njeni biološki starši. Je Slovenka. Ob posvojitvi sva dobila imena bioloških staršev, ki jih sicer ne pozna. Hčerka ve, da je Slovenka in iz katerega konca prihaja. Ne ve pa, da so njeni starši v bistvu romskega porekla. Midva jo seveda učiva, da se ne sme delati razlike med ljudmi, tako glede barve kože, narodnosti, vere ... Vendar včasih zaznam, če kaj komentira okrog 'ciganov'. Verjetno tako kot vsi otroci, ampak jaz jo še bolj slišim, če kdaj reče kaj slabega o Romih. Nimam nič proti, če bo hotela izvedeti, kdo so njeni biološki starši. Če bo hotela, ji bova z možem pomagala in to omogočila. Me pa zanima, ali imate kakšne izkušnje s tem, da so otroci potem razočarani, ko vidijo, od kod izhajajo, kakšne korenine imajo in podobno.« (mikaS, 9. 1. 2009, 11: 27)¹⁷

V tem primeru bi bila potrebna odkrit pogovor s hčerko glede njenega biološkega izvora ter odkrivanje pozitivnih zgodb iz življenja Romov in romske kulture.

Na spletnih forumih lahko najdemo tudi zapise žensk, ki so oddale otroka v posvojitev. Na forumu Med.Over.Net. pod temo Pomoč pri iskanju bioloških staršev je med letoma 2009 in 2015 zaslediti dve objavi žensk, ki sta oddali otroka v posvojitev.

Ena od roditeljic svojo stisko zaupa na forumu:

»21. 7. 1986 sem v Ljubljani rodila deklico, ki sem jo zaradi okoliščin bila primorana dati v posvojitev. Vsa leta si potihoma želim, da bi jo videla, da bi se srečali, a v meni je istočasno neki strah, da bi jo s tem prizadela, zato se sama nisem odločila, da bi jo poiskala. Danes imam dokaj urejeno življenje, a se za materinstvo po tej izkušnji več nisem odločila. Zato če si morda ona želi isto kot jaz, naj se mi oglasi. Ne želim biti vsiljiva, le srečanje, po katerem bo sama povedala, kaj si želi naprej. Vem, da nas veliko ljudi (take, kot sem jaz) obsoja, a vedite, da v večini primerov upam trditi, to ni bila naša volja. Pomlad (brez sonca).« (21julij86, 14. 2. 2010, 11: 41)¹⁸

Zgodba mame govori o stiski ženske, ki je bila primorana oddati otroka v posvojitev. Zaradi strahu, da bi hčerko ponovno prizadela, se ne odloči aktivno iskati prek centra za socialno delo. Kot navaja Bevc (1999), je oddati otroka v posvojitev še vedno specifično ženski problem, ki se veže na družbeno

¹⁷ Dostopno na: <http://med.over.net/forum5/read.php?142,5195872> (5. 6. 2015)

¹⁸ Dostopno na: med.over.net/forum5/read.php?142,5195872 (5. 6. 2015)

sprejemanje povečevanega materinstva in žensko še dodatno obremenjuje z občutki krivde, kar povzroča hudo osebno trpljenje.

Presenetljiva so nekatera razmišljanja posvojenih deklet glede biološke mame:

»Prebiram forum, vidim, da se mamice javljajo, ki so dale otroke v posvojitev, lepo. Moja se verjetno ne bo nikoli, saj je zdaj mogoče že v letih, ko se ne ukvarja s tem. Ker ne vem niti svojega pravega imena in rojstnega dne, se mi zdi, da bo moje iskanje mame zelo težko nihče ne ve ničesar ... upam, da vsi, ki boste spoznali svoje starše, znate odpuščati in razumeti, da so bile mamice verjetno v stiski, ko so se odločile za tak korak.« (katarina70, 12. 9. 2011, 11: 21)¹⁹

Na spletnem forumu je zaslediti ganljivo izpoved posvojenega dekleta, v kateri pripoveduje, zakaj želi spoznati biološko mamo:

»Nikjer, na nobenem forumu (prosim, popravite me, če se motim) nisem zasledila, da bi kdo iskal mamo zaradi istega razloga, kot jo iščem jaz. Največji razlog, da sem se odločila, da jo poiščem, je naslednji: dejstvo je, da ima vsaka ženska, ki da svojega otroka v posvojitev, za to prekleto dober razlog. Nimam otrok, pa vendar kot ženska čutim, da bi se mi razparalo srce, če bi morala otroka dati v roke neznanim ljudem in 'pozabiti' nanj. Prepričana sem, da vsako mamo, ki je dala svojega otroka v posvojitev, zanima, kako je z njim, ali je zdrav, srečen, zadovoljen? Ali njegovi sedanji starši lepo skrbijo zanj? Jaz pa si najbolj želim, da ji lahko pošljem pismo, v katerem ji napišem, da sem srečna, zdrava, preskrbljena, se razumem s starši in študiram. Saj bi to storila že prej, a kaj, ko nisem imela kaj lepega povedati o svojem življenju. Kaj naj bi ji rekla? Da je moja sedanja mama živčna razvalina in da imam probleme tako v šoli kot sama s sabo? Ne, nisem mogla, sem se bala, da ji bo hudo, ker me je dala v posvojitev – pa čeprav ji ne bi smelo biti, saj vem, da je ravnala tako, da je bilo zame najbolje. Naj bi ji lagala? Ne, že v sedanji družini sem imela dovolj laži, nimam več srca lagati ljudem. Preprosto sem vedela, da se bo vse pravi čas uredilo. In se je. S starši se zdaj razumemo, nekako sem prilezla do faksa, srečna sem in zdrava, kar je še najpomembneje. Zato je zdaj pravi čas, da jo poiščem in iskreno iz srca povem, da je vse okej, da sem prišla v dobro družino in seveda, da nisem jezna nanjo, saj tudi nikoli nisem bila. Zanimajo me tudi družinske bolezni in morebitni bratje/sestre, vendar kolikor sem razbrala s forumov, lahko te podatke dobim tudi brez nje. Zato bom jutri na CSD-ju zaprosila za vse našteteto, seveda tudi z naslovom moje biološke mame. Upam, da bo dobila moje sporočilo tudi, če mi ne bo dovolila, da izvem, kje je. Če pa bo, pa seveda upam, da jo bom spoznala, upam, da imam sestre in

¹⁹Dostopno na: med.over.net/forum5/read.php?142,5195872 (5. 6. 2015)

brate, upam, da je tudi ona srečna in da ji ni preveč hudo zaradi mene, ker ne ve, kje sem. Priznam, da me malce skrbi, človek nikoli ne ve, kaj lahko pričakuje. Ampak karkoli že bo, izgubiti nimam kaj. Resnično vam povem, da je bila edina stvar, ki me skrbi, že odkar sem prvič pomislila na to, da bi jo srečala, to, da bi se ji kaj zgodilo in da ji ne bi mogla nikoli povedati, da sem okej. Pa še ena majhna malenkost ... ko so ljudje bolj ali manj očitno iskali manjkajoče podobnosti med mano in starši, sem se vedno spraševala, komu sem podobna. Res bi si želela videti svojo večjo različico (navet, 19. 9. 2011 05: 19)²⁰

Glede na izpostavljene spletne primere lahko strnemo, da so spletni forumi prostor, kjer posameznik lahko predstavi svojo zgodbo oz. problem povsem anonimno ter tako pride do nasvetov, informacij ali se z izpovedjo svojega problema, razmišljanja le olajša. To zadnje velja posebno za ženske, ki so oddale otroka v posvojitev, saj so te v družbi še vedno zelo stigmatizirane in v svoji stiski ostanejo povsem same.

1.5 MOČ SOCIALNEGA DELA V PROCESU POSVOJITEV

Socialna delavka oz. socialni delavec je tista oseba, ki proces posvojitve začne, z njim se bodoča socialna starša najprej povežeta. Prav tako socialni delavec poišče otroku, ki je bil oddan v posvojitev, starše in pozneje na njegovo pobudo tudi poda informacije o bioloških starših, morda tudi uredi srečanje, če obe strani pokažeta željo.

Socialne delavce in druge, ki delajo na omenjenem področju, pri svojem delu zavezuje Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu, ki ga je leta 2002 sprejela Skupščina Socialne zbornice Slovenije. Pri svojem delu se morajo razmejiti od političnih, verskih, ideoloških, osebnih in institucionalnih interesov. Varovati morajo osebne podatke in vedno delati v korist uporabnikov pomoči.

Pri strokovnem delu na področju posvojitve socialni delavci delajo v skladu z Zakonom o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur. l. RS, št. 69/2004), ki ureja najnujnejše in najbolj osnovne pogoje za posvojitev ter v skladu s Katalogom javnih pooblastil, nalog in storitev CSD²¹. Slednji navaja pet sklopov nalog, ki morajo biti izvedene v postopku posvojitve in jih v nadaljevanju kratko povzemam. Vsaka naloga je razdeljena glede na opravila in akte, ki si sledijo v zaporedju.

²⁰ Dostopno na: med.over.net/forum5/read.php?142,5195872 (5. 6. 2015)

²¹ Dostopno na: http://www.scsd.si/tl_files/scsd/dokumenti/katalog_1_6_1.pdf (28. 9. 2015)

1. Naloga A – delo s posvojitelji

Naloga socialnega delavca je proučiti zahtevo za posvojitvev in izpeljati ugotovitveni postopek, ki pomeni pogovor s parom glede posvojitve. Pod to nalogo spada tudi priprava para na posvojitvev otroka, ki vključuje zbiranje potrebne dokumentacije in spremljanje para, ali se vključuje v »neobvezne« priprave na posvojitvev. Sledi presoja strokovne skupine o izpolnjevanju pogojev za posvojitvev.

2. Naloga B – posvojitvev

V tej fazi se preuči pobudo bioloških staršev, ki želijo oddati otroka v posvojitvev. Izdela se sklep strokovne skupine o tem, da je posvojitvev najboljša rešitev za otroka. V ugotovitvenem postopku se opravi pogovor z biološkimi starši, o katerem se tudi napiše zapisnik (motivi, posledice odločitve, razmislek o alternativnih možnostih, ponudi se čas za premislek in dokončno odločitev, pred tem je treba upoštevati željo matere, če v tem času ne želi živeti z otrokom). Biološka mati naj bi izjavo na zapisnik o nameri oddaje otroka v posvojitvev praviloma dala nekaj tednov po porodu – 3 do 6 tednov. V tem sklopu se dela tudi z otrokom. Glede na starost otroka se z njim opravi pogovor. Seznani se ga z odločitvijo strokovne skupine, da je posvojitvev zanj najboljša rešitev. Otroku je treba omogočiti, da izrazi svoje poglede na situacijo, pričakovanja in strahove. Pomembno je upoštevanje otrokovih želja pri prehodu v novo družino in pri ohranjanju stikov s preteklostjo – zagotoviti postopnost prehoda.

3. Naloga C – enostranska posvojitvev

Enostranska posvojitvev je oblika varstva otroka, za katerega starš ne more oz. noče skrbeti.

4. Naloga Č – posvojitvev, ko so posvojitelji tudi državljani

Namen te naloge je vključitev otroka v družino, kjer bo imel optimalne možnosti za zdravo rast in razvoj, če CSD ne more najti posvojitelja med državljani Republike Slovenije. Nadaljnji potek postopka je enak kot pri meddržavnih posvojitvah.

5. Naloga D – posvojitvev otroka tujega državljana

Namen je otroku tujega državljana najti starše in mu omogočiti življenje v družini, kjer bo imel najboljše možnosti za zdravo rast in razvoj. Postopek prav tako zahteva proučitev zahteve za posvojitvev, pogovor s parom oz. posameznikom, ki je oddal vlogo ter pogovor s parom oz. posameznikom, ki je potencialni kandidat.

Obsežna raziskava iz leta 2009 (Zaviršek et al 2009: 102, 103) je pokazala, da dejanska vsebina dela, oblike podpore uporabnikom, najpogostejša vprašanja, ki se postavljajo strokovnim delavcem, v zakonu ni opredeljena. Ugotovitve omenjene raziskave so, da je stroka na področju posvojitve v Sloveniji še na samem začetku, saj za delo na tem področju ni zapisanih zadovoljivih smernic o metodah dela, zato so socialni delavci prepuščeni lastni iniciativi, kar povzroča arbitrarnost pri strokovnem delu.

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ne govori o tem, ali ima oseba, ki je posvojena, pravico, da izve, kdo so biološki starši, ali ne. To vprašanje je na kratko omenjeno v Katalogu javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD, v osmem opravilu oz. aktu, v smislu podpore odraščajočim otrokom in odraslim posvojenim pri iskanju informacij o svoji preteklosti in morebitnih stikih; po predhodnem soglasju bioloških staršev.

Socialna delavka je povedala:

»Posvojeni se, ko odrastejo, pogosto obrnejo na CSD in res iščejo podatke o svojih bioloških starših. Tukaj smo neopredeljeni, ker tudi zakonodaja ne določa, kaj lahko damo in kako. Tako da se res potem ti postopki razlikujejo, ko iščemo biološke starše, jih sprašujemo, ali se želijo srečati. Tako da to je velik problem.« (Zaviršek et al 2009: 107)

Omenjena raziskava je ugotovila, da je strokovna praksa odvisna od vrednotne in etične kulture določenega centra za socialno delo ali od posamezne socialne delavke. Nekatere strokovne delavke osebi posredujejo informacije, druge ne. Nenapisano pravilo je, da socialna delavka lahko informacije posreduje, ni pa dolžna (Zaviršek et al 2009: 107).

»Današnje stanje na področju posvojitve otrok v Sloveniji, kot ga lahko pogledamo skozi predlagani model sistemskega delovanja družbe in stroke socialnega dela v postopku posvojitve otroka glede na izpostavljene dileme pokaže, da se družba in stroka socialnega dela še vedno ne odzivata dovolj na potrebe posvojenega otroka. Ob strani pa prepuščata tudi potrebe parov, ki se odločajo za posvojitve, kot tudi starše, ki so posvojili otroka, in drugih udeleženi v posvojitvi.« (Bevc 2014: 61)

Dosedanje raziskave na tem področju, ki so omenjene v tej nalogi, so prikazale pomanjkljivosti sistema, saj dopušča, da si posvojitve med seboj niso enakovredne. Postopki se med seboj razlikujejo. Nekateri bodoči posvojitelji se vključujejo v priprave na posvojitve, nekateri ne. Spet drugi odrasli posvojeni dobijo informacije o bioloških starših, tretji spet ne. Pričevanja ljudi pokažejo, da so nekateri posamezniki, ki so se obrnili na center za socialno delo po pomoč, dobili povsem napačne informacije.

Primeri iz spletne klepetalnice, ki je bila odprta 1. 2. 2012 v oddaji Turbulenca²²:

»S soprogo sva pred petimi meseci oddala vlogo za posvojitev, delavka je povedala, da nima veliko izkušenj s posvojitvami, ker je bila zadnja posvojitev v občini pred desetimi leti. Povedala nama je, da se postopek ocenjevanja primernosti za otroka začne takrat, ko je na voljo otrok, ki išče dom in nič prej. Med vašo oddajo pa sem dobil občutek, da se ta ocena zgodi že kmalu po oddaji vloge.« (AndrejK, 1. 2. 2012)

»S soprogom sva se odločila, da bi posvojila otroka, zato sva se odpravila v naš center za socialno delo, kjer so nama povedali, da nimajo veliko izkušenj s posvojitvami. Pred leti naj bi svetovali le enemu paru, ki pa posvojitve ni izpeljal do konca. Je mogoče, da se odpraviva po več informacij na kakšen drug center za socialno delo?« (Mateja, 1. 2. 2012)

Nedopustno je, da se dogajajo takšne anomalije. Socialni delavci, ki delajo na področju posvoitev, bi morali biti ustrezno usposobljeni, v nasprotnem primeru pa bi morali paru ali posamezniku dati konkretne napotke, na katero institucijo naj se obrnejo za ugodno rešitev zadeve. Država bi morala zagotoviti nujno izobraževanje za vse tiste, ki delajo na tem pomembnem in zahtevnem področju. Ne bi se smelo dogajati, da imajo ljudje, ki so oddali vlogo v občini z letno več posvojitvami prednosti in bolj kakovostno obravnavo kot tisti, ki oddajo vlogo v manjši občini. Skrajni čas je, da se ustanovi nacionalni center ali širši regijski centri z ustrezno usposobljenim strokovnim osebjem, da bi bila ljudem zagotovljena enakovredna obravnava. Obstoječi sistem prav tako postavlja v precep tudi strokovne delavce, saj pri svojem delu nimajo dovolj podpore in se morajo velikokrat znajti po svoje.

Odločitev posameznika, da poišče biološke starše, ni hipna, saj želja po srečanju običajno traja več let. Ko posameznik sprejme odločitev, se lahko poveže s centrom za socialno delo. Posameznik prek prvega pogovora s socialnim delavcem (ko) dobi vtis o njegovem strokovnem delu in podobo o instituciji, vzpostavi se delovni odnos. V tem odnosu je zaželeno, da se socialni delavec osebno odziva, kar pomeni, da podeli svojo zgodbo ali izkušnjo, ki odpira alternativen pogled na mogoče rešitve. Po Lüssijevem načelu interpozicije ravna empatično (Čačinovič Vogrinčič et al 2005). Ena izmed pomembnih nalog socialnega delavca je, da ustvarja okoliščine za stabilizacijo sprememb (Šugman Bohinc 2005, v Škrbec 2013: 37).

²² <https://www.rtvsl.si/turbulenca/chat/archive/1649> (10. 10. 2015)

Gabi Čačinovič Vogrinčič se s svojimi sodelavci (2005) opira na Saleebeyjev koncept zdravljenja, ki za socialno delo predstavlja nov izziv – spoznanje, da ima človek notranjo modrost, da prepozna, kaj je zanj dobro. Meni, da sta dialog in sodelovanje največ, kar lahko damo. Dialog in sodelovanje navaja kot vir moči za okrevanje, ki se povezuje z etiko participacije v soustvarjanju nove zgodbe v življenju, do katere bo prišlo na podlagi razumevanja, sporazumevanja in dogovarjanja.

Nadaljevanje poglavja temelji na delovnem odnosu med socialnim delavcem in posvojeno osebo, ki išče biološke starše. Pomembno je vedeti, da posameznik, ki se je odločil poiskati biološke starše, verjame, da bo zanj to prineslo spravo s preteklostjo, zaključek življenjskega poglavja ali začetek novega. Dolžnost socialnega delavca je, da mu pri tem pomaga in ravna v skladu s Kodeksom etičnih načel v socialnem varstvu. Po načelu kontakta razišče, kolikšna je možnost, da se posameznik sreča z biološkimi starši ali če te možnosti ni, poda vse informacije, ki jih ima v zvezi z njegovo posvojitvijo. Iz socialnodelavskega vidika je potrebna tudi podpora uporabniku, kadar biološki starši srečanje zavrnejo. Tu nastopi kritični moment, ko se posameznik ponovno počuti zapuščenega od bioloških staršev. Socialni delavec se na tej točki lahko opre na Saleebeyjev koncept perspektive moči. Kot ga opisuje Gabi Čačinovič Vogrinčič s sodelavci (Saleebey 1997, v Čačinovič Vogrinčič et al 2005), ta koncept prispeva pomemben paradigmatški premik v socialnem delu, saj socialnega delavca usmeri, da v uporabniku spoštljivo iščemo njegovo moč in vire. Praksa, ki temelji na perspektivni moči, pomeni, da kot socialni delavec pomagaš odkriti, olepšati, raziskati in izkoristiti uporabnikovo moč in vire.

Prikaz primera iz prakse socialne delavke, potem ko biološka mama ni pristala na srečanje s hčerko:

»... na CSD smo delale z dekletom v smislu tega, da je bolečina za mamo verjetno prevelika in da gospa tega ne zmore. Potrebuje čas in razumevanje. Z dekletom imamo še vedno stike. Še vedno pride in vpraša, kaj še veste o moji mami in očetu, kje so moji stari starši? Povemo vedno vse, kar je zapisanega in kar vemo, na način, da ni dodatnih travm.« (osebni pogovor s socialno delavko, ki dela na CSD v urbanem naselju, april 2015)

Delo na področju posvojitve sodi med najbolj zahtevna področja socialnega varstva. Naloga socialnega delavca je, da deluje v dobro otroka, pri tem pa mora obdržati profesionalno držo tudi v odnosu do bioloških staršev. Če posvojeni otrok iz okolja dobiva negativna sporočila o bioloških starših, te lahko ponotranji, kar slabo vpliva na njegovo samopodobo.

Smiselno bi bilo uveljaviti prakso, da je ob odločitvi o oddaji otroka v posvojitev biološki mami predlagano, da napiše pismo otroku, priloži fotografijo in da ji je pojasnjen pomen takšnega pisma za otroka. V tem kontekstu bi bilo ravno tako smiselno opraviti poizvedovalni pogovor z biološkimi starši na temo medicinske družinske anamneze. Del dokumentacije o posvojitvah bi tako zajemal podatke o družinskih boleznih, ki pozneje v življenju vsakemu posamezniku pridejo še kako prav. Medicina se že dolgo časa zaveda, kako pomembne so genske predispozicije za zdravje posameznika. Dolgoročno bi bilo smiselno razmišljati, da bi center za socialno delo zaprosil splošnega družinskega zdravnika bioloških staršev, da napiše poročilo o družinski anamnezi, ki bi bilo priloženo v posvojenčevo dokumentacijo. Veliko posvojenih ljudi biološke starše išče ravno zaradi podatkov o družinskem poteku bolezni.

Potrebno je, da so izvajalci posvojitve visoko strokovno usposobljeni, s posebnimi osebnimi lastnostmi empatije in veliko čustvene inteligence, saj so le tako kos situacijam, ki jih prinašajo posvojitve. Delo na področju posvojitve prav tako zahteva timsko sodelovanje s kolegi iz drugih strok in drugih enot. Ravno tako bi moral podporni sistem socialnim delavkam in delavcem dobro delovati, saj posvojitve prinašajo toliko različnih težav, da se kljub dolgoletnim izkušnjam in dobremu teoretičnem znanju lahko znajdejo pred dilemo. Pri delu s posvojitvami je vsak primer edinstven in ravno zaradi te posebnosti posvojitve je nujen individualni pristop.

Na področju posvojitve v Sloveniji so potrebne spremembe tudi na državni ravni. Že od leta 1999 se ponavlja priporočilo, da je treba ustanoviti regijski oz. nacionalni center za posvojitve, kjer bi delovali po načelu vse na enem mestu. Takšen center bi med drugim izvajal tudi zelo pomembna izobraževanja za socialne delavce in bodoče posvojitelje. Na ravni celotne države je nujno zagotoviti enakovredno obravnavo vsem tistim, ki so v posvojiteljski trikotnik vpleteni, ne glede na okolje, kjer je posvojitev vodena. Ravno tako je nujna dopolnitev Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih glede odprte posvojitve in pravic otrok, ko gre za vprašanje biološkega izvora. Treba je uveljaviti prakso socialnega dela, ki bo konkretna in jasna tudi v delu, ko je govor o iskanju biološkega izvora.

Naj to poglavje sklenem z jasnimi besedami socialne delavke:

»Področje posvojitve je zelo zahtevno in izjemno občutljivo. Potrebni so velika senzibilnost strokovnega delavca, veliko raziskovanja, veliko podpore in nikoli obljub, ki jih ni mogoče realizirati.« (osebni pogovor s socialno delavko, opravljen aprila 2015)

2 RAZISKOVALNI DEL

2.1 PROBLEM

V osemdesetih letih 20. stoletja so se v zahodnem svetu začeli premiki na področju razkritja posvojitve. Uveljavljati se je začelo spoznanje, da imajo posvojeni otroci pravico do čim več informacij o svojih bioloških starših (Zaviršek 2012). Tudi pri nas se v zadnjem desetletju vse bolj uveljavlja koncept odprte posvojitve, ki bodisi omogoča stike med posvojenimi otroki in njihovimi biološkimi starši bodisi le podatke o značilnostih posvojitve, bioloških starših in biološki družini. Zadnji trendi na področju posvojitve tudi pri nas kažejo, da stroka zagovarja odprto posvojitve. Predvsem posvojitelje že zgodaj pripravljajo na to, da posvojitve pred otrokom ne skrivajo. Nekateri socialni starši zmotno mislijo, da bodo z lažjo otroka obvarovali razočaranja pred tem, da so ga biološki starši zapustili. Izkušnje v Sloveniji kažejo, da je naš prostor tako majhen, da tega dejstva ni mogoče prikriti.

Zgodbe ljudi, ki so posvojeni, so nujno potrebne za izboljšanje institucije posvojitve, ki je v prvi vrsti namenjena dobrobiti otroka. Te zgodbe so najboljši prikaz dobrega in slabega delovanja socialnega sistema na tem področju. Skozi kvalitativno analizo oz. fenomenološki pristop, ki se osredotoča na človekovo doživljanje določenega dogodka, sem poskušala ugotoviti:

- značilnosti posamezne posvojitve,
- zakaj posvojeni ljudje iščejo biološke starše,
- kdaj najpogosteje nastopi odločitev, da poiščejo biološke starše,
- kako začnejo zbirati podatke o bioloških starših,
- kdo jim pri tem pomaga,
- kako poteka srečanje z biološkimi starši, morebitnimi brati, sestrmi,
- ali se je po srečanju kaj spremenilo,
- kakšen je odnos do bioloških staršev in bioloških sorodnikov?

2.2 METODOLOGIJA

2.2.1 VRSTA RAZISKAVE

V tem delu gre za kvalitativno in poizvedovalno raziskavo. Ker so podatki pridobljeni z osebnim pristopom, prek intervjujev na terenu, lahko govorimo tudi o empirični oz. izkustveni raziskavi.

2.2.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIR PODATKOV

Merski instrument, uporabljen v raziskovalnem delu naloge, je bil vnaprej pripravljen, delno strukturiran vprašalnik. Pri nekaterih sogovornikih so bila postavljena dodatna vprašanja, saj so se med pogovorom odpirala področja, ki jih sprva ni bilo mogoče predvideti, so pa za predmet raziskovanja pomembna. Prav nasprotno pa vseh vprašanj ni bilo mogoče zastaviti pri dveh osebah, saj sta imeli drugačne izkušnje. V enem primeru gospa ni iskala bioloških staršev, je pa biološka mama poiskala njo. V drugem primeru gospod ravno tako ni iskal bioloških staršev, temveč se je srečal z drugimi brati in sestrami, zato sem ga kljub temu vključila v raziskavo. Prav tako se mi zdijo pomembne ugotovitve, zaradi katerih se posvojeni ljudje ne odločijo za iskanje svojih bioloških staršev. Pri spraševanju sem se ravnala po tehniki lijaka, saj so bila na začetku vprašanja bolj splošna in široka, s pogovorom pa bolj konkretna in zaprta.

Vse intervjuje sem po privolitvi sogovornikov posnela na diktafon, saj sem se le tako lahko povsem osredotočila na sogovornika in najin pogovor. S tem, ko sem pogovore snemala, sem se izognila zapisovanju, ki je med pogovorom moteče, saj se ne moreš v celoti posvetiti sogovorniku, poleg tega pa se lahko preveč osredotočiš na zapiske in tako preslišiš pomembne informacije, ki jih posreduje soudeleženi.

2.2.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

Opravila sem sedem intervjujev. Od tega je bil en intervju opravljen s socialno delavko, ki ima desetletne izkušnje na področju posvojitvev. Zaposlena je na centru za socialno delo v urbanem naselju.

Zapis intervjuja je shranjen v mojem osebni arhivu. Njena udeležba sicer ne predstavlja populacije, vendar sem nekatere njene izjave uporabila v teoretičnem delu te naloge, kot praktične primere udeležnosti socialne delavke pri iskanju rešitve.

Populacijo torej sestavlja šest oseb, ki so bile posvojene po modelu popolne posvojitve na območju Republike Slovenije in so iskale biološke starše ali druge biološke sorodnike. Popolna posvojitve pomeni popolno vključitev otroka v družino posvojiteljev. Vse medsebojne pravice otroka in bioloških staršev in njihovih sorodnikov prenehajo veljati. S sklenitvijo popolne posvojitve otrok v posvojiteljski družini dobi položaj naravnega otroka. Populacijo sestavlja šest oseb, starih od 27 do 50 let. Štiri osebe so ženskega spola (stare 27, 35, 45 in 50 let), dva moškega spola (stara 36 in 37 let). Eno osebo je posvojila samska ženska, saj zaradi njene manjše rasti niso mogli najti zakonskega para, ki bi jo posvojil. Vse druge so posvojili zakonci. Štiri osebe so iskale biološke starše, eno osebo je poiskala biološka mati, ena oseba pa si ne želi srečanja z biološkimi starši, vendar jo v raziskavo vključujem zato, ker se je srečala z drugimi brati in sestrami, z nekaterimi ima občasne stike, poleg tega pa se mi zdijo relevantni tudi razlogi, zaradi katerih se posameznik ne odloči za iskanje bioloških staršev.

Tabela 2.1: V tabeli so prikazani udeleženci raziskave in nekatere značilnosti njihove posvojitve

Oseba A	ženska, 27 let	Posvojena kot dojenček iz države nekdanje Jugoslavije, v mestno okolje, v večji kraj v Sloveniji, nima dobre izkušnje s posvojitvijo.
Oseba B	ženska, 50 let	Posvojena pri dveh letih in pol v manjši kraj v Sloveniji, ima biološko sestro, s katero nimata več stikov. Že od posvojitve naprej je imela stike s staro mamo; pozneje občasno tudi z biološko mamo, vendar na željo stare mame in biološke mame.
Oseba C	ženska, 35 let	Posvojena kot dojenček iz države nekdanje Jugoslavije, v mestno okolje, večji kraj v Sloveniji, ima sestro, ki sta jo posvojitelja imela po naravni poti po posvojitvi, s katero se dobro razumeta.
Oseba D	ženska, 45 let	Posvojena pri dveh letih in pol iz rejniške družine, posvojiteljica je samska ženska, saj so zaradi deklarine nizke rasti težko dobili posvojitelja.
Oseba E	moški, 36 let	Posvojen pri treh letih iz rejniške družine, bil zanemarjen, posvojen v manjši kraj v Sloveniji skupaj z mlajšo sestro, sicer ima še več bratov in sester, s katerimi nima veliko stikov oz. z nekaterimi jih sploh nima.
Oseba F	moški, 37 let	Posvojen pri šestih mesecih iz rejniške družine, bil zanemarjen, posvojen v manjši kraj v Sloveniji, ima še sestro, s katero je pred letom dni navezal stik.

2.2.4 ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbirala po metodi snežne kepe (*snowball sampling*). Prijatelji in znanci so bili moj edini vir informacij. V nekem trenutku se mi je zdelo, da bo moja naloga celo neizvedljiva, kajti dobila sem veliko odzivov kot so: *To boš pa težko dobila*.

Sprva sem dobila nekaj informacij od prijateljev, da poznajo koga, ki je posvojen, vendar se je izkazalo, da ni iskal bioloških staršev. Potem sem mrežo ljudi razširila tudi na znance in sosedo, tako mi je uspelo pridobiti šest oseb. V nekem primeru je gospa, ki je privolila v intervju, s seboj pripeljala kolegico, ki je ravno tako iskala biološko mamo in je bila pripravljena sodelovati.

Intervjuje sem zbirala od marca do septembra 2015. Vse sogovornike sem poklicala po telefonu, jim predstavila svoje delo in jih povabila k sodelovanju. Vseh šest oseb se je z zanimanjem in brez težav odzvalo povabilu. Glede termina in kraja srečanja sem se prilagajala sodelujočim. Z vsemi sem se dobila v mirnem lokalu ob kavi. Na začetku srečanja sem jim ponovno predstavila koncept svoje raziskave, jim razložila, da nikjer v nalogi ne bo objavljeno njihovo ime in zaprosila, ali pogovor lahko snemam. Vseh šest sogovornikov se je strinjalo z omenjenim. Pred pogovorom smo sklenili dogovor o tem, ali se bomo vikali ali tikali. Pogovori so trajali od 45 do 120 minut.

2.2.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Zbrane podatke sem analizirala po metodi kvalitativne analize. Intervjuje sem poslušala in jih transkribirala. Relevantne dele besedila sem najprej podčrtala, nato sem jih izpisala in jih oštevilčila. Izjave so oštevilčene na način, da številka označuje vrstni red, črka pa označuje, iz katerega intervjuja je izpisano besedilo. Izjave sem kodirala tako, da sem jim pripisala besede, ki izjave uvrstijo v določeno kategorijo oz. raziskovalno temo. V naslednji fazi sem izjave uredila po kodah in jih kodirala znotraj posameznih faz. V zadnji fazi sem izjave uredila v kategorije po kodah in na podlagi tega izdelala poskusno teorijo. Celotna obdelava podatkov je priloga k nalogi.

2.3 REZULTATI

Na podlagi kvalitativne analize je izdelana poskusna oz. tentativna teorija o perspektivi ljudi, ki so bili posvojeni in so iskali biološke starše. Tu ne gre za veliko teorijo, temveč za vpogled v življenje ljudi, ki imajo enkratno izkušnjo s posvojitvijo in iskanjem biološkega izvora. V nadaljevanju so predstavljeni posamezni sklopi poskusne teorije, ki temeljijo na opravljenih intervjujih šestih oseb, ki sem jih opravila od marca do septembra 2015.

2.3.1 ZNAČILNOST POSVOJITVE

Posvojiteljska družina se od biološke najprej razlikuje v tem, da otroci in starši ne delijo istih genskih zapisov. Isti biološki zapis seveda ni pogoj za srečno otroštvo in kvalitetno sožitje družinske skupnosti, saj se otrok čustveno poveže s tisto osebo, ki mu daje varnost, ljubezen in dolgotrajno vzdržuje socialni, finančni in čustveni odnos z njim. Pomembna bistvena razlika med enim in drugim tipom družine je ta, da se v bioloških družinah otroci ne sprašujejo o svojem izvoru. Prav nasprotno pa se vsak posvojeni otrok vsaj enkrat v življenju vpraša, kdo so njegovi biološki starši.

Gospa, ki ima posvojenega otroka, posvojitev vidi kot težjo pot, ki zahteva več znanja in truda, tako od staršev kot tudi od otrok. Odnose v biološki družini opredeli kot bolj jasne, z manj vprašanj (Rezar 2009).

V zadnjih dveh desetletjih se tudi pri nas vse bolj uveljavlja praksa, da otroci zrastejo z vedenjem, da so posvojeni, kljub temu pa je za nekatere posvojitelje še vedno mamljiva misel, da bi jim to zamolčali. V takšnih primerih gre za strah, da jih otrok ne bi dojemal kot starše, še posebno takrat, kadar ta želi navezati stik z biološkimi starši.

Gospod, ki je posvojen, je izpostavil primer:

»Prijatelj je pred leti posvojil otroka iz Rusije, pa me je prišel vprašat za nekaj nasvetov; med drugim tudi to ali naj mu pove ali ne. Bal se je, da bi otrok želel najti svoje starše. Rekel sem mu, da mora povedati. Sem mu povedal, da bo zagotovo želel spoznati oz. zvedeti kaj o bioloških starših.« (osebni pogovor z gospodom, ki je posvojen, starost 37 let, intervju opravljen septembra 2015)

Dekle, ki je raziskovalo svoj biološki izvor, je povedalo:

»Prav gotovo mora biti težko za posvojitelja. Otroka mora vzgajati v tem kontekstu, da obstaja še ena ženska, ki ga je rodila, in da ni nič narobe, če otrok želi vedeti, kdo je to. Mislim, da mora biti vsak posvojitelj močan, ker hočeš-nočeš pridejo potihem ljubosumni na biološke starše, čeprav vedo, da jih ne bodo mogli vzeti nazaj.« (osebni pogovor s posvojenim dekletom, starost 27 let, pogovor opravljen v marcu 2015)

Ljudje, ki so posvojeni, imajo dvoje staršev. Z enimi so povezani biološko, z drugimi socialno in ravno te druge priznavajo kot starše (103.d: *»Imam jo rada, vem, da je moje krvi, vem, da je naredila najbolje zame, jo spoštujem, vedno pa je bila mama zame tista, ki me je vzgajala, skrbela zame, ne moreš tega nikoli čutiti do biološke mame.«*). V posvojiteljskih družinah v veliki večini nastane pravi družinski odnos, ki se razen različnega genskega zapisa med otrokom in staršem, v primerjavi z biološko družino, pomembno ne razlikuje. Posvojitelji otroke sprejmejo za svoje in obratno (162.f: *»Tudi moja posvojiteljska družina me je sprejela za svojega, čisto sem njihov.«* / 125.e: *»Moja dva mi nikoli nista rekla: Ti nisi naš ali kaj podobnega. Nikoli.«*). Čeprav večina posvojitvev velja za uspešne, je treba opozoriti, da ni vedno tako (002.a: *»... da nisem bila zelo srečna v svoji družini.«* / 014.a: *»Pri posvojiteljih sem nehala živeti pri štirinajstih letih.«*). Kako se otrok v posvojiteljski družini počuti, je zelo odvisno tudi od posvojiteljev in njihove pripravljenosti na sam dogodek. Pomembno je, da predelajo travmo glede neplodnosti, zato so priprave na posvojitvev močno zaželeni. Nekateri bodoči socialni starši namreč nimajo predstave, da je posvojitvev lahko zelo naporna, prav tako z otrokom ne smejo delati pretiranih načrtov v smislu, kako se mora obnašati, kaj ga mora zanimati, kakšen mora biti učni uspeh ipd.

Dekle, ki nima dobre izkušnje s posvojitvijo, pove:

»Mislim, da bi starši, ki otroka posvojijo, morali imeti tak zaupen odnos z njim in bi morali biti prva točka, na katero se otrok lahko opre, ko išče biološke starše. Večina posvojenih se boji, da bodo s tem razočarali starše. Otrok pride v položaj, ko mora starša zaščititi pred tem, da bi ga prizadel.« (osebni pogovor s posvojenim dekletom, starost 27 let, marec 2015)

Ljudje, ki so posvojeni, se strinjajo, da se resnice ne sme prikrivati in da je najbolje, da otrok z zavedanjem, da je posvojen, zraste (105.d: *»Mislim, da se dejstva o posvojitvi ne sme prikrivati, da je treba otroku povedati čim prej, njegovi starosti primerno. Ne predstavljam si, da bi jaz to izvedela, ko je*

krušna mati umrla.«). Razveseljav je podatek, da resnica o posvojitvi ni bila nikomur prikrita (042.c: *»Da sem posvojena, sem vedela že od nekdaj.«* / 084.d: *Že od majhnega mi je skozi pravljico pripovedovala, da sem posvojena, da me je rodila druga mamica, da ni imela denarja in da si je ona takšne punčke želela.«* / 168.f: *Jaz sem od nekdaj vedel, da sem posvojen. Ko sem bil dojenček, so mi to pripovedovali skozi pravljico; zato sem najbrž bolj odprt in mi ni problem govoriti o tem.«*).

Močan vpliv na identiteto posvojenega posameznika ima resnica o bioloških starših, ki jo posvojeni otroci slišijo od posvojiteljev, saj si vsakdo želi, da bi imel dobre starše (Klun 2008). Kadar gre za pripisovanje negativnih lastnosti biološkim staršem, to slabo vpliva na posameznika, saj potem prav te negativne lastnosti projicira nase (003.a: *»Moja starša sta mi veliko slabega povedala o moji mami, tako da sem bila pripravljena na stokrat hujše stvari, ko so se potem izkazale, da so.«*).

Zaviršek (2012 a) piše, da večina socialnih staršev in otrok zaradi posvojitve vsaj enkrat v življenju doživi negativen odziv iz okolice. Razlog za to vidi v prepovedi posvojitve, ki je v Evropi veljala vse do 20. stoletja. O negativnih odzivih v kontekstu posvojitve govori tudi Klun (2008), ki omenja negativne reakcije iz okolja, ki so plod namernega zaničevanja zaradi otrokove narodnosti ali drugih specifičnih lastnosti, ki jih prinese posvojitev. Tudi tokratne ugotovitve kažejo, da so negativni odzivi socialnega okolja pogosti (124.e: *»Več negativnega odziva sem dobil iz okolja kot pa od staršev.«* / 169.f: *Ja, so me. V bistvu z odraslimi sem imel samo tri incidente. Prvi je bil s stricem od fotra, drugi pa z bratom od stare mame, tretji pa je bil ta, da sem imel v srednji šoli punco, ki ji je mama prepovedala hoditi z menoj, ker sem posvojen.«* (zadnji primer 1998)).

Tisti posamezniki, ki so šli v posvojitev kot starejši otroci, s starostjo nad dve leti (024.b: *»Posvojena sem bila pri dveh letih in pol.«* / 079.d: *»Posvojena sem bila, ko sem bila stara dve leti in pol.«* / 120.e: *»Tri leta in osem mesecev sem bil star, ko so me posvojili.«*), so bili pred tem nameščeni v rejniških družinah. Spomini na rejniško družino, kot jim opisujejo starši, so tako pozitivni (080.d: *»Kaj veliko se iz rejniške družine ne spomnim, ampak vem, da so lepo skrbeli zame.«* / 121.e: *»Pred posvojitvijo sem bil v reji. Tam je bila ena ženska, ki je imela kmetijo, tam smo bili otroci in tja me je tudi zdajšnji oče prvič prišel pogledat.«*) kot negativni in zaskrbljujoči (139.f: *»V rejništvu sem bil pri eni družini nekje pri Grosupljem. V glavnem, ko so me moji prišli pogledat, sem bil ... Moja mama pravi, da sem bil zanemarjen, lačen, noge na x, kurje prsi in umazan. Eno leto so me imeli doma, do uradne posvojitve, mama pa je morala službo pustiti, da me je k sebi spravila, ker sem bil podhranjen.«*).

Razlogi, zaradi katerih so sogovorniki šli v posvojitev, so: **mladoletnost mame samohranilke** (060. c: *»Stara je bila 16 let, ko me je rodila, ni imela podpore in me je morala oddati v posvojitev.«* / 101.d:

»Seveda, potem pa mlada je bila, spoznala je nekoga, ko je bil pa trebuh, pa ni imela kam oz. tam, kjer je bila, z otrokom ni mogla biti, zato se je odločila, da me da v posvojitev.«), **alkohol in nepoznani razlogi** (030.b: »Niso me mogli imeti, ta odgovor je meni zadostoval.« / 137.f: »... Ja, ker sem se pred kakšnim letom nazaj dobil s biološko mamo. Razložila mi je, da sta z mojim očetom živela v Nemčiji, imela sta eno hčerko. V glavnem ni mi hotela povedati razloga, ampak je pobegnila, ko je bila z mano noseča.« / 138.f »Po zgodbi, ki sem jo izvedel od svojih staršev, ki so me posvojili, in po vseh dokumentih, ki jih imam, je bilo pa tako, ona me je rodila, zelo bolnega prinesla v bolnico – pri treh mesecih in je ni bilo nikoli več nazaj.«).

Več je primerov, ko so posvojitve tragične zaradi izkušenj, ki so jih otroci imeli pred namestitvijo v posvojiteljskih družinah. Sem uvrščamo zanemarjanje, različne zlorabe v matični, rejniški ali celo posvojiteljski družini. Znano je, da otroci s posebnimi potrebami težko dobijo posvojitelje, saj ti večinoma želijo posvojiti zdrave otroke (082.d: »Pri meni je bil problem, ker so iskali posvojitelje. Že takrat se je videlo, da bom nižje rasti in me je veliko zakoncev zavrnilo.). Takšne otroke običajno posvojijo samske ženske, ki po zakonu lahko posvojijo otroka, v praksi pa je to le izjemoma, saj imajo prednost zakonski pari (083.d: »Na drugi strani pa je živela ženska, ki je bila sama in me je želela posvojiti.«). Ela Zupančič je leta 1987 v raziskavo zajela dvesto posvojiteljskih družin, od katerih je bilo le 12 primerov takšnih, ko je bila posvojiteljica samska ženska. Razlogi, zaradi katerih so bili otroci dani v posvojitev samski ženski, so bile posebnosti, kot so zaostajanje v rasti, duševna prizadetost matere in zaradi tega naj bi bili vprašljivi razvoj otroka, otrokov zunanji videz in starost otroka (starejši otroci, za katere je težko najti posvojitelje). V tem kontekstu lahko govorimo o fenomenu nestrpnosti, ki se kaže z drugorazrednim obravnavanjem hendikepiranih otrok ali otrok druge nacionalnosti. Zaviršek (1996 v Klun 2009: 39) navaja, da sovraštvo do hendikepiranih izvira iz osebne zgodovine, ki je povezana s strahom in nelagodjem do telesnih posebnosti ter tudi iz realne zgodovine, ki je preplavljena z negativnimi podobami o ljudeh s hendikepom. Gre za občutja, ki so se skozi zgodovino vpisala v naše misli in naša čustva.

2.3.2 ISKANJE BIOLOŠKIH STARŠEV

Kadar posvojeni ljudje govorijo o bioloških starših, imajo največkrat v mislih biološko mamo ali drugače, žensko, ki jih je rodila. Za tiste, ki si želijo najti svoje korenine, je najpomembnejše, da navežejo stik z roditeljico (001.a: »... videti obraz ženske, ki me je rodila, tudi če se z njo ne pogovarjam, samo da jo vidim.«). Figura mame ima v njihovih življenjih pomembno vlogo, čeprav je ta odnos opisan kot hladen,

(021.a: »Ja, najbolj je pomembno, da ti mamu vidiš. Ta odnos je itak hladen.), medtem ko je lik očeta bolj v ozadju. Informacije o očetu so običajno pridobljene iz dokumentacije in prek pogovora z roditeljico (150.f: »Ena prvih stvari, ki sem jo vprašal, je tudi, ali je ta oče, ki piše na rojstnem listu, res moj oče, pa je rekla, da je.« / 064.c: Dejansko se nisem mogla z njo dosti pogovarjati, uspela sem samo zvedeti, da je oče mrtev.). V enem primeru je bila želja po srečanju z očetom ravno tako močna kot želja po srečanju z mamu (143.f: Potem sem pa na očetov naslov, ki je bil naveden v rojstnem listu, napisal pismo, da bi rad spoznal očeta, pa še napisal sem, da nič nočem. Da bi ga rad samo spoznal, da ne želim nadaljnjih stikov, če tega on ne bi želel, niti ne denarja. Nikoli nisem dobil odgovora.«).

Ideja o iskanju bioloških staršev se pojavi pri večini ljudi, ki so posvojeni, vendar nekateri iz različnih razlogov ne želijo srečati svojih roditeljev (132.e: »Po pravici povedano, me čisto nič ne zanima. Nimam nobene želje.« / 134.e: »Rajši bom energijo vlagal v prihodnost, kot da iščem nekoga, ki me je zapustil.«), saj predstavlja nekakšno tveganje, strah pred zavrnitvijo in strah pred realnostjo okoliščin, v katerih živijo biološki starši (135.e: »Jaz sem tak človek in če bi videl fotra, ki živi v eni bedi, bi mu hotel pomagati.«). Do podobnih ugotovitev sta prišli tudi Klun (2008) in Škrbec (2013), ko opisujeta, da se nekateri bojijo posledic srečanja, ki jih vidita kot sočutje do roditeljev, zavrnitev in razočaranje (se mi bo zasmilila, kaj če mi bo rekla, da me ne želi videti, kaj pa če bom razočarana ipd.). Zelo nespecifičen razlog, vendar ne povsem redek, zaradi katerega posvojeni želi spoznati roditeljico, je občutek krivde (164.f: »En odgovor. Zakaj? To me je mučilo že od majhnega. Ko se sprašujem, ali si ti kriv, iščeš veliko odgovorov zakaj.«). Na to je opozorila tudi Bizant (2014), ko omenja, da se pri posvojenih pojavljajo občutki krivde, ker so bili oddani v posvojitev. Sprašujejo se: kaj sem naredil narobe, da so me oddali v posvojitev, kaj na meni ni prav, ipd.

Iskanje bioloških staršev gotovo pomeni pomembno poglavje v življenju posameznika, ki se odloči za ta korak. Srečanje lahko pomeni zaključek življenjske zgodbe pri tistih, ki iščejo manjkajoči del svoje identitete (želijo videti roditeljico, iščejo podobnosti in odgovore glede posvojitve); lahko pa pomeni tudi začetek nove življenjske poti pri tistih, ki želijo vzpostaviti in obdržati stike z biološko mamu in širšim sorodstvom.

Razlogi, ki posameznika privedejo, da poišče biološke starše, so:

– nezadovoljstvo v posvojiteljski družini,

(002.a: »Definitivno to, da nisem bila srečna v svoji družini.«)

– radovednost,

(048.c: »Začelo me je pa zanimati, ko sem bila na porodniški. Najbolj smešno pa je, ker ima hčerka rdeče lase, pa nobenemu ni jasno od kod. Tako da sem potem bolj iz firbca iskala kot karkoli, sem tako in tako že prerasla tisto pubertetniško obdobje. Imela sem trideset let, ko sem začela raziskovati.«)

– iskanje odgovorov glede značilnosti posvojitve,

(164.f: »En odgovor. Zakaj? To me je mučilo že od majhnega. Ko se sprašujem, ali si ti kriv, iščeš veliko odgovorov zakaj.«)

– iskanje identitete,

(165.f: »... ful je težko, ne veš točno, kam pripadaš.« / 107.d: »Po drugi strani pa iščeš, kdo si, ali ti je podobna, zakaj se ti je odrekla.«)

– iskanje podobnosti,

– posebni življenjski dogodki, kot so nosečnost, rojstvo otroka ali smrt posvojitelja

(106.d: »Mogoče še bolj zaradi tega, ker nisem imela več krušne mame, verjetno je bilo to eno od dejstev, ki me je spodbudilo.« / 048.c: »Začelo pa me je zanimati, ko sem bila na porodniški. Najbolj smešno pa je, ker ima hčerka rdeče lase, pa nobenemu ni jasno od kod. Tako da sem potem bolj iz firbca iskala kot karkoli, sem tako in tako že prerasla tisto pubertetniško obdobje. Imela sem trideset let, ko sem začela raziskovati.«)

– obdobje pubertete.

(165.f: »Puberteta je pa itak katastrofa. Že tako se ti toliko stvari plete, potem pa še ena taka stvar. Ful je težko. Ne veš točno, kam pripadaš.« / 088.d: »Potem pa prideš v tisto fazo pubertete, ko se začneš zanimati in raziskovati.«)

2.3.3 ZBIRANJE INFORMACIJ

Bizant (2014) navaja, da izkušnje strokovnjakov kažejo pomembnost stikov z biološko družino, saj otrok za svoj razvoj potrebuje odgovore glede preteklosti. S tem, ko išče svojo zgodovino, išče sebe, vendar je pomembno, da stiki nastanejo takrat, ko otrok želi, in ne prej.

Kadar se posameznik odloči, da bo našel biološke starše, se najprej opre na informacije, ki jih je pridobil v posvojitelski družini oz. na obstoječo dokumentacijo o posvojitvi, s katero razpolaga. Večina posvojiteljev dokumentacije pred otroki ne skriva (130.e: *»Starši so nam pokazali papirje, predal ...«* / 094.d: *»Sem pa tudi imela odločbo o posvojitvi, kjer so bili podatki o njej.«*), nekateri pa jo najdejo tudi sami, odvisno je tudi od obdobja oz. starosti posameznika, ko se odloči za raziskovanje. Praviloma imajo s polnoletnostjo vsi dostop do dokumentacije. Izmed vseh dokumentov je najpomembnejši tisti, iz katerega so razvidni ime in priimek biološkega starša ter kraj, od koder je bil otrok posvojen oz. podatki o centru za socialno delo. (010.a: *»Našla sem mapo z dokumenti, kjer je kar nekaj podatkov – najbolj pomembna sta ime in priimek staršev ter kraj, kjer sem bila posvojena.«*). Ugotovitve kažejo, da posvojitelji večinoma svojim otrokom stikov z biološkimi starši ne branijo, vendar pa tudi ne kažejo pretiranega navdušenja (130.e: *»Starši so nam pokazali papirje, predal. Nekako je bila to njihova želja, da do 18. leta ne bi iskala staršev, potem pa če želiva. Posvojitev nista skrivala«*). Presenetljiv je podatek, da sta večini otrok, ki se zanimajo za biološke starše na centru za socialno delo, poznana ime in priimek svojih roditeljev (*»Sama še nisem srečala otroka, odrasle osebe, ki je bila posvojena, da ne bi poznala imena in priimka svoje biološke mame – vsaj v odrasli dobi ne.«*²³). Kot izhaja iz opravljenih pogovorov, je videti, da posamezniki, ki iščejo biološke starše, različno pristopijo k raziskovanju. Eden od intervjuvanih je informacije iskal tudi na pediatrični kliniki, saj ga je mama pri treh mesecih bolnega prinesla na kliniko in tam tudi pustila (167.f: *»Ne, šel sem na pediatrično. Hotel sem govoriti z zdravnikom, ki me je takrat sprejel. Mogoče bi kaj več vedel, ampak je že umrl.«*). Samo ena izmed sogovornic pa je iskala pomoč na centru za socialno delo (011.a: *»V mojem primeru niso imeli ničesar, saj sem bila vodena na centru v drugi državi. Nato sem se povezala z njihovim centrom in sem bila ves čas v stiku z eno socialno delavko.«*), drugi so uporabili vire, ki vključujejo **pomoč bližnjih** (142.f: *»Pozneje pa so mi v bistvu starši pomagali, ki poznajo enega kriminalista, ki mi je na podlagi podatkov iz rojstnega lista uredil telefonsko številko. To je bilo pred dvanajstimi, trinajstimi leti. Jaz sem na to telefonsko klical. Sem se predstavil, razložil, zakaj kličem, in vprašal, ali ji datum, na katerega sem rojen, kaj pomeni. Rekla je, da je napačna številka. Jaz sem tisto številko zavrgel.«* / 095.d: *»Sem*

²³ Socialna delavka, ki dela na področju posvojitev deset let, osebni pogovor v aprilu 2015.

klicala v ta kraj in se malo pozanimala, ali jo poznajo. Teden pozneje sva se s kolegom odpravila pred vrata.«), **znancev in celo medijev** (144.f: »Pred več kot letom sem se pogovarjal z eno punco, ki je iskala očeta in ji je pri tem pomagal novinar. Prosil sem jo za njegov e-naslov. S tem sem kar nekaj časa odlašal, potem sem mu pa končno poslal sporočilo. Njegov pogoj je bil samo to, da objavi dva članka. Se pravi prvi članek, ko poizvedujemo, drugi članek, kako se je vse skupaj razpletlo – pozitivno ali negativno. Privolil sem, da naredi intervju, da slika ... V glavnem napisal je članek, to zgodbo, ki sem ti jo povedal, imena in vse, tudi slikal nas je.«). Ko je zgodba enkrat v medijih, se začnejo odzviti s povratnimi informacijami, ki košček za koščkom gradijo zgodbo (145.f: No, biološka mama je živela v Domžalah, preden me je rodila, po porodu pa se je od tam odselila. Ta novinar je vse to napisal. Naslednji dan sem dobil klic od ene ženske, ki jo je zgodba ganila in ona mogoče ve, kdo bi to bil. Čez dva dni me je klicala ta familija, pri kateri je moja biološka mama živela, ko je bila še noseča z mano / 146.f: Pozneje me je klicala biološka mama, da je videla članek, da če me kaj zanima, lahko pridem k njej, mi bo vse razložila. Zmenila sva se kdaj in še povedala mi je, za takrat, ko sem jo klical, da je bila šokirana in je zaničala.«). V obeh primerih, ko je šlo za vzpostavitev prvega stika z biološko mamo prek telefonskega pogovora, sta sogovornika dobila zavrnitev, kar lahko povežemo s šokom ob nepričakovanem dogodku (056.c: »Pogledala sva v imenik za številko in je poklical (mož) še isti večer. Vprašal je, ali lahko dobi N.I. in jo vprašal, ali ji datum mojega rojstva kaj pomeni. Potem je bila tišina in nato je rekla, da ne. Vprašala je, zakaj sprašuje. Rekel je, da če bi ji datum kaj pomenil, bi že vedela, in tako se je pogovor končal.« 058.c: »Ura je bila enajst zvečer, ko je zazvonil njegov mobilni telefon in ona vrača klic. Potem je rekla, da ji ta datum pomeni, da je takrat rodila hčerko, da ne ve, kje je, da je ne more najti itd. Potem me je dal na telefon in sva se pogovarjali. / 142.f: »... Sem se predstavil, razložil, zakaj kličem in vprašal, ali ji datum, na katerega sem rojen, kaj pomeni. Rekla je, da je napačna številka.«).

2.3.4 PRVI STIK Z BIOLOŠKIMI STARŠI

Uvodoma povzemam besede iz knjige *Od krvi do skrbi* (Zaviršek 2009 a: 73), v kateri je beseda o tem, da otroci, ki vedo za obstoj bioloških staršev in imajo možnost, da se z njimi srečajo, lažje predelajo spoznanje, da so jih ti zapustili. Če pa otroci te možnosti nimajo, se težko osredotočijo na bolečino ob izgubi na določen objekt in tako izgubo težje predelajo.

Vzpostavitev stika z biološkimi starši je gotovo ena izmed prelomnic v življenju posvojenega otroka. Gre za močno čustveno dogajanje, ki je povezano z občutki strahu in negotovosti, saj ne vedo, kaj lahko pričakujejo (096.d: »Jaz sem bila pripravljena na oboje, da me bo nagnala, da bo rekla, da nima hčerke

in tudi na to, da mi bo povedala, kaj je bilo.«). Ker je posvojitve edinstven proces in vseživljenjska interakcija, imajo ljudje različne izkušnje. Tako na primer ne gre vedno za iskanje bioloških staršev, temveč tudi za iskanje bioloških otrok. V enem primeru je sogovornica doživela, ko je biološka mama prišla na dom, brez vnaprejšnjega dogovora s posvojitelji (031.b: *»Biološka mama je prišla k nam domov, na vrata. Jaz sem šla skozi druga ven. Bila sem v sedmem razredu.«* / 032.b: *»Prišla je na vrata, moji starši so jo sprejeli, vendar takrat jaz nisem bila pripravljena.«*). Pomembno je, da do stika med posvojenim otrokom in roditeljem pride takrat, ko si otrok tega želi in je na dogodek pripravljen.

Kot je že omenjeno v prejšnjem poglavju, so tisti, ki so prvi stik z biološko mamo vzpostavili prek telefona, najprej doživeli zavrnitev in šele pozneje, ko je šok minil (v enem primeru je šlo za nekaj ur pozneje, v drugem pa za več kot deset let), dobili povraten klic od biološke mame.

Pogosto je, da posvojeni svoje biološke starše vikajo. V enem primeru je sogovornica izpostavila, da se je v kontekstu razmišljanja o biološki mami ukvarjala tudi z vprašanjem, ali jo bo vikala ali tikala (015.a: *»Zanimivo mi je bilo, ker sem se vedno pred tem ukvarjala, ali jo bom vikala ali tikala. Po tem ko sem jo videla, mi je bilo takoj jasno, brez problema sem jo tikala.«*). Običajno posebnih občutkov ob srečanju ne izpostavljajo; omenjajo pa vznemirjanje in strah pred prvim stikom. Izjema je le sogovornica, ki je ob prvem srečanju z roditeljico čutila nekakšno vez med njima in iskala podobnosti (016.a: *»Sem čutila neko povezavo.«* / 019.a: *»Bilo mi je fascinantno, da jo vidim.«* / 020.a: *»Iskala sem neke podrobnosti.«*). Roditeljice se navadno ob prvem srečanju s svojim »izgubljenim« otrokom odzovejo čustveno, kar otroci oz. odrasli posvojeni doživijo kot prvi spomin na srečanje. Na vprašanje, kaj se vam je najbolj vtisnilo v spomin, odgovorijo, da ravno te prve reakcije mame, ki je čustvena (072.c: *»To, kako je pritekla k avtu.«* / 102.d: *»V bistvu sva obe jokali.«* / 148.f: *»Da je ful jokala.«* / 153.f: *»To sem ti prej pozabil povedati in sem si ful zapomnil, da me je prosila. Najbolj ji je bilo pomembno, da ne bi bila več v časopisu, ker ima partnerja, ki ne ve nič o meni, ne o moji sestri, ne o njenem bivšem možu.«*). Ena izmed deklet se najbolj spominja tega, da je pozabila na vse, kar jo je v preteklosti zanimalo (018.a: *»Prvi dan, ko sem jo videla, sploh nisem vedela, kaj naj jo vprašam. Vsa pričakovanja so izpuhtela iz glave.«*). Prvi pogovor praviloma temelji na razčiščevanju odnosa med otrokom in materjo. Oseba, ki je bila oddana v posvojitev, od svoje roditeljice pričakuje pojasnilo, zakaj se je tako odločila. Nekatere mame povedo svojim otrokom, da so jih želele poiskati (097.d: *»Tudi ona je bila srečna, saj si je želela, da bi me našla.«* / 108.d: *»Biološka mama je tudi spraševala po meni, samo ni mogla priti do podatkov.«* / 065.c: *»Hoteli so me najti prek ene TV oddaje.«*), v nekem primeru pa je gospod dobil takšna pojasnila, da se ponovno počuti prevaranega (147.f: *»Čeprav ... tudi potem mi je toliko laži napletla. Mislim, da če*

otroka v bolnici pustiš in ti rečejo, da je umrl, bi mogoče kaj rad vedel in otroka pokopal, ne pa se obrnil in odšel.«). Prvo srečanje je tudi čas, ko posvojeni dobijo odgovore na vprašanja o svoji biološki zgodovini, o svojih sorodnikih (151.f: »Povedala mi je, da imam po njeni strani strica pa dve teti, da živijo v Srbiji. V glavnem cel kup bratrancev in sestričen imam, v stiku sem zdaj s stricem. Pozneje mi je on tudi uredil telefonsko številko od sestre.«), o morebitnih bratih in sestrah ter o medicinski družinski anamnezi (075.c: »Sem vprašala, zanimalo me je predvsem, ker sem v prvi nosečnosti imela določene težave.«). V enem primeru je bilo prvo srečanje podobno praznovanju, kot je poroka ali rojstvo otroka. Praznovalo je celo sorodstvo, kar pa za posvojeno osebo predstavlja dodaten stres (068.c: »Potem smo prespali. Oni so mislili, da bomo tam ostali en teden. Možu sem rekla, naj si izmisli, kar si hoče, ampak jaz nisem mogla več. To je bilo ful folka, preveč. Morali bi bolj intimno.« / 063.c: »Bilo je too much, bilo je vsega preveč, ful so pripravili hrane, pa kosilo, pa večerjo, pa ful sladice.«). Tako široko organizirano praznovanje zasenči namen obiska, kar je vzpostaviti in razčistiti odnos med mamo in otrokom (064.c: »Dejansko se sploh nisem mogla z njo kaj pogovarjati, uspela sem samo zvedeti, da je oče mrtev, polbrata živita pri njej (tri leta starejša od mene), babica je leto pred tem umrla in nikoli ni prebolela, da me je mama dala stran.«).

Pri osebah, ki si želijo spoznati roditelje, ima srečanje ne glede na razplet pomembno vlogo v nadaljnjem življenju, saj večletno zatekanje v fantazijo oz. ustvarjanje predstav o roditelji ni več potrebno. V procesu iskanja bioloških staršev je pomembno, da se posameznik na srečanje dobro pripravi, tako da si ne ustvarja prevelikih pričakovanj.

Glede na ugotovitve lahko iskanje bioloških staršev opredelimo kot uspešno, kajti nihče od sodelujočih v raziskavi ni navajal razočaranja, ki bi ga lahko pripisovali raziskovanju biološkega izvora. Le v enem primeru je gospod izpostavil, da mu je biološka mati navedla precej laži, vendar je bilo kljub temu srečanje zanj koristno. Srečanje z biološkim staršem je za tiste, ki si tega želijo, izjemnega pomena ne glede na to, ali gre za enkratni dogodek ali ti stiki postanejo kontinuirani. S tem ko se vzpostavi odnos (pa čeprav morda le enkratni) med posvojenim otrokom in biološkim staršem, se rešijo marsikatera vprašanja, ki so povezana z biološkim izvorom, razlogom posvojitve, življenjskim slogom roditeljev ter vprašanja o morebitnih bratih in sestrah. Srečanje posvojenega otroka z biološkim staršem prinese nekakšno spravo s preteklostjo.

2.3.5 ODNOS DO BIOLOŠKIH STARŠEV

Medtem ko je poglavje pred tem usmerjeno bolj v pomen prvega stika med otrokom in biološko mamo ter doživljanje ob tem dogodku, pa bo v tem kratkem povzetku ugotovitev bolj v ospredju odnos med otrokom in biološkim staršem, kot ga na splošno opisujejo in vidijo posvojeni posamezniki, ki so ali so bili v stiku z biološko mamo.

Odnos z roditeljico, ki ga imajo posvojeni ljudje, ki so sodelovali v kvalitativni raziskavi, po večini opisujejo kot hladen (021.a: *»Ta odnos je itak hladen.«* / 041.b: *»Zame je bila tujka.«* / 074.c: *Ne, zame je še danes tujka.«*) in ženske, ki jih je rodila, ne doživljajo kot mame, kajti ta funkcija do popolnosti pripada ženski, ki jih je posvojila (103.d: *»Imam jo rada, vem, da je moje krvi, vem, da je naredila najboljše zame, jo spoštujem; vedno pa je bila mama zame tista, ki me je vzgajala, skrbela zame, ne moreš tega nikoli čutiti do biološke mame.«*). Tradicionalne predpostavke o edinem pravem starševstvu povezujejo starše in otroke z istim genskim izvorom. Iz neklasičnih družinskih oblik pa izhaja praksa, ki pokaže ravno nasprotno in govori v prid socialnemu starševstvu. Koncept socialnega starševstva, kot ga vidi Zaviršek (2009 a: 4), je družbeni odnos med odraslim in otrokom, ki ne temelji na krvni povezavi, temveč na socialno-čustveni vezi in je glede na časovno dimenzijo stalen, po svoji kakovosti pa intimen in vsebuje finančno odgovornost odraslega do otroka.

Dekle, ki nima dobre izkušnje s posvojitvijo, svoj odnos z roditeljico opiše kot hladen, vendar kljub temu do nje ohranja zaščitniško držo (004.a: *»Podzavestno, kot da sem jo ščitila, da nisem hotela sprejeti, da bi bila biološka mama taka.«* / 005.a: *»Vedno sem jo zagovarjala.«*). Pri osebah, ki so jih v posvojitve oddale mladoletne mame, je opaziti razumevanje (006.a: *»Nikoli je nisem obsojala, zakaj je to naredila.«* / 007.a: *»Mislim, da je imela neke razumne vzroke, da je bila prisiljena v to.«* / 077.c.: *»Jaz razumem, da če otroka ne moreš imeti ga daš v posvojitve, jaz s tem nimam težav.«* / 110.d: *»Nikoli nisem posvojitve doživljala tako, da bi kdo rekel, te ni marala, pa te je dala stran.«*). Pri dveh sogovornicah je bilo zaznati strah, da bi doživele enako usodo, kot jo ima biološka mama (023.a: *»Nekatere stvari me plašijo, da ne bi prišla tako kot ona.«*). V dveh primerih se je ponovil vzorec zapuščanja, saj sta bili dve roditeljici ravno tako v otroštvu zapuščeni (022.a: *»Moja mama je imela izredno težko življenje, na žalost imava zelo podobno zgodbo.«* / 100.d: *»Tudi sama ni imela urejene družine, kot otrok je bila po več rejniških družinah.«*). V enem primeru je sogovornica izpostavila, da je roditeljica pristopila na način, kot da se ne bi nič zgodilo (070.c: *»Dejansko je potem ona pristopila na tak način, da bi najraje videla, da jo mama kličem. Meni to ni.«*).

Izsledki kvalitativne analize prikažejo, da odnos med posvojenim otrokom in roditeljico nima lastnosti odnosa, ki je značilen za starše in otroke, temveč gre bolj za razjasnitev vprašanj in željo po srečanju, ki posameznika zajame v različnem življenjskem obdobju. Odnos z biološko mamo je opisan kot hladen, mamo pa opisujejo kot tujko, vendar pri intervjuvancih ni zaznavnih obtoževalnih nagibov zaradi materine odločitve o posvojitvi. Od šestih intervjuvanih posvojenih oseb je le ena oseba izpostavila, da po smrti posvojiteljice biološka mama predstavlja njeno edino družino, vendar pa še vedno socialno mamo vidi kot pravo, saj je izpolnjevala vse starševske vloge (103.d: *»Imam jo rada, vem, da je moje krvi, vem, da je naredila najboljše zame, jo spoštujem; vedno pa je bila mama zame tista, ki me je vzgajala, skrbela zame, ne moreš tega nikoli čutiti do biološke mame.«*).

2.3.6 STIKI

V tem delu bo beseda tekla o stikih med otroki in njihovimi roditelji, o stikih med samimi otroki, ki so bili s posvojitvijo ločeni, ter o stikih z biološkimi sorodniki. Čeprav Grotevant s sodelavci (2007 v Gibons & Rotabi 2012) po večletnih raziskavah o učinkovitosti obeh tipov posvojitvev – odprte in zaprte, ugotavlja, da odprta posvojitve lahko prinese koristi za udeležene v triadi, pa rezultati poskusne teorije kažejo, da je več socialnih staršev, ki odprte posvojitve kot take ne podpirajo. Tako so bili odločno proti stikom nekateri posvojitelji (026.b: *»Njeni starši niso bili za to, da imamo stike. Bili so premožni, mi pa običajna družina.«* / 027.b: *Nekoč smo se dobili v Ljubljani, biološka mama, moja sestra, sestrin biološki oče in jaz na kosilu in je rekla: 'Ko bi mama vedela, bi me zabila do nafte!' Od takrat nimamo več stikov, tudi ni imela stikov s starimi starši ali drugimi člani biološke družine.«* / 089.d: *»Takrat sem najprej spoznala brata. Imeli smo njegov naslov, samo pred tem njegovi starši, ki so ga posvojili, niso želeli stikov.«*). Spet v drugem primeru so posvojitelji že ob sami posvojitvi izrazili željo, da otroci ne bi imeli stikov z biološko družino, saj nista želela, da se preteklost meša s sedanostjo (133.e: *»Moja starša sta pri prošnji za posvojitvev izrazila željo, da bi posvojila enega oz. dva otroka po možnosti iz iste družine. Pogoj pa je bil, da otroci ne bi imeli stikov z biološko družino, že vnaprej sta povedala, da nista za to, da bi se dobivali. Želela sta, da se začne na novo ali se pa ne začne.«*). Ena od intervjuvank ima željo, da bi ponovno navezala stik s sestro, vendar za to nima poguma (029.b: *»Že dolgo zbiram pogum, da bi jo obiskala.«*). V istem primeru so že ob sami posvojitvi sklenili dogovor, da bo otrok lahko imel stike s starimi starši (37.b: *»Ko se je posvojitev izvedla, so stari starši prosili, ali me lahko kdaj pridejo pogledat in moji so bili za.«*). Omenjena gospa ima redne stike s starimi starši in sestričnami (040.b: *»Sedaj imamo stike s staro mamo in sestričnami.«*). Medtem ko si stikov z biološko mamo ne želi, pa se zaradi sočutja do nje kljub temu z njo tudi kdaj sreča (033.b: *»Potem je čez čas zbolela. Stara mama me je*

lepo prosila, če bi jo šla obiskat in sem jo šla.« / 034.b: »Pozneje me je včasih poklicala. Prosila me je, če lahko vidi moje otroke.« / 35.b: »Sem dovolila, vendar nekih stikov nisem želela. Zame je bila tujka. Mislija sem, bom to naredila, da bo njej duša mima, ne zaradi sebe.«). O zadržanosti spregovori tudi druga intervjuvanka, ki pove, da je po prvem srečanju morala razmisliti, koliko stikov si z roditeljico sploh želi (099.d: »Sicer sprva sem želela razmisliti sama pri sebi, koliko sploh želim stikov, čez teden, dva, sem ji pisala in dala svoj kontakt.«). Prav tako strah pred spremembo opisuje gospod, ki je imel možnost srečanja z vsemi brati in sestrami (116.e: »Pogovarjali smo se o tem, da bi ohranjali stike, ampak če povem po pravici, nisem hotel rušiti tistega, kar sem imel.«). Medtem ko si stikov z brati in sestrami, s katerimi kot otrok ni bil povezan, ne želi, pa redne stike ohranja z dvema sestrama, s katerima je povezan že od same posvojitve naprej (117.e: »Z enim bratom imam še stike, malo, prek Facebooka, pa z B., s katero imamo stike že iz mladosti pa seveda z E., s katero sva bila skupaj posvojena, z drugimi pa ne.«).

Gospa, ki ima po smrti posvojiteljice redne stike z biološko mamo, tako opisuje odnos z bratom:

»Mami je imela naslov, sva že skupaj pisali, pa ni bilo nobenega odgovora. Pozneje sem pisala še sama, bila sem nekje v sedmem razredu OŠ. Potem sva imela stike in sva bila kar navezana. Sem šla tudi z njimi skupaj na morje. Samo fantje se mi zdi, da vse skupaj drugače dojemajo. Jaz sem hotela potem vendarle spoznati še biološko mamo, on ne.« (osebni pogovor z posvojeno gospo, 45 let, opravljen maja 2015) V nadaljevanju opisuje njun odnos danes: »V bistvu se slišimo. Samo on ima bolj popolno družino, očeta, mamo, ki sta ga posvojila. Mogoče je malo bolj 'razvjen', imel je drug svet. Tudi danes ne želi spraševati o biološki mami. Povedala sem mu, ve, da jo poznam. On verjetno spet čisto drugače dojema.«

Gospod, ki se je pred približno letom dni srečal z biološko mamo, je bolj kot za stike z njo zainteresiran za spoznavanje sorodnikov (157.f: »Bratranec je lani oktobra prišel k nam, da smo se spoznali, letos smo šli mi na R___ na morje, tako da sem spoznal še vse druge – še dva bratranca, strica teto, fotra nisem, ker se je vrnil v Nemčijo. Po tej strani sem vse spoznal.« / 152.f: »Mama jim je zame povedala pa je ta stric rekel, da bi me rad spoznal, in me je poklicala, potem me je poklicala še dvakrat in enkrat mi je za rojstni dan voščila. To je bilo tudi vse. Tudi jaz nje ne kličem.«).

Iz prikazanih primerov analiziramo, da v večini ne pride do tesnejših vezi med posvojenimi otroki in biološko mamo. Prav tako ne gre za pogoste, kontinuirane stike. Največkrat gre za enkratno srečanje, s katerim razčistijo odnos, ki se pravzaprav nikoli ni zares začel. Vsi se dobro zavedajo, da časa, ki je bil »izgubljen« ni mogoče nadomestiti, po drugi strani pa bi vsakdo rad živel naprej svoje življenje, brez nadaljnjega vznemirjanja. Ena izmed deklet, s katerimi sem opravila pogovor, se je z roditeljico videla

dvakrat, sicer pa je imela stike prek telefona in jih pozneje tudi prekinila. Uvidela je, da ta odnos ne vodi nikamor (021.a: *»Najin odnos je potem prešel na to, da sem jaz njej postala mama, v smislu finančne odvisnosti. Dvakrat sva se videli, poklicala me je vedno, kadar je rabila denar. Dolgo sem to prenašala, potem pa sem prekinila stike.«*). V enem primeru je biološka mama imela partnerja, ki za posvojitev ni vedel, kar je lahko tudi razlog, da ne želi nadaljnjih stikov z otrokom. Prav tako imajo zadržke nekateri posamezniki, ki si nadaljnjih stikov ne želijo (070.c: *»Dejansko je ona potem pristopila tako, da bi najraje videla, da jo mama kličem. Meni to ni.«*). Za razliko od večine pa gospa, ki je roditeljico poiskala po smrti posvojiteljice, stike z njo redno vzdržuje, saj v njej vidi edino družino (*»Je pa res, da imam sedaj, ko mame ni več, tako rekoč edino družino pri njej. Po strani posvojiteljev so sedaj že vsi pomrli, tako da imam samo še njo.«*). Kot je že bilo omenjeno, je smrt posvojiteljev eden močnejših sprožilcev za iskanje roditeljev.

3 SKLEP

Biti otrok v posvojiteljski družini pomeni biti otrok socialnim staršem. Njihova starševska vloga se ne razlikuje od tiste, ki jo imajo biološki starši, saj so glede na vzgojne, finančne in čustvene funkcije, ki jih v odnosu do otroka opravljajo, povsem enakovredni biološkim staršem. Omenjena družinska modela sta si med seboj različna le v tem, da starši z otroki ne delijo istega genskega zapisa. Ne glede na pravno enakopraven odnos bioloških in socialnih staršev pa v praksi velja, da je socialno starševstvo težje, saj se morajo tako starši kot otroci soočati z vprašanji, ki so v bioloških družinah samoumevna. Posvojiteljske družine so med nami prisotne že iz zgodovine in niso trend modernega sveta, kljub temu pa še vedno velja, da so bolj opazne od bioloških družin. Institucija posvojitve izhaja iz zaščite otrokovih koristi, kadar ti ne morejo živeti v biološki družini. Goričan (2009: 126) piše, da je korist otroka z razvojem zaščite otrokovih pravic postala predmet sodobnih družinskih politik. Fenomen protektivnega otroštva, kjer je skrb za otroka, njegovo vzgojo in blaginjo intenzivna, je vplival na oblikovanje družinskih politik. Čeprav je v tem smislu opaziti pozitivne premike v slovenski in evropski zakonodaji, se niso dovolj oddaljile od prevladujočega miselnega vzorca, da je v otrokovo največjo korist, da odrašča v heteroseksualni družini z dvema staršema. V slovenskem prostoru je velika večina otrok posvojena zakoncem različnega spola. Čeprav ZZZDR (Uradni list RS, št. 69/2004) daje pravico do posvojitve tudi samskim ženskam, ugotavljamo, da so te posvojitve izjemno redke. Otroci, ki gredo v posvojitve samskim ženskam, so praviloma otroci, ki jih zaradi bolezni, hendikepa ali previsoke starosti zakonski pari ne želijo posvojiti.

Tako posvojeni otroci kot strokovni delavci so si enotni, da se posvojitve ne sme prikrivati. Najboljši in najprijaznejši način, da otrok izve, je, da se mu že od malega pripoveduje, da je posvojen, tako da s tem zavedanjem odraste. Opazni so pozitivni premiki, saj je kvalitativna raziskava pokazala, da za nikogar resnica o posvojitvi ni bila šokantna. Kadar posvojeni otroci oz. odrasli razmišljajo, da bi poiskali biološke starše, se bojijo, da bi s tem prizadeli posvojitelje. Pomembno je, da se tudi posvojitelji skozi vseživljenjski proces, ki ga prinese posvojitve, psihično pripravijo na trenutek, ko bo njihov otrok morda želel poiskati biološke starše. Razumljivo je, da imajo socialni starši ob tem svoje občutke in strahove, vendar je v tej situaciji pomemben odkrit konstruktiven pogovor obeh strani. Potrebna sta podpora in sporočilo socialnih staršev, da ni nič narobe, če želijo srečati svoje roditelje. Strah socialnih staršev, da bi s tem izgubili svojega otroka, je povsem odveč, kajti ugotovitve kažejo, da posvojeni otroci socialne starše dojemajo kot edine.

V praksi socialnega dela je priporočljivo, da so posvojiteljem že v samem postopku posvojitve ponujeni izobraževanje in vključevanje v skupine bodočih posvojitevljev ter podpora, če bi jo pozneje, ko je postopek že zaključen, morda potrebovali. Smiselno bi bilo bodočim posvojiteljem že v sklopu samih priprav predstaviti, da je določen odstotek posvojenih otrok, ki kljub pozitivni izkušnji s posvojitvijo želi spoznati biološke starše, saj to potrebujejo, da lahko mirno zaživijo. Vedenje, da to spada k sami posvojitvi, bi morda pomirilo marsikaterega socialnega starša, ki se tega trenutka boji.

Kadar posvojeni odrasli govorijo o bioloških starših, imajo najpogosteje v mislih žensko, ki jih je rodila. Zanimanje za očeta se običajno pojavi po tem, ko je stik z roditeljico že nastal. Eno glavnih vprašanj, ki ga imajo posvojeni otroci za roditeljico, je tudi: Kdo je moj oče? Za tiste, ki so odločeni, da poiščejo roditeljico, je pomembno, da iz njenih ust slišijo okoliščine svoje posvojitve, tudi če so jim razloge že predstavili posvojitelji. Glede na idejo o iskanju bioloških staršev sta se izoblikovali dve skupini:

1. skupino tvorijo posvojeni mladostniki oz. odrasli, ki si o roditeljih in okoliščinah posvojitve, vsaj v nekem življenjskem obdobju ustvarjajo predstave, vendar jim srečanje z biološkimi starši pomeni tveganje in za srečanje z njimi nimajo poguma oz. menijo, da se jim utegne življenje spremeniti in si srečanja ne želijo;
2. skupino pa tvorijo tisti posvojeni posamezniki, ki ne glede na vse ovire, s katerimi se srečajo v procesu iskanja, cilj tudi dosežejo.

Kadar se posameznik odloči, da bo poiskal roditelje, je najpomembnejše, da ima dokumentacijo o posvojitvi (svoj prvi rojstni list in/ali odločbo o posvojitvi, kjer so zavedeni podatki, ki jih najbolj potrebuje – ime in priimek, morda naslov ali podatki o centru za socialno delo). Kvalitativna raziskava je pokazala, da je največ primerov, ko se ljudje sami lotijo raziskovanja in se na center za socialno delo niti ne obrnejo. Ob tem, ko se pripravljajo na prvo srečanje, so vznemirjeni, ne vedo, kaj lahko pričakujejo, lahko občutijo tudi strah. Namen srečanja je videti žensko, ki jih je rodila, povprašati o razlogih in okoliščinah posvojitve, vprašati po družinski medicinski anamnezi, se pozanimati glede očeta, bratov sester in drugih, ki sestavljajo sorodstveno mrežo.

S tem, ko posvojeni ljudje najdejo biološko mamo, končno najdejo tisti obraz, ki jim je v življenju manjkal – obraz ženske, ki jih je rodila.

4 LITERATURA

Bevc, Viktorija (1999). Posvojitev otrok: o pogumu in bolečini žensk, ki so oddale otroka v posvojitev. Ljubljana: DAG grafika.

Bevc, Viktorija (2001). Kako doseči, da bo posvojitev res najboljša možna rešitev za otroka? *Strokovno pravni informator* 9, 7–8: 28–45.

Bevc, Viktorija (2014). Organizacijski dejavniki socialnovarstvenega ukrepa posvojitve otrok in njihova protislovnost. Doktorska dizertacija. Kranj: Fakulteta za organizacijske vede.

Bizant, Uršula (2013). Identiteta otroka, ki je bil posvojen. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Bizant, Uršula (2014). Dejavniki, ki vplivajo na identiteto posvojenega otroka. *Socialno delo*. 53, 2: 85–96.

Čacinovič Vogrinčič, Gabi (1998). Psihologija družine: Prispevek k razvidnosti družinske skupine. Ljubljana: Raziskovalno središče.

Čacinovič Vogrinčič, Gabi, Leonida Kobal, Nina Mešl, Miran Možina (2005). Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Gibbons L., Judith, Smith Rotabi, Karen (2012). Intercountry adoption: policies, practices and outcomes. Farnham, Burlington. Ashgate.

Goričan, Barbara (2009). Individualizacija, pluralizacija družine in družinska politika. *Socialno delo*. 48, 1-3: 123–130.

Grimm, Jacob, Grimm, Vilhelm (2006). Pravljice. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Klun, Maja (2008). Posvojitev otrok kot oblika socialnega starševstva. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Klun, Maja (2009). Posvojitve v Sloveniji kot oblika socialnega starševstva. *Socialno delo*. 48, 1-3: 35–49.

Lutter, Elisabeth (1997). Razvoj posvojitve. *Strokovno-pravni informator* 5, 9: 28–42.

Mesec, Blaž (1998). Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu, Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Oakley, Ann (2000). Gospodinja. Ljubljana: *cf.

Pravilnik o izvrševanju zakona o matičnem registru. Uradni list RS št. 40/2005.

Poljšak Škraban, Olga (2004). Obdobje adolescence in razvoj identitete. Izbrane teme. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Rapoša Tajnšek, Pavla *et al.* (1999). Organizacija in standardi na področju posvojitve. Raziskava. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Rener, T., Sedmak, M., Švab, A., Urek, M. (2006). Družine in družinsko življenje v Sloveniji. Koper: Univerza na Primorskem.

Rezar, Irena (2007). Mednarodne posvojitve. Diplomski naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Rezar, Irena (2009). Mednarodne posvojitve kot oblika socialnega starševstva. *Socialno delo*. 48, 1-3: 51–64.

Swientek, Christine (1999). Identiteta med biološko in socialno pripadnostjo družini pri posvojencih. *Strokovno-pravni informator* 7, 12: 23–36.

Škrbec, Ana (2013). Posvojitve skozi oči oseb, ki so bile posvojene. Diplomski naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Tomšič, Katarina (2012). Naših prvih 1095 korakov. Ljubljana: Založba Humanitarni klub posvojencev AS - Adoptee's Society in Katarina Tomšič s.p. Svetovanje pri urejanju dokumentacije pri mednarodnih posvojitvah.

Ule, Mirjana (2000). Sodobne identitete – V vrtincu diskurzov. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Uradni list RS, št. 69/2004.

Zakon o matičnem registru. Uradni list RS, št. 11/2011.

Zaviršek, Darja (2006). Zakonska zveza in njene omejitve. V: Pribac, I., Kobe Z. (ur.), Prava poroka? 12 razmišljanj o zakonski zvezi. Ljubljana. Krtina (191–110).

Zaviršek, Darja, Kobal, Barbara, Čačinovič-Vogrinčič, Gabi, Urh, Špela, Sobočan, Ana M., Smolej, Simona, Dremelj, Polona, Žiberna, Vid, Klun, Maja, Rezar, Irena (2009). Postopki, organizacija in standardi na področju posvojitvev. Raziskovalno poročilo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo.

Zaviršek, Darja (2009 a). Mednarodne posvojitve kot oblika socialnega starševstva. *Socialno delo*. 48, 1-3: 3–16.

Zaviršek, Darja (2012). Notranje in meddržavne posvojitve: Od osebnih izkušenj do dobre prakse. Priročnik za razvijanje novih strokovnih kompetenc v socialnem varstvu. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Zaviršek, Darja (2012 a). Od krvi do skrbi. Socialno starševstvo v globalnem svetu. Maribor. Založba Aristej.

Zupančič, Ela (1984). Odkod Novakovim Mihec. Ljubljana: Univerzum.

Zupančič, Ela (1987). Posvojen otrok, zaželen in ljubljen. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Zupančič, Ela (1993). Izpolnjena hrepenenja: resnične zgodbe posvojenih otrok, Ljubljana: Založba Naša žena.

Zupančič, Karel (1999). Družinsko pravo. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

INTERNETNI VIRI:

David M. Brodzinsky: Long-term Outcomes in Adoption

http://www.princeton.edu/futureofchildren/publications/docs/03_01_12.PDF (18. 9. 2015)

Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD.

www.scsd.si/javna-pooblastila.htm (27. 2. 2015)

Kennedy Joycee, Bennet Frank: Adopting and Parenting a Child with a History of Trauma

http://www.fosteringperspectives.org/fp_v10n1/Kennedy&Bennett.pdf (27. 9. 2015)

Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=DRUG1470> (28. 9. 2015)

Naših prvih 367 korakov

<http://www.tody-babybook.com/baby-book-si.html> (20. 3. 2015)

Searching for Birth Relatives

https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/f_search.pdf (12. 11. 2015)

Trauma and children: An introduction for foster parents

http://fosteringperspectives.org/fp_v10n1/trauma.htm (27. 2. 2015)

Wiemann, Irmela (2013). Adoption und Identitätsfindung.

https://www.google.de/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CDEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.irmelawiemann.de%2Fdl%2Fdl.pdf%3Fdownload%3DAdoption-Identitaetsfindung-Wiemann.pdf&ei=dbQqVYnYKoGlsAHx34PACg&usg=AFQjCNGl02wnbQagYtf9tzo9L_nkdHqqLw

(18. 4. 2015)

5 PRILOGE

5.1 VPRAŠALNIK ZA OSEBO, KI JE POSVOJENA

1. Kaj mi lahko poveste o svoji posvojitvi?

(Kdaj ste bili posvojeni, razlog posvojitve, kdo vam je povedal, da ste posvojeni, kdaj so vam povedali, ste se o tem pogovarjali s starši – posvojitelji, kako so vam predstavili vaše biološke starše?)

2. Koliko ste bili stari, ko ste se odločili, da poiščete biološko mamo?
3. Kaj je vplivalo na to, da ste želeli pridobiti informacije o bioloških starših oz. jih spoznati?
4. Mi lahko poveste kako je potekalo prvo srečanje?
Vaša občutja? Kako ste se počutili, ko ste srečali biološke starše?
Kaj ste si najbolj zapomnili?
5. So vas starši pri teh stikih podpirali?
6. Se je po tem srečanju za vas kaj spremenilo?
7. Mislite, da je dobro, da obstaja ta možnost stikov z biološko družino?
8. Kako ste začeli zbirati podatke o bioloških starših? Kaj so vam lahko povedali posvojitelji oz. kateri podatki so bili njim znani? Kaj ste izvedeli na CSD?
9. Kakšen postopek bi bil po vaše ustrezen, če se oseba odloči najti biološke starše?
10. Kako se vam zdijo usposobljeni naši strokovni delavci (socialni delavci, psihologi)? Kaj bi se po vašem mnenju moralo spremeniti na področju posvojitvev oz. bolj konkretno glede iskanja bioloških staršev oz. posredovanja informacij?

5. 2 VPRAŠALNIK ZA SOCIALNO DELAVKO

1. Kakšen je postopek, ko pride oseba k vam z željo, da bi pridobila podatke o bioloških starših, svoji posvojitvi oz. jih rada spoznala?
2. Kakšni so po vaših izkušnjah razlogi, da se ljudje, ki so posvojeni odločijo poiskati biološke starše?
3. So kakšne omejitve v starosti, mora biti polnoletni? In če je mladoletna, kaj lahko izve?
4. Kaj želijo izvedeti?
5. Kaj jim lahko poveste (kaj je v vaši pristojnosti)?
6. Ali lahko poveste ime in priimek biološke mame?
7. Na katero zakonsko podlago, pravilnik se opirate, ko gre za dajanje informacij posvojencu o njegovi posvojitvi? Se vam zdi, da je to zakonsko ustrezno urejeno ali imate morda občutek, da se morate odločiti po lastnem občutku, izkušnjah?
8. Kakšen je postopek, ko biološka mati išče informacije o svojem otroku? Se lahko kaj pove? Kako izgleda to v praksi?
9. Se vas je kakšen primer še posebej dotaknil, da bi ga lahko izpostavili?
10. Kje vi kot strokovna delavka dobite podporo oz. na kaj se lahko oprete, če se znajdete v kakšni kočljivi situaciji (ko posvojeni iščejo informacije, želijo srečanje z mamo, ipd.) Smatram, da se posvojitve med seboj zelo razlikujejo, da je težko vedno delati po istem principu?
11. Kje vidite pomanjkljivosti tega področja, kaj bi lahko bilo boljše, kje so nujne spremembe?
12. Ali posvojitelji ob sklenitvi posvojitve dobijo podatke o bioloških starših (ime, priimek, razlog posvojitve ipd.)?

5.3 INTERVJUJI

5.3.1 OSEBA A (ženska, 27 let, mestno okolje)

Intervju opravljen marca 2015

Mislim, da je velika korelacija pri tem kdaj se ljudje odločajo za iskanje svojih bioloških korenin. To je običajno takrat, ko v njihovi družini ni vse tako kot bi moralo biti. Tudi pri meni je bilo tako. Hočem povedati, da sem opazila pri ljudeh, ki se niso zakoreninili v svojo (posvojiteljsko) družino, da jih je bolj zanimalo, prej jih je zanimalo, močno potrebo so imeli po tem, da najdejo svoje starše. Sama sem raziskovala in osebe razdelila v dve skupini: eni so dejansko iskali manjkajoči del sebe, drugi (med njimi sem tudi jaz) pa smo iskali prav objekt mame. Gre za nezavedno željo o brezpogojni ljubezni. Tisti, ki so se zakoreninili v te svoje družine jih to bistveno manj zanima ali jih zanima le zaradi zdravstvenega stanja ali ker so rodili svoje otroke. Niti jih ne zanima v tej meri, da bi obdržali stike z biološkimi starši, temveč samo zadostiti: "Need to know". Videti obraz ženske, ki me je rodila, tudi, če se z njo ne pogovarjam, samo, da jo vidim. To mislim, da vsem posvojenim manjka. Zanimivo mi je, da nikogar ne zanima kdo je oče. Nekako se zavedaš, da se je mama tako odločila in ni nujno, da je oče sploh vedel. Mislim, da je vez mama - otrok čisto drugačna kot vez otrok - oče. Mama predstavlja lik ženske, ki te je nosila, rodila, medtem ko je oče lahko vsakdo in oče je tisti v življenju naprej, ki ti predstavlja očetovsko figuro.

Kako si se odločila, da poiščeš biološko mamo, kaj te je vodilo k temu?

Definitivno to, da nisem bila zelo srečna v svoji družini (to me je še prej pripeljalo k temu, da jih poiščem). V družini se nikoli nisem počutila sprejeto, vse je bilo itak narobe. Kar sem prav naredila je bila vzgoja, kar sem narobe, je bilo to da sem posvojena. Moja starša sta mi veliko negativnega povedala o moji mami, tako, da sem bila pripravljena na stokrat hujše stvari, kot so se potem izkazale da so, ampak ne vem, podzavestno, kot da sem jo ščitila, da nisem hotela sprejeti, da bi bila biološka mama taka. Vedno sem jo zagovarjala. Nikoli je nisem obsojala, zakaj je to naredila. Mislim, da je imela neke razumne vzroke, da je bila prisiljena v to.

Ko ti starši negativno govorijo o tvojih bioloških starših, to nate dosti vpliva. Hočeš, nočeš en del tvoje identitete to predstavlja. Če govoriva v tem kontekstu, kdo je bila tvoja mama in kako je bila slaba, to ponotranjiš.

Mamo sem relativno zgodaj začela iskati, pri 12-ih letih. To je bil moj življenjski cilj. Kljub temu, da sta mi moja posvojitelja povedala najslabše od najslabšega kar itak ni držalo. Na koncu, ko se je izkazalo, da ima samo težave z alkoholom, sem bila: "Ok, saj nič ni tazga." Po eni strani sta me več kot preveč dobro pripravila na srečanje, saj sem mislila, da bo stvar 100 - krat bolj negativna kot je v resnici bila.

Kako so ti povedali, da si posvojena?

3,4 leta sem bila stara, ko sem izvedela, se spomnim tega. Najprej je bilo nekaj v jezi, potem sta popravila tako, da sta mi prinesla mačka in mi razložila.

Kje si iskala podatke o biološki mami?

Našla sem mapo z dokumenti, kjer je kar nekaj podatkov - najbolj pomemben je ime in priimek ter kraj kjer sem bila posvojena. Zdi se mi, da socialne delavke še sedaj zelo "plavajo" kaj je prav in kaj ne.

Odgovor informacijske pooblaščenke je bil, da otrok nima pravice vedeti osebnih podatkov bioloških staršev, zaradi varstva osebnih podatkov, lahko pa pride le do informacij o zdravstvenem stanju svojih

bioloških starših (družinska anamneza). Uraden postopek je tak, da greš na CSD in rečeš, da bi našel svoje biološke starše. Če naletiš na dobro socialno delavko se potrudi poiskati dokumentacijo po arhivu. Velik pomen ima, če naletiš na socialno delavko, ki je ta postopek vodila, običajno se potem spomnijo staršev in postopka.

Ti si šla na CSD?

V mojem primeru niso nič imeli, saj sem bila vodena na centru v drugi državi. Nato sem vzpostavila kontakt z njihovim centrom in sem bila ves čas v kontaktu z eno socialno delavko. To je bilo detektivsko iskanje. 13 let sem bila stara, ko sem prvič klicala na center, 17 let pa ko sem mamo našla.

So ti posvojitelji kaj oporekali pri iskanju?

Pri posvojiteljih sem nehala živeti pri 14. letih. Mislim, da bi starši, ki otroka posvojijo morali imeti tak zaupen odnos z otrokom in bi morali biti prva točka, kamor se otrok lahko opre, ko išče biološke starše. Večina posvojenih ima strah, da bodo s tem razočarali starše. Otrok pride v pozicijo, da mora starša zaščititi pred tem, da bi ga prizadel. To se seveda tepe s tem, da ima pravico vedeti. Definitivno mora biti težko za posvojitelja, otroka mora vzgajati v tem kontekstu, da obstaja še ena ženska, ki ga je rodila in da ni nič narobe, če otrok želi vedeti kdo je to. Mislim, da mora biti vsak posvojitelj močen, ker hočeš - nočeš pridejo potihem ljubosumni na biološke starše, kljub temu, da vedo, da jih ne bodo mogli vzeti nazaj.

Mi lahko kaj poveš o srečanju z biološko mamó?

Zanimivo mi je bilo, ker sem se vedno pred tem ukvarjala ali jo bom vikala ali tikala. Potem pa ko sem jo videla, mi je bilo takoj jasno, brez problema sem jo tikala. Sem občutila neko povezavo. Njen odziv je bil proti pričakovanju. V tem času, ko sem jo iskala, sem bila pri njeni pol sestri in vsi so jo opisali kot hladno žensko. Prvi dan, ko sem jo videla sploh nisem vedela kaj naj jo vprašam. Vsa vprašanja so izpuhtela iz glave, bilo mi je fascinantno, da jo vidim. Iskala sem neke podobnosti. Drugi dan sva se pogovarjali. Najin odnos je potem prešel na to, da sem jaz njej postala mama, v smislu finančne odvisnosti. Dvakrat sva se videli, poklicala me je vedno kadar je rabila denar. Dolgo sem to prenašala, potem sem prekinila stike, ostala pa sem v stiku s socialno delavko.

Se je po tem srečanju zate kaj spremenilo?

Ja, najbolj je važno, da ti mamó vidiš. Ta odnos je itak hladen.

Se še kaj ukvarjaš s temi vprašanji?

Hmm, težko vprašanje. Moja mama je imela izredno težko življenje, na žalost imava zelo podobno zgodbo. Nekatere stvari me plašijo, da ne bi prišla tako kot ona. Imaš nek strah. Ni ti vseeno, saj okolica da veliko na to iz kje izhajaš, na gene.

Primer: Če sta dva otroka v šoli, eden je posvojen, drugi pa ne. Na tistega, ki ni posvojen ne bo padla takšna pozornost, kot na tistega, ki je posvojen. Vedno se išče neke negativne lastnosti.

Ko sem šla k bivšemu fantu na obisk in smo gledali slike, mi je bilo zelo zanimivo koliko podobnosti sem videla med vsemi njimi.

5.3.2 OSEBA B (ženska, 50 let, ruralno okolje)

Intervju opravljen marca 2015

Kaj mi lahko poveste o svoji posvojitvi?

(Kdaj ste bili posvojeni, kdo vam je povedal, da ste posvojeni, kdaj so vam povedali, ste se o tem pogovarjali s starši – posvojitelji, kako so vam predstavili vaše biološke starše?)

Posvojena sem bila pri dveh letih in pol. Imam še sestro, ki je bila posvojena, ko je bila stara 6 mesecev. Občasne stike sva imeli do mojega dvajsetega leta. Njeni starši niso bili za to, da imamo stike. Bili so premožni, mi pa običajna družina. Nekoč smo se dobili v Ljubljani biološka mama, sestrin (ne moj!) biološki oče, moja sestra in jaz na kosilu in je rekla: "Ko bi mami vedela, bi me zabila do nafte!" Od takrat nimamo več stikov, tudi ni imela stikov z starimi starši ali drugimi člani biološke družine. Od takrat nimamo več stikov, tudi ni imela stikov z starimi starši ali drugimi člani biološke družine. Že dolgo zbiram pogum, da bi jo obiskala. Da sem posvojena, sem vedela že od nekdaj.

Zakaj ste šli v posvojitev?

Niso me mogli imeti. Ta odgovor je meni zadostoval.

Koliko ste bili stari, ko ste se odločili, da poiščete biološko mamo?

Nisem se jaz odločila. Biološka mama je prišla k nam domov, na vrata. Jaz sem šla ven skozi druga. Bila sem v sedmem razredu. Prišla je na vrata, moji starši so jo sprejeli, vendar takrat jaz nisem bila pripravljena.

Kaj se najbolj spomnite od tega srečanja?

Ne vem. V tem smislu: "Kaj me nadleguješ?" Odšla sem ven.

Potem je čez čas zbolela. Stara mama (mati od biološke mame) me je lepo prosila, če bi jo šla obiskati in sem jo šla. Kasneje me je včasih poklicala. Prosila me je, če lahko vidi moje otroke. Sem dovolila, vendar nekih stikov nisem želela. Zame je bila tujka. Mislila sem, bom to naredila, da bo njej duša mirna, ne zaradi sebe.

So vas starši pri teh stikih podpirali?

Nikoli mi niso branili ali kaj podobnega.

Kako to, da ste imeli stike s starimi starši?

Ko se je posvojitev izvedla, so stari starši prosili, če me lahko kdaj pridejo pogledati in moji so bili za. Tako je tudi ostalo, medtem, ko pri moji sestri ni bilo tako. Njeni posvojitelji niso dovolili stikov.

Mislite, da je dobro, da obstaja ta možnost stikov z biološko družino?

Mislím, da ja. Itak se kasneje sam odločiš kako boš. Imam stike z staro mamo in s sestričnami. Tudi šla sem na pogreb od mojih tet in takrat mi je malo nelagodno. Sicer pridejo vsi do mene se rokujejo in kaj vprašajo, samo takrat se počutim nelagodno.

Moji hčerki pravita, kako je fino, ko imata dve stari mami.

Se je po tem srečanju za vas kaj spremenilo?

Ne nič. Zame je bila tujka.

5.3.3 OSEBA C (ženska, 35 let, mestno okolje)

(Intervju opravljen maja 2015)

Kaj lahko poveste o svoji posvojitvi?

Posvojena sem bila, ko sem bila stara en teden. Starši so mi skozi nekakšno pravljico povedali, da sem posvojena, tako da sem zrastle s tem. Nikoli nisem imela potrebe, da bi iskala biološke starše, saj sem imela ene in edine starše na svetu. To je bilo pač to.

Začelo me je pa zanimati, ko sem bila na porodniški. Najbolj smešno pa je, ker ima hčerka rdeče lase, pa nobenemu ni jasno od kje. Tako, da sem potem bolj iz fribca iskala kot karkoli, sem tako in tako že prerasla tisto pubertetniško obdobje. Imela sem trideset let, ko sem začela raziskovati.

So tvoji posvojitelji vedeli zakaj si šla v posvojitev?

Vedeli so, da je bila mlada in me ni mogla obdržati, to isto mi je tudi ona rekla.

Imam še sestro. Starša nista mogla imeti otrok, osem let sta se matrala, ko pa sta posvojila mene, je pa mama zanosila.

Si kdaj občutila kakršno koli razliko med vama ali je to delala okolica?

Ne prav nikoli. Še vedno se v redu razumeva.

Kako si se lotila raziskovanja?

Foter mi je dal rojstni list in sem poklicala na CSD ter se zmenila za datum in uro. Potem je pa mož prišel domov. Rojstni list je bil v cirilici in on zna to prebrat. Pogledala sva na internet kje je ta kraj, ima 200 prebivalcev . Pogledala sva v imenik za številko in je poklical še isti večer. Vprašal je če lahko dobi N.I. in jo vprašal, če ji datum mojega rojstva kaj pomeni. Potem je bila tišina in nato je rekla da ne. Vprašala je zakaj sprašuje. Rekel je, da če bi ji datum kaj pomenil bi že vedela in tako se je pogovor končal. Ura je bila okrog enajst zvečer, ko je zazvonil njegov mobilni in ona kliče nazaj. Potem je rekla, da ji ta datum pomeni, da je takrat rodila hčerko, da ne ve kje je, da je ne more najti, itd. Potem me je dal na telefon in sva se pogovarjali. Rekla je, da imam še dva polbrata, ki sta dvojčka. Ni vedela kje sem. Potem sem ji povedala, da sem v Sloveniji, da imam otroka in to...

Stara je bila 16 let, ko me je rodila, ni imela podpore in me je morala oddati v posvojitev.

Potem smo pa šli za prvi maj še istega leta na obisk. Meni je bilo zelo naporno. Šli smo še na izlet in si še druge stvari ogledati.

Srečanje je bilo pa tako, da me je prišlo pogledat "sto" ljudi, vsi sorodniki so prišli. Bilo je too much, bilo je vsega preveč, ful so pripravili in hrane, pa kosilo, pa večerjo, pa ful sladic. Dejansko se sploh nisem mogla z njo nekaj pogovarjat, uspela sem samo zvedeti da je oče mrtev, pol brata živita pri njej (tri leta sta mlajša od mene), babica je leto pred tem umrla in nikoli ni prebolela, da me je mama mogla dat stran. Hoteli so me najti prek ene njihove TV oddaje. Vsi so vedeli za to, ampak je bila kljub temu to

tabu tema. Aha, brata pa nista vedela zame. Oz. eden je rekel, da je nekaj slišal, pa da ni bil siguren ali je res, drugi pa nič ni slišal. Tako, da jima je mogla to še povedat. Drugi so vsi vedeli. To je bila javna tajna. Potem smo tam prespali. Oni so mislili, da bomo tam ostali en teden. Možu sem rekla, naj si izmisli kar si hoče, ampak jaz nisem mogla več. To je bilo ful folka, preveč. Morali bi bolj intimno. Naslednji dan smo odšli naprej.

Sedaj imamo občasne stike. Kakšen msg mi pošlje pa vabijo nas, da pridemo. Dejansko je ona potem pristopila na tak način, da bi najraje videla, da jo mama kličem. Meni to ni.

Kako so to tvoji starši dojemali?

Mama moja je bila takrat že kar dementna, zato ji sploh povedali nismo. Foter je pa s zanimanjem sprejel.

Kaj vam je najbolj ostalo v spominu od tega prvega srečanja z biološko mamo?

To, kako je pritekla k avtu. Pa ne vem, ne vem no...

Mene je firbec matral kakšna je.

Ste si pred tem delali kakšno predstavo o tem kako bo izgledala?

Ne. Zame je še danes tujka.

Ste kdaj spraševali po družinski anamnezi?

Sem vprašala, zanimalo me je predvsem, ker sem v prvi nosečnosti imela določene težave. V družini ni bilo posebnosti.

Vsak zdravnik te vpraša kakšna je družinska anamneza, pa ti je malo neprijetno. Tudi to je bil eden od razlogov, zakaj sem začela raziskovat.

Jaz razumem, da če otroka ne moreš imeti, ga daš v posvojitev, jaz s tem nimam težav. Jaz imam veliko več od življenja tu, kot če bi bila v tistemu selu gor.

So bile posvojitve velikokrat tema vaših pogovorov?

Ne prav velikokrat ne. Ni pa posvojitve bila tabu.

5.3.4 OSEBA D (ženska, 45 let, mestno okolje)

(Intervju opravljen maja 2015)

Kaj lahko poveste o posvojitvi ?

Posvojena sem bila, ko sem bila stara 2,5 let. Kaj veliko se iz rejniške družine ne spomnim, ampak vem, da so lepo skrbeli zame. Tudi še danes imamo stike. Pri meni je bil problem, ker so iskali posvojitelje.

Že takrat se je videlo, da bom nižje rasti in me je veliko zakoncev zavrnilo. Na drugi strani pa je živela ženska, ki je bila sama in me je želela posvojiti. Že od malega mi je skozi pravljičo pripovedovala, da sem posvojena, da me je rodila druga mamica, da ni imela denarja in da si je ona želela takšne punčke kot sem jaz.

Jaz se nikoli nisem obremenjevala s tem, da ona ni moja mama. Mogoče je bila bolj želja po tem, da spoznam brata/polbrata, ko sem zvedela, da ga imam. Zelo sem si želela, da se spoznava. Na nek način ji je bilo (posvojiteljici) težko, ko mi ni mogla te želje uresničiti. Ko sem bila stara 12 let je mami (posvojiteljica) umrla in je njena sestra potem zame skrbela. Potem pa prideš v tisto fazo pubertete, ko se začneš zanimat in raziskovat. Takrat sem najprej spoznala brata. Imeli smo njegov naslov, samo pred tem njegovi starši, ki so ga posvojili niso želeli stikov.

Kako ste prišli do teh informacij?

Mami je imela naslov, sva že skupaj pisali pa ni bilo nobenega odgovora. Kasneje sem pisala še sama, bila sem nekje v sedmem razredu OŠ. Potem sva imela stike in sva bila kar navezana. Sem šla tudi z njimi skupaj na morje. Samo fantje se mi zdi, da vse skupaj drugače dojemajo. Jaz sem hotela potem vendarle spoznati še biološko mamo, on ne. Sem pa tudi imela odločbo o posvojitvi, kjer so bili podatki o njej. Sem klicala v ta kraj in se malo pozanimala, če jo poznajo. Teden kasneje sva se s kolegom odpravila pred vrata.

Kako je sprejela?

Jaz sem bila pripravljena na oboje, da me bo "nagnala", da bo rekla, da nima hčerke in tudi na to, da mi bo povedala kaj je bilo. Tudi ona je bila srečna, ko me je videla, saj si je želela, da bi me našla. Tako, da od takrat imamo stike, se vidavamo, imam še dva brata in sestrice.

Sicer sprva sem želela razmisliti sama pri sebi kolikor sploh želim stikov, čez teden, dva sem ji pisala in dala svoj kontakt.

Vam je povedala zakaj ste šla v posvojitev?

Ja, tudi sama ni imela urejene družine, kot otrok je bila po večjih rejniških družinah. Seveda, potem pa mlada je bila, spoznala je nekoga, ko je bil trebuh pa ni imela kam oz. tam kjer je bila z otrokom ni mogla bit, zato se je odločila, da me da v posvojitev.

Se spomnite kako je bilo to vajino prvo srečanje?

V bistvu sva obe jokali. Je pa čustveno tako.. imam jo rada, vem da je moje krvi, vem, da je naredila najboljše zame, jo spoštujem, vedno pa je bila mama zame tista, ki me je vzgajala, skrbela zame, ne moreš tega nikoli čutiti do biološke mame. Je pa res, da imam sedaj (ko mame ni več) tako rekoč edino družino pri njej. Po strani posvojiteljev so sedaj že vsi pomrli, tako da imam samo še njo (biološko mamo).

Mislim, da se dejstva o posvojitvi ne sme prikrivati, da se mora otroku povedati čim prej, njegovi starosti primerno. Ne predstavljam si, da bi jaz izvedela takrat, ko je krušna mami umrla.

Kaj vas je spodbudilo k odločitvi, da poiščete biološko mamo?

Mogoče še bolj zaradi tega, ker nisem imela več krušne mame, verjetno je bilo to eno od dejstev, ki me je vzpodbudilo. Po drugi strani pa iščeš kdo si ali ti je podobna, zakaj se ti je odrekla.

Ste se veliko pogovarjali o posvojitvi z biološko mamo?

V bistvu ne, jaz sem ji povedala, da mi je bilo lepo, da so lepo skrbeli zame. Tudi ona je bila hvaležna tudi teti, ki je po smrti mame skrbela zame. V bistvu je tako tudi ona vedela, da mi nikoli ni nič manjkalo.

Biološka mama je tudi spraševala po meni, samo ni mogla prit do podatkov. Partner s katerim me je imela pa se je menda tudi zapil in tudi umrl. Tako, da s tem partnerjem, s katerim živi ima tri otroke.

Se z bratom videvate?

V bistvu se, se slišimo. Samo on ima bolj popolno družino, očeta, mamo, ki sta ga posvojila. Mogoče je malo bolj bil "razvajen," imel je drug svet. Tudi danes ne želi spraševati o biološki mami. Povedala sem mu, ve da jo poznam. On verjetno spet čisto drugače dojema.

Nikoli nisem posvojitve doživljala tako, da bi kdo rekel, te ni marala pa te je dala stran. Biološka mama je bila tudi na moji poroki in vsi so vedeli, da je to pač ona.

Ste kdaj hodili na srečanje posvojenih?

Ja, ampak mislim, da bolj zaradi izmenjav izkušenj s starši. Jaz sem bila posvojena v času, ko je na posvojitvah delala še Ela Zupančič, ona je bila res tako predana svojemu delu. Veliko mi je pomagala, tudi takrat ko mi je umrla mama.

So bile posvojitve velikokrat tema vaših pogovorov?

Mogoče bolj ob rojstnih dnevih.

5.3.5 OSEBA E (moški, 36 let, ruralno okolje)

(Intervju opravljen septembra 2015)

Kolegica, znanka je bila zaslužna zato, da sva s sestro navezala stik z starejšo sestro B. Saj jo je B., ki je vedela od kod prihaja vprašala, če pozna kakšna dva posvojena in potem smo prišlo do tega, da smo povezani. Midva z E. sva bila med prvimi, ki sva bila posvojena v našem kraju. Nas je bilo 10 otrok, ena mama, dva očeta.

Jaz sem se celo življenje počutil drugačnega. Imel sem srečo, da sem odraščal v tako stabilni in preskrbljeni družini, ker če bi odraščal kje drugje, je vprašanje kaj bi bilo.

Ko sva se z E. pogovarjala sva prišla na to, da bi se enkrat dobili z preostalimi sestrami in brati. E. je to bolj raziskovala, jaz nikoli nisem hotel preveč brskati. Pogovarjali smo se o tem, da bi ohranjali stike, ampak, če povem po pravici nisem hotel rušiti tistega kar sem imel. Z enim bratom imam še stike, malo, prek Facebooka, pa z B., s katero imamo stike že iz mladosti pa seveda z E. s katero sva bila skupaj posvojena, z ostalimi pa ne.

Kako pa je potekalo to srečanje?

Nič, predstavili smo se.. Ena sestra je rekla, da se me še spomni, da me je še čuvala. Povedala, kje smo živeli. Jaz sem šel to ulico pogledat. Pa ti bom tako rekel, imam medle podobe, veliko dvorišče. 3 leta in 8 mesecev sem bil star, ko so me posvojili. Pred posvojitvijo sem bil v reji. Tam je bila ena ženska, ki je imela kmetijo, tam smo bili otroci in tja me je tudi zdajšnji oče prišel prvič pogledat. Mene so najprej posvojili, sem že pol leta odraščal pri starših, nato pa je Ela ponovno klicala fotra, da imajo še punčko. E. je bila stara 18 mesecev. Prišli smo sem, nikoli nam ni nič manjkalo. Nekih tabujev glede tega ni bilo nikoli. Več negativnega odziva sem dobil iz okolice, kot pa od staršev. Moja dva mi nikoli nista rekla: "Ti nisi naš," ali pa kaj podobnega. Nikoli.

Kot otrok nisem zaupal nikomur.

Se spomniš zgodnjega otroštva?

Ne.

Kaj pa na tistem srečanju, si kaj posebnega občutil?

Ne nič. Nikoli nisem imel želje, da bi se še kaj družil.

Sta se z E. kdaj kaj pogovarjala glede posvojitve, bioloških staršev, glede na to, da sta bila posvojena iz iste družine?

Ne nič. Tudi takrat ko sva zvedela, da sva posvojena, ne.

Kako je E. izbrskala te podatke do katerih je prišla, da vas je toliko?

To niti ne vem točno kako je izbrskala, sicer smo imeli pa vse papirje, ki so jih starši dobili o posvojitvi. Starši so nam pokazali papirje, predal. Nekako je bila njihova želja, da do 18. leta nebi iskala staršev, po tem pa, če želiva. Posvojitev nista skrivala. Iz teh papirjev potem ni problem izbrskati ljudi. Jaz celo vem kakšno je bilo moje pravo ime.

Veš kaj o bioloških starših?

Po pravici povedano, me čisto nič ne zanima. Nimam nobene želje.

Moja starša sta pri prošnji za posvojitev izrazila željo, da bi posvojila enega oz. dva otroka, po možnosti iz iste družine. Pogoj je pa bil, da otroci nebi imeli stikov z biološko družino, že vnaprej sta povedala, da nista za to, da bi se dobivali. Želela sta, da se začne na novo ali se pa ne začne. Posvojitev nikoli nista skrivala, eni papirji mislim, da so še doma, večino pa ima E. pri sebi. Sam pa nikoli nisem hotel. Rajši bom energijo vlagal v prihodnost, kot da iščem nekoga, ki me je zapustil. Jaz sem tak človek.. in če bi videl fotra, ki živi v eni bedi bi mu hotel pomagati.

Nekateri otroci, ki gredo v posvojitev imajo travme. Pri meni ni bilo tako. Oče je rekel, ko sem te videl, si bil umazan, raztrgan. Oče je rekel: "Ko sva prišla domov si se ulegel na posteljo in spal. Ni bilo nobenih problemov. Enkrat samkrat nisi rekel kje je mami, kje je oči."

5.3.6 OSEBA F (moški, 37 let, ruralno okolje)

(Intervju opravljen septembra 2015)

Kaj mi lahko poveš o svoji posvojitvi?

(Kdaj ste bili posvojeni, razlog posvojitve, kdo vam je povedal, da ste posvojeni, kdaj so vam povedali, ste se o tem pogovarjali z starši – posvojitelji, kako so vam predstavili vaše biološke starše?)

Uradno sem bil posvojen, ko sem imel eno leto pa pol. Tam nekje pri pol leta so me v rejo vzeli, pa še eno leto so morali čakati na uradno posvojitev, če se slučajno starši premislijo.

Veš razlog za posvojitev?

Ja, ker sem se kakšno leto nazaj dobil z biološko mamo. Razložila mi je, da sta z mojim očetom živela v Nemčiji, imela sta eno hčerko (sestro, ki je dve leti starejša od mene). V glavnem mi ni hotela povedati

razloga, ampak, da je pobegnila, ko je bila z mano noseča. Pobegnila je iz Nemčije v Slovenijo, potem ko me je pa rodila .. po njenih besedah je bilo tako, da sem zbolel in me je odnesla v bolnico, par dni je ni bilo, ker je iskala službo in stanovanje in ko je nazaj prišla so ji rekli, da sem umrl. No, to je bilo po njenih besedah.

Po zgodbi, ko sem jo izvedel od svojih staršev, ki so me posvojili ter po vseh dokumentih, ki jih imam je bilo pa tako: ona me je rodila, zelo bolnega prinesla v bolnico (pri treh mesecih) in je ni bilo nikoli več nazaj. Potem so tudi kriminalisti nekaj raziskovali, da je verjetno možno, da se me je hotela znebiti, tako, da bi me prehladila, pa je bilo verjetno preveč hudo in me je potem odnesla v bolnišnico in je ni bilo nikoli več nazaj.

V rejništvu sem bil pri eni družini, nekje pri Grosupljem. V glavnem, ko so me moji prišli pogledat, sem bil ... Moja mama pravi, da sem bil zanemarjen, lačen, noge na x, kurja prsa in umazan. Eno leto so me imeli doma, do uradne posvojitve, mama pa je morala službo pustiti, da me je k sebi spravila, ker sem bil podhranjen.

Kako to, da si se odločil, da boš poiskal biološko mamo?

Skoz ti nekaj manjka. V bistvu sem se to odločil že v srednji šoli in sam nisem daleč prišel. Varnost osebnih podatkov in to.. bi moral prošnjo napisati in te stvari. Takrat staršem nisem nič povedal in nisem želel tega pisati in sem to pustil. Kasneje pa so mi v bistvu starši pomagali, ki poznajo enega kriminalista, ki mi je na podlagi podatkov iz rojstnega lista (ime in priimek mame ter ime in priimek očeta in celo kraj bivanja od očeta), zrihtal telefonsko številko. To je bilo 12, 13 let nazaj. Jaz sem na to telefonsko klical (ker ona naj bi bila v Sloveniji). Sem se predstavil, razložil zakaj kličem in vprašal, če ji datum na katerega sem rojen kaj pomeni. Rekla je, da je napačna številka. Jaz sem tisto številko vrgel stran.

Potem sem pa na očetov naslov, ki je bil naveden v rojstnem listu napisal pismo, da bi rad spoznal očeta, pa še napisal sem, da jaz nič nočem. Da bi ga rad samo spoznal, da ne želim nadaljnjih stikov, če to on nebi želel, niti ne denarja. Nikoli nisem dobil odgovora.

Pred več kot letom sem se pogovarjal z eno punco, ki je iskala očeta in ji je pri tem pomagal novinar. Prosil sem jo za njegov mail. S tem sem kar nekaj časa odlašal, potem sem mu pa končno poslal mail. Njegov pogoj je bil samo to, da objavi dva članka. Se pravi prvi članek, ko poizvedujemo, drugi članek kako se je vse skupaj razpletlo - pozitivno ali negativno. Privolil sem, da naredi intervju, da slika,.. V glavnem napisal je članek, to zgodbo, ki sem ti jo povedal, imena in vse, tudi slikal nas je.

No .. biološka mama je živela v Domžalah preden me je rodila, potem ko me je rodila, pa se je od tam odselila. Ta novinar je vse to napisal. Naslednji dan sem dobil klic od ene ženske, ki jo je zgodba ganila in ona mogoče ve kdo bi to bil.. Čez dva dni so me klicali. .. ta familija, kjer je moja biološka mama pri njih živela, ko je bila še noseča z mano. To je bilo tako, da sta bili obe noseči - biološka mama in ta ženska. Bilo naj bi tako, da bi biološka mama z menoj živela pri njih in čuvala še na njihovega otroka, ampak je potem moja biološka mama s tem moškim pobegnila. V glavnem kasneje je ta moški prišel nazaj, moja mama pa je izginila. To je bila ena taka čudna zgodba.

Kasneje me je klicala biološka mama, da je videla članek, da če me kaj zanima lahko pridem k njej in mi bo vse razložila. Zmenila sva se kdaj in še povedala mi je, za takrat, ko sem jo klical, da je bila tako šokirana, da je znikala. Čeprav... tudi potem mi je toliko laži napletla.. Mislim, da če otroka v bolnici pustiš in ti rečejo, da je umrl bi mogoče kaj rad videl, vedel in otroka pokopal, ne pa se obrnil in odšel.

Kaj se najbolj spomniš od vsega teka pogovora, srečanja, ko si jo prvič videl?

Da je ful jokala. Kaj je bilo tukaj resnega joka, ne vem, mislim, da se je sama sebi bolj smilila kot kaj drugega, ampak pustimo to, ni na meni, da bi zdaj to ocenjeval. V glavnem spraševal sem jo o družini, zmeraj me je najbolj zanimalo glede bolezni (vsak zdravnik te najprej vpraša o boleznih v družini), povedala mi je, da imam sestro in da živi v Nemčiji, z njo tudi nima stikov, da je ni videla, od kar je šla iz Nemčije. Že to ti veliko pove o človeku, če mene vprašaš. Ena prvih stvari, ki sem jo vprašal je tudi, če je ta, ki piše na rojstnem listu res moj oče; pa je rekla, da je. Povedala mi je, da imam po njeni strani strica pa dve teti, da živijo v Srbiji. V glavnem cel kup bratrancev pa sestričen imam, v stiku sem s stricem zdaj. Kasneje mi je on tudi zrihtal telefonsko številko od sestre.

Kako si prišel do stika z njim?

Mama jim je zame povedala pa je ta stric rekel, da bi me rad spoznal in me je poklicala, potem me je poklicala še dvakrat in enkrat mi je za rojstni dan voščila. To je bilo vse. Tudi jaz nje ne kličem. To sem ti prej pozabil povedat in sem si ful zapomnil, da me je prosila (ko sem prišel k njej)... najbolj ji je bilo važno, da nebi bila več v časopisu. Ker ima sedaj partnerja, ki ne ve nič o meni, ne o moji sestri, ne o njenem bivšem možu, ne ve nič. To sem novinarju tudi povedal in je v naslednjem članku napisal samo ime. Sem pa pogruntal, da sem v srednjo šolo vsak dan hodil mimo njenega bloka.

Ta stric me je potem poklical in rekel, da mi bo pomagal najti sestro, da bi on rad ostal z mano v stiku. Jaz sem bil takoj za. Nekje istočasno, nekaj dni razlike, sem pa dobil sporočilo po facebooku od bratranca iz R____, po fotrovi strani. So pa dobili tisto pismo. Njegovi starši so ga dobili, ki so sicer skregani z mojim očetom zaradi zemlje. No, dali so pismo sosedom, da ga dajo fotru. Od njega nikoli nisem nič slišal. To pismo je dobil, ampak se mi nikoli ni javil. Bratranec mi je poslal, da je njegova punca oz. njeni starši, ki so Slovenci brali Nedeljca in ta članek in so potem povezali, zaradi priimka in tistega pisma, ki sem jim ga takrat poslal. No, to je bilo lani. Bratranec je lani oktobra prišel k nam, da smo se spoznali, letos smo šli na R____ na morje, tako, da sem spoznal še vse ostale - še dva bratranca, strica, teto, fotra nisem, ker je šel že nazaj v Nemčijo. Po tej strani sem vse spoznal. Zdaj v oktobru grem pa še v Srbijo.

Sestre še nisi spoznal?

Ne, sva v kontaktu. Želi, da bi za 40. rojstni dan sama sebi rada častila, da pride sem.

No, bilo je pa tako, da mi je stric dal ime, priimek in številko. Malo sem raziskoval po facebooku in mailu pa je nikjer nisem našel. Sem eno našel in očitno napačni poslal sporočilo. Potem je žena poslala sms, ker jaz ne govorim nemško, sestra ne slovensko. Napisala je da, sem posvojen in da iščem svojo biološko sestro, da če je ona hči P. in Ž. Takoj je odgovorila, da je. Potem sem ji razložil, kako sem dobil telefonsko, da če bi želela imeti stike.

Vsi so me presenetljivo lepo sprejeli, vsi bi radi, da ostanemo v stiku. Nekako so mi vsi prišli na pol poti. So dol čist drugačni. Slovenci smo glede tega bolj zaprti. Redko katera slovenska družina, bi nekoga, ki ni celo življenje skupaj tako sprejela in ga začela bratranec in sorodnik klicati. Kri jim veliko pomeni.

Tudi moja posvojiteljska družina me je sprejela za svojega, čisto sem njihov. Edino kar je, nikoli nismo vedeli kaj sem po nacionalnosti, samo to, da sem južnjak. Mama je bila dolgo skregana s stricem od fotra, ker, ko sem komaj začel govoriti so me vprašali iz kje sem. Pa sem rekel, da iz T____. On se je obrnil stran in nekomu rekel: "Nisem vedel, da imajo v Bosni tudi T____". Moja mama je to slišala. Ta je

bila prva. Mama je bila tudi zelo jezna in mislim, da je učiteljica v prvem razredu naredila napako, ko me je v prvem razredu poklicala k tabli pa vsem povedala, da sem posvojen. Veš kako je bilo to potem v razredu, ko otroci še niti dobro ne vedo zakaj se gre. Jaz sem od nekdaj vedel, da sem posvojen. Ko sem bil dojenček, so mi to pripovedovali skozi pravljico; zato sem najbrž tudi bolj odprt in mi ni problem govoriti o tem.

So te kdaj zbadali zaradi tega, ker si posvojen?

Ja, so me. V bistvu z odraslimi sem imel pa samo tri incidente. Prvi je bil ta s stricem od fotra, drugi pa z bratom od stare mame, tretji pa od ta, da sem imel v srednji šoli punco, kateri je mama prepovedala, da hodi z menoj, ker sem bil posvojen (zadnji primer leta 1998).

Po pravici povedano, rad sem bil tukaj, super mi je bilo ko sem odraščal, starše sem imel super, mogoče to premalokrat pokažem.

So vas starši pri teh stikih podpirali?

Ja. Tudi rekli so, da naj ne iščem sam, da mi bodo pri tem pomagali. Tudi ko sem kontaktiral novinarja sem jih prej vprašal. Če bi rekli ne, bi nehal. Nočem jih užaliti.

En odgovor. Zakaj? To me je mučilo že od majhnega. Ko se sprašuješ zakaj, če si ti kaj kriv. Iščeš veliko odgovorov, zakaj? Puberteta je pa itak katastrofa. Že tako se ti toliko stvari plete, potem pa še ena taka stvar. Ful je težko. Ne veš točno kam pripadaš. Manj me je mučilo to, da nisem vedel kdo so moji starši, kot pa da nisem vedel iz kje izhajam. Veš, da ti nekdo reče južnjak si. Niso vsi južnjaki isti. Jaz bi rad vedel kaj sem, iz Makedonije, Črne gore, Srbije, iz kje sem? A sem iz Bosne?

A si šel tudi na CSD se pozanimat?

Ne, šel sem pa na Pediatrično. Hotel sem govoriti z zdravnikom, ki me je takrat sprejel. Mogoče bi kaj več vedel. Ampak je že umrl.

... Prijatelj, je par let nazaj posvojil otroka iz Rusije, pa me je prišel vprašat za par nasvetov, med drugim tudi to ali če mu povedat ali ne. Bal se je, da bi otrok želel najti svoje starše. Rekel sem mu, da mora povedat. Sem mu povedal, da bo sigurno želel spoznati oz. zvedeti kaj o bioloških starših.

5.4 POSTOPEK KVALITATIVNE ANALIZE

Izpis relevantnih izjav

001.a	Mislim, da je velika korelacija pri tem, kdaj se ljudje odločajo za iskanje bioloških korenin. To je običajno takrat, ko v njihovi družini ni vse tako kot bi moralo biti. Tudi pri meni je bilo tako. Hočem povedati, da sem opazila pri ljudeh, ki se niso zakoreninili v svojo (posvojiteljsko) družino, da jih je bolj zanimalo, prej jih je zanimalo, močno potrebo so imeli po tem, da najdejo svoje starše. Sama sem raziskovala in osebe razdelila v dve skupini: eni so dejansko iskali manjkajoči del sebe, drugi (med njimi sem tudi jaz) pa smo iskali prav objekt mame. Gre za nezavedno željo o brezpogojni ljubezni. Tisti, ki so se zakoreninili v te svoje družine jih to bistveno manj zanima ali jih zanima le zaradi zdravstvenega stanja ali ker so rodili svoje otroke. Niti jih ne zanima v tej meri, da bi obdržali stike z biološkimi starši, temveč samo zadostiti: "need to know". Videti obraz ženske, ki me je rodila, tudi, če se z njo ne pogovarjam, samo, da jo vidim.
002.a	Definitivno to, da nisem bila zelo srečna v svoji družini (to me pripeljalo k temu, da jih poiščem).
003.a	Moja starša sta mi veliko negativnega povedala o moji mami, tako, da sem bila pripravljena na sto krat hujše stvari, kot so se potem izkazale da so.
004.a	Podzvestno, kot da sem jo ščitila, da nisem hotela sprejeti, da bi bila biološka mama taka.
005.a	Vedno sem jo zagovarjala.
006.a	Nikoli je nisem obsojala, zakaj je to naredila.
007.a	Mislim, da je imela neke razumne vzroke, da je bila prisiljena v to.
008.a	Mamo sem relativno zgodaj začela iskati, pri 12-ih letih. To je bil moj življenjski cilj. Kljub temu, da sta mi moja posvojitelja povedala najslabše od najslabšega kar itak ni držalo.
009.a	3,4 leta sem bila stara, ko sem izvedela, se spomnim tega.
010.a	Našla sem mapo z dokumenti, kjer je kar nekaj podatkov - najbolj pomemben je ime in priimek ter kraj kjer sem bila posvojena.
011.a	V mojem primeru niso nič imeli, saj sem bila vodena na centru v drugi državi. Nato sem vzpostavila kontakt z njihovim centrom in sem bila ves čas v kontaktu z eno socialno delavko.
013.a	13 let sem bila stara, ko sem prvič klicala na center, 17 let pa ko sem mam našla.
014.a	Pri posvojiteljih sem nehala živeti pri 14-ih letih.
015.a	Zanimivo mi je bilo, ker sem se vedno pred tem ukvarjala ali jo bom vikala ali tikala. Potem pa ko sem jo videla, mi je bilo takoj jasno, brez problema sem jo tikala.
016.a	Sem občutila neko povezavo.
017.a	Njen odziv je bil proti pričakovanju. V tem času, ko sem jo iskala, sem bila pri njeni pol sestri in vsi so jo opisali kot hladno žensko.
018.a	Prvi dan, ko sem jo videla sploh nisem vedela kaj naj jo vprašam. Vsa vprašanja so izpuhtela iz glave.
019.a	Bilo mi je fascinantno, da jo vidim.
020.a	Iskala sem neke podobnosti.
021.a	Najin odnos je potem prešel na to, da sem jaz njej postala mama, v smislu finančne odvisnosti. Dvakrat sva se videle, poklicala me je vedno kadar je rabila denar. Dolgo sem to prenašala, potem sem prekinila stike.
021.a	Ja, najbolj je važno, da ti mam vidiš. Ta odnos je itak hladen.
022.a	Moja mama je imela izredno težko življenje, na žalost imava zelo podobno zgodbo.
023.a	Nekatere stvari me plašijo, da ne bi prišla tako kot ona.
024.b	Posvojena sem bila pri dveh letih in pol.
025.b	Imam še sestro, ki je bila posvojena, ko je bila stara 6 mesecev. Občasne stike sva imeli do mojega dvajsetega leta.
026.b	Njeni starši niso bili za to, da imamo stike. Bili so premožni, mi pa običajna družina.
027.b	Nekoč smo se dobili v Ljubljani biološka mama, njen (ne moj!) biološki oče, moja sestra in jaz na kosilu in je rekla: "Ko bi mami vedela, bi me zabila do nafte!" Od takrat nimamo več stikov, tudi ni imela stikov s starimi starši ali drugimi člani biološke družine.
028.b	Od takrat nimamo več stikov, tudi ni imela stikov z starimi starši ali drugimi člani biološke družine.
029.b	Že dolgo zbiram pogum, da bi jo obiskala (sestro).

030.b	Niso me mogli imeti. Ta odgovor je meni zadostoval.
031.b	Nisem je jaz iskala. Biološka mama je prišla k nam domov, na vrata. Jaz sem šla ven skozi druga. Bila sem v sedmem razredu.
032.b	Prišla je na vrata, moji starši so jo sprejeli, vendar takrat jaz nisem bila pripravljena.
033.b	Potem je čez čas zbolela (biološka mama). Stara mama (mati od biološke mame) me je lepo prosila, če bi jo šla obiskati in sem jo šla.
034.b	Kasneje me je včasih poklicala. Prosila me je, če lahko vidi moje otroke.
035.b	Sem dovolila, vendar nekih stikov nisem želela. Zame je bila tujka. Mislila sem, bom to naredila, da bo njej duša mirna, ne zaradi sebe.
036.b	Nikoli mi niso branili ali kaj podobnega.
037.b	Ko se je posvojitev izvedla, so stari starši prosili, če me lahko kdaj pridejo pogledati in moji so bili za.
038.b	.. pri moji sestri ni bilo tako. Njeni posvojitelji niso dovolili stikov.
039.b	Moji hčerki pravita, kako je fino, ko imata dve stari mami.
040.b	Imam stike z staro mamo in s sestričnami.
041.b	Zame je bila tujka.
042.c	Da sem posvojena, sem vedela že od nekdaj.
043.c	Posvojena sem bila, ko sem bila stara en teden.
044.c	Starši so mi skozi nekakšno pravljico povedali, da sem posvojena, tako da sem zrastle s tem.
045.c	Nikoli nisem imela potrebe, da bi iskala biološke starše, saj sem imela ene in edine starše na svetu.
046.c	Začelo me je pa zanimati, ko sem bila na porodniški.
047.c	Najbolj smešno pa je, ker ima hčerka rdeče lase, pa nobenemu ni jasno od kje.
048.c	Začelo me je pa zanimati, ko sem bila na porodniški. Najbolj smešno pa je, ker ima hčerka rdeče lase, pa nobenemu ni jasno od kje. Tako, da sem potem bolj izfirbca iskala kot karkoli, sem tako in tako že prerastla tisto pubertetniško obdobje. Imela sem 30 let, ko sem začela raziskovati.
049.c	Imela sem trideset let, ko sem začela raziskovati.
050.c	Vedeli so, da je bila mlada in me ni mogla obdržati, to isto mi je tudi ona rekla.
051.c	Imam še sestro. Starša nista mogla imeti otrok, osem let sta se matrala, ko pa sta posvojila mene, je pa mama zanosila.
052.c	Ne prav nikoli. Še vedno se v redu razumeva.
053.c	Foter mi je dal rojstni list in sem poklicala na CSD ter se zmenila za datum in uro.
054.c	Potem je pa mož prišel domov. Rojstni list je bil v cirilici in on zna to prebrat.
055.c	Pogledala sva na internet kje je ta kraj, ima 200 prebivalcev.
056.c	Pogledala sva v imenik za številko in je poklical še isti večer. Vprašal je če lahko dobi N.I. in jo vprašal, če ji datum mojega rojstva kaj pomeni. Potem je bila tišina in nato je rekla da ne.
057.c	Vprašala je zakaj sprašuje. Rekel je, da če bi ji datum kaj pomenil bi že vedela in tako se je pogovor končal.
058.c	Ura je bila okrog enajst zvečer, ko je zazvonil njegov mobilni telefon in ona kliče nazaj. Potem je rekla, da ji ta datum pomeni, da je takrat rodila hčerko, da ne ve kje je, da je ne more najti, itd. Potem me je dal na telefon in sva se pogovarjali.
059.c	Rekla je, da imam še dva polbrata, ki sta dvojčka. Ni vedela kje sem. Potem sem ji povedala, da sem v Sloveniji, da imam otroka in to...
060.c	Stara je bila 16 let, ko me je rodila, ni imela podpore in me je morala oddati v posvojitev.
061.c	Potem smo pa šli za prvi maj še istega leta na obisk. Meni je bilo zelo naporno. Šli smo še na izlet in si še druge stvari ogledati.
062.c	Srečanje je bilo pa tako, da me je prišlo pogledat "sto" ljudi, vsi sorodniki so prišli.
063.c	Bilo je too much, bilo je vsega preveč, ful so pripravili in hrane, pa kosilo, pa večerjo, pa ful sladice.
064.c	Dejansko se sploh nisem mogla z njo nekaj pogovarjat, uspela sem samo zvedeti da je oče mrtev, pol brata živita pri njej (tri leta sta mlajša od mene), babica je leto pred tem umrla in nikoli ni prebolela, da me je mama mogla dat stran.
065.c	Hoteli so me najti prek ene njihove TV oddaje.
066.c	Vsi so vedeli za to, ampak je bila kljub temu to tabu tema.
067.c	Aha, brata pa nista vedela zame oz. eden je rekel, da je nekaj slišal, pa da ni bil siguren ali je res, drugi pa nič ni slišal. Tako, da jima je mogla to še povedat. To je bila javna tajna.
068.c	Potem smo tam prespali. Oni so mislili, da bomo tam ostali en teden. Možu sem rekla, naj si izmisli kar si hoče, ampak jaz nisem mogla več. To je bilo ful folka, preveč. Morali bi bolj intimno. Naslednji dan

	smo odšli naprej.
069.c	Sedaj imamo občasne stike. Kakšen msg mi pošlje pa vabijo nas, da pridemo
070.c	Dejansko je ona potem pristopila na tak način, da bi najraje videla, da jo mama kličem. Meni to ni.
071.c	Mama moja je bila takrat že kar dementna, zato ji sploh povedali nismo. Foter je pa s zanimanjem sprejel.
072.c	To, kako je pritekla k avtu. Pa ne vem, ne vem no...
073.c	Mene je firbec matral kakšna je.
074.c	Ne. Zame je še danes tujka.
075.c	Sem vprašala, zanimalo me je predvsem, ker sem v prvi nosečnosti imela določene težave. V družini ni bilo posebnosti.
076.c	Vsak zdravnik te vpraša kakšna je družinska anamneza, pa ti je malo neprijetno. Tudi to je bil eden od razlogov, zakaj sem začela raziskovat.
077.c	Jaz razumem, da če otroka ne moreš imeti, ga daš v posvojitev, jaz s tem nimam težav. Jaz imam veliko več od življenja tu, kot če bi bila v tistemu selu gor.
078.c	Ne prav velikokrat ne. Ni pa posvojitve bila tabu.
079.d	Posvojena sem bila, ko sem bila stara dve leti in pol.
080.d	Kaj veliko se iz rejniške družine ne spomnim, ampak vem, da so lepo skrbeli zame.
081.d	Tudi še danes imamo stike (z rejniki).
082.d	Pri meni je bil problem, ker so iskali posvojitelje. Že takrat se je videlo, da bom nižje rasti in me je veliko zakoncev zavrnilo.
083.d	Na drugi strani pa je živela ženska, ki je bila sama in me je želela posvojiti.
084.d	Že od malega mi je skozi pravljico pripovedovala, da sem posvojena, da me je rodila druga mamica, da ni imela denarja in da si je ona želela takšne punčke kot sem jaz.
085.d	Jaz se nikoli nisem obremenjevala s tem, da ona ni moja mama.
086.d	Mogoče je bila bolj želja po tem, da spoznam brata/polbrata, ko sem zvedela, da ga imam. Zelo sem si želela, da se spozna. Na nek način ji je bilo (posvojiteljici) težko, ko mi ni mogla te želje uresničiti.
087.d	Ko sem bila stara 12 let je mami (posvojiteljica) umrla in je njena sestra potem zame skrbela.
088.d	Potem pa prideš v tisto fazo pubertete, ko se začneš zanimat in raziskovat.
089.d	Takrat sem najprej spoznala brata. Imeli smo njegov naslov, samo pred tem njegovi starši, ki so ga posvojili niso želeli stikov.
090.d	Mami je imela naslov, sva že skupaj z mami pisali pa ni bilo nobenega odgovora. Kasneje sem pisala še sama, bila sem nekje v sedmem razredu OŠ.
091.d	Potem sva imela stike in sva bila kar navezana.
092.d	Sem šla tudi z njimi skupaj na morje.
093.d	Samo fantje se mi zdi, da vse skupaj drugače dojemajo. Jaz sem hotela potem vendarle spoznati še biološko mamo, on ne.
094.d	Sem pa tudi imela odločbo o posvojitvi, kjer so bili podatki o njej.
095.d	Sem klicala v ta kraj in se malo pozanimala, če jo poznajo. Teden kasneje sva se s kolegom odpravila pred vrata.
096.b	Jaz sem bila pripravljena na oboje: da me bo "nagnala", da bo rekla, da nima hčerke in tudi na to, da mi bo povedala kaj je bilo.
097.d	Jaz sem bila pripravljena na oboje, da me bo nagnala, da bo rekla, da nima hčerke in tudi na to, da mi bo povedla, kaj je bilo. Tudi ona je bila srečna, ko me je videla, saj si je želela, da bi me našla. Tudi ona je bila srečna, ko me je videla, saj si je želela, da bi me našla.
098.d	Tako, da od takrat imamo stike, se videvamo, imam še dva brata in sestrico.
099.d	Sicer sprva sem želela razmisliti sama pri sebi kolikor sploh želim stikov, čez teden, dva sem ji pisala in dala svoj kontakt.
100.d	Ja, tudi sama ni imela urejene družine, kot otrok je bila po večih rejniških družinah.
101.d	Seveda, potem pa.. mlada je bila, spoznala je nekoga, ko je bil trebuh pa ni imela kam oz. tam kjer je bila z otrokom ni mogla bit, zato se je odločila, da me da v posvojitev.
102.d	V bistvu sva obe jokali.
103.d	Imam jo rada, vem da je moje krvi, vem, da je naredila najboljše zame, jo spoštujem, vedno pa je bila mama zame tista, ki me je vzgajala, skrbela zame, ne moreš tega nikoli čutiti do biološke mame.
104.d	Je pa res, da imam sedaj (ko mame ni več) tako rekoč edino družino pri njej. Po strani posvojiteljev so sedaj že vsi pomrli, tako da imam samo še njo (biološko mamo).

105.d	Mislím, da se dejstva o posvojitvi ne sme prikrivati, da se mora otroku povedati čim prej, njegovi starosti primerno. Ne predstavljam si, da bi jaz izvedela takrat, ko je krušna mami umrla.
106.d	Mogoče še bolj zaradi tega, ker nisem imela več krušne mame, verjetno je bilo to eno od dejstev, ki me je vzpodbudilo.
107.d	Po drugi strani pa iščeš kdo si ali ti je podobna, zakaj se ti je odrekla.
108.d	Biološka mama je tudi spraševala po meni, samo ni mogla prit do podatkov. Partner s katerim me je imela pa se je menda tudi zapil in tudi umrl. Tako, da s tem partnerjem, s katerim živi ima tri otroke.
109.d	Samo on ima bolj popolno družino, očeta, mamo, ki sta ga posvojila. Mogoče je malo bolj bil "razvajen" imel je drug svet. Tudi danes ne želi spraševati o biološki mami. Povedala sem mu, ve da jo poznam. On verjetno spet čisto drugače dojema.
110.d	Nikoli nisem posvojitve doživljala tako, da bi kdo rekel, te ni marala pa te je dala stran. Biološka mama je bila tudi na moji poroki in vsi so vedeli, da je to pač ona.
111.d	Mogoče bolj ob rojstnih dnevih.
112.e	Kolegica, znanka je bila zaslužna zato, da sva s sestro navezala stik z starejšo sestro B. Saj jo je B., ki je vedela od kod prihaja vprašala, če pozna kakšna dva posvojena in potem smo prišlo do tega, da smo povezani.
113.e	Nas je bilo 10 otrok, ena mama, dva očeta.
114.e	Jaz sem se celo življenje počutil drugačnega. Imel sem srečo, da sem odraščal v tako stabilni in preskrbljeni družini, ker če bi odraščal kje drugje, je vprašanje kaj bi bilo.
115.e	Ko sva se z E. pogovarjala sva prišla na to, da bi se enkrat dobili z preostalimi sestrami in brati. E. je to bolj raziskovala, jaz nikoli nisem hotel preveč brskati.
116.e	Pogovarjali smo se o tem, da bi ohranjali stike, ampak, če povem po pravici nisem hotel rušiti tistega kar sem imel.
117.e	Z enim bratom imam še stike, malo, prek Facebooka, pa z B., s katero imamo stike že iz mladosti pa seveda z E., s katero sva bila skupaj posvojena, z ostalimi pa ne.
118.e	Nič, predstavili smo se.. Ena sestra je rekla, da se me še spomni, da me je še čuvala. Povedala, kje smo živeli.
119.e	Jaz sem šel to ulico pogledat. Pa ti bom tako rekel, imam medle podobe, veliko dvorišče.
120.e	3 leta in 8 mesecev sem bil star, ko so me posvojili.
121.e	Pred posvojitvijo sem bil v reji. Tam je bila ena ženska, ki je imela kmetijo, tam smo bili otroci in tja me je tudi zdajšnji oče prišel prvič pogledat.
122.e	Mene so najprej posvojili, sem že pol leta odraščal pri starših, nato pa je Ela ponovno klicala fotra, da imajo še punčko. E. je bila stara 18 mesecev.
123.e	Prišli smo sem, nikoli nam ni nič manjkalo. Nekih tabujev glede tega ni bilo nikoli.
124.e	Več negativnega odziva sem dobil iz okolice, kot pa od staršev.
125.e	Moja dva mi nikoli nista rekla: "Ti nisi naš," ali pa kaj podobnega. Nikoli.
126.e	Kot otrok nisem zaupal nikomur.
127.e	Nikoli nisem imel želje, da bi se še kaj družil.
128.e	Ne nič. Tudi takrat ko sva zvedela, da sva posvojena, ne.
129.e	To niti ne vem točno kako je izbrskala, sicer smo imeli pa vse papirje, ki so jih starši dobili o posvojitvi.
130.e	Starši so nam pokazali papirje, predal. Nekako je bila njihova želja, da do 18. leta nebi iskala staršev, po tem pa, če želiva. Posvojitev nista skrivala.
131.e	Iz teh papirjev potem ni problem izbrskati ljudi. Jaz celo vem kakšno je bilo moje pravo ime.
132.e	Po pravici povedano, me čisto nič ne zanima. Nimam nobene želje.
133.e	Moja starša sta pri prošnji za posvojitev izrazila željo, da bi posvojila enega oz. dva otroke, po možnosti iz iste družine. Pogoje je pa bil, da otroci nebi imeli stikov z biološko družino, že vnaprej sta povedala, da nista za to, da bi se dobivali. Želela sta, da se začne na novo ali se pa ne začne.
134.e	Posvojitev nikoli nista skrivala, eni papirji mislim, da so še doma, večino pa ima E. pri sebi. Sam pa nikoli nisem hotel.
134.e	Rajši bom energijo vlagal v prihodnost, kot da iščem nekoga, ki me je zapustil.
135.e	Jaz sem tak človek.. in če bi videl fotra, ki živi v eni bedi bi mu hotel pomagati.
136.f	Uradno sem bil posvojen, ko sem imel eno leto pa pol. Tam nekje pri pol leta so me v rejo vzeli, pa še eno leto so morali čakati na uradno posvojitev, če se slučajno starši premislijo.

137.f	Ja, ker sem se kakšno leto nazaj dobil z biološko mamo. Razložila mi je, da sta z mojim očetom živela v Nemčiji, imela sta eno hčerko (sestro, ki je dve leti starejša od mene). V glavnem mi ni hotela povedati razloga, ampak, da je pobegnila, ko je bila z mano noseča. Pobegnila je iz Nemčije v Slovenijo, potem ko me je pa rodila .. po njenih besedah je bilo tako, da sem zbolel in me je odnesla v bolnico, par dni je ni bilo, ker je iskala službo in stanovanje in ko je nazaj prišla so ji rekli, da sem umrl. No, to je bilo po njenih besedah.
138.f	Po zgodbi, ko sem jo izvedel od svojih staršev, ki so me posvojili ter po vseh dokumentih, ki jih imam je bilo pa tako: ona me je rodila, zelo bolnega prinesla v bolnico (pri treh mesecih) in je ni bilo nikoli več nazaj.
139.f	V rejništvu sem bil pri eni družini, nekje pri Grosupljem. V glavnem, ko so me moji prišli pogledat, sem bil ... Moja mama pravi, da sem bil zanemarjen, lačen, noge na x, kurja prsa in umazan. Eno leto so me imeli doma, do uradne posvojitve, mama pa je morala službo pustiti, da me je k sebi spravila, ker sem bil podhranjen.
140.f	Skoz ti nekaj manjka.
141.f	V bistvu sem se to odločil že v srednji šoli in sam nisem daleč prišel. Varnost osebnih podatkov in to.. bi moral prošnjo napisat in te stvari. Takrat staršem nisem nič povedal in nisem želel tega pisat in sem to pustil.
142.f	Kasneje pa so mi v bistvu starši pomagali, ki poznajo enega kriminalista, ki mi je na podlagi podatkov iz rojstnega lista (ime in priimek mame ter ime in priimek očeta in celo kraj bivanja od očeta), zrihtal telefonsko številko. To je bilo 12, 13 let nazaj. Jaz sem na to telefonsko klical (ker ona naj bi bila v Sloveniji). Sem se predstavil, razložil zakaj kličem in vprašal, če ji datum na katerega sem rojen kaj pomeni. Rekla je, da je napačna številka. Jaz sem tisto številko vrgel stran.
143.f	Potem sem pa na očetov naslov, ki je bil naveden v rojstnem listu napisal pismo, da bi rad spoznal očeta, pa še napisal sem, da jaz nič nočem. Da bi ga rad samo spoznal, da ne želim nadaljnjih stikov, če to on nebi želel, niti ne denarja. Nikoli nisem dobil odgovora.
144.f	Pred več kot letom sem se pogovarjal z eno punco, ki je iskala očeta in ji je pri tem pomagal novinar. Prosil sem jo za njegov mail. S tem sem kar nekaj časa odlašal, potem sem mu pa končno poslal mail. Njegov pogoj je bil samo to, da objavi dva članka. Se pravi prvi članek, ko poizvedujemo, drugi članek kako se je vse skupaj razpletlo - pozitivno ali negativno. Privolil sem, da naredi intervju, da slika,.. V glavnem napisal je članek, to zgodbo, ki sem ti jo povedal, imena in vse, tudi slikal nas je.
145.f	No .. biološka mama je živela v Domžalah preden me je rodila, potem ko me je rodila, pa se je od tam odselila. Ta novinar je vse to napisal. Naslednji dan sem dobil klic od ene ženske, ki jo je zgodba ganila in ona mogoče ve kdo bi to bil.. Čez dva dni so me klicali. .. ta familija, kjer je moja biološka mama pri njih živela, ko je bila še noseča z mano.
146.f	Kasneje me je klicala biološka mama, da je videla članek, da če me kaj zanima lahko pridem k njej in mi bo vse razložila. Zmenila sva se kdaj in še povedala mi je, za takrat, ko sem jo klical, da je bila tako šokirana, da je zanikala
147.f	Čeprav... tudi potem mi je toliko laži napletla.. Mislim, da če otroka v bolnici pustiš in ti rečejo, da je umrl bi mogoče kaj rad videl, vedel in otroka pokopal, ne pa se obrnil in odšel.
148.f	Da je ful jokala. Kaj je bilo tukaj resnega joka, ne vem, mislim, da se je sama sebi bolj smilila kot kaj drugega, ampak pustimo to, ni na meni, da bi zdaj to ocenjeval.
149.f	V glavnem spraševal sem jo o familiji, zmeraj me je najbolj zanimalo glede bolezni (vsak zdravnik te najprej vpraša o boleznih v družini), povedala mi je, da imam sestro in da živi v Nemčiji, z njo tudi nima stikov, da je ni videla, od kar je šla iz Nemčije.
150.f	Ena prvih stvari, ki sem jo vprašal je tudi, če je ta, ki piše na rojstnem listu res moj oče; pa je rekla, da je.
151.f	Povedala mi je, da imam po njeni strani strica pa dve teti, da živijo v Srbiji. V glavnem cel kup bratrancev pa sestričen imam, v stiku sem s stricem zdaj. Kasneje mi je on tudi zrihtal telefonsko številko od sestre.
152.f	Mama jim je zame povedala pa je ta stric rekel, da bi me rad spoznal in me je poklicala, potem me je poklicala še dvakrat in enkrat mi je za rojstni dan voščila. To je bilo vse. Tudi jaz nje ne kličem.
153.f	To sem ti prej pozabil povedat in sem si ful zapomnil, da me je prosila (ko sem prišel k njej)... najbolj ji je bilo važno, da nebi bila več v časopisu. Ker ima sedaj partnerja, ki ne ve nič o meni, ne o moji sestri, ne o njenem bivšem možu, ne ve nič.
154.f	Ta stric me je potem poklical in rekel, da mi bo pomagal najti sestro, da bi on rad ostal z mano v stiku.
155.f	Nekje istočasno, nekaj dni razlike, sem pa dobil sporočilo po facebooku od bratranca iz R____, po fotrovi

	strani. So pa dobili tisto pismo.
156.f	Potem sem pa na očetov naslov, ki je bil naveden v rojstnem listu napisal pismo, da bi rad spoznal očeta, pa še napisal sem, da jaz nič nočem. Da bi ga rad samo spoznal, da ne želim nadaljnjih stikov, če to on nebi želel, niti ne denarja. Nikoli nisem dobil odgovora.
157.f	Bratranec je lani oktobra prišel k nam, da smo se spoznali, letos smo šli na R_____ na morje, tako, da sem spoznal še vse ostale - še dva bratranca, strica, teto, fotra nisem, ker je šel že nazaj v Nemčijo. Po tej strani sem vse spoznal
158.f	No, bilo je pa tako, da mi je stric dal ime, priimek in številko. Malo sem raziskoval po facebooku in mailu pa je nikjer nisem našel.
159.f	Napisala je da, sem posvojen in da iščem svojo biološko sestro, da če je ona hči P. in Ž. Takoj je odgovorila, da je. Potem sem ji razložil, kako sem dobil telefonsko, da če bi želela imeti stike.
160.f	Vsi so me presenetljivo lepo sprejeli, vsi bi radi, da ostanemo v stiku. Nekako so mi vsi prišli na pol poti.
161.f	So dol čist drugačni. Slovenci smo glede tega bolj zaprti. Redko katera slovenska družina, bi nekoga, ki ni celo življenje skupaj tako sprejela in ga začela bratranec in sorodnik klicati. Kri jim veliko pomeni.
162.f	Tudi moja posvojiteljska družina me je sprejela za svojega, čisto sem njihov.
163.f	Ja. Tudi rekli so, da naj ne iščem sam, da mi bodo pri tem pomagali. Tudi ko sem kontaktiral novinarja sem jih prej vprašal. Če bi rekli ne, bi nehal. Nočem jih užaliti.
164.f	En odgovor. Zakaj? To me je mučilo že od majhnega. Ko se sprašuješ zakaj, če si ti kaj kriv. Iščeš veliko odgovorov, zakaj?
165.f	Puberteta je pa itak katastrofa. Že tako se ti toliko stvari plete, potem pa še ena taka stvar. Ful je težko. Ne veš točno kam pripadaš.
166.f	Manj me je mučilo to, da nisem vedel kdo so moji starši, kot pa da nisem vedel iz kje izhajam.
167.f	Ne, šel sem pa na Pediatrično. Hotel sem govoriti z zdravnikom, ki me je takrat sprejel. Mogoče bi kaj več vedel. Ampak je že umrl.
168f	Jaz sem od nekdaj vedel, da sem posvojen. Ko sem bil dojenček, so mi to pripovedovali skozi pravljico; zato sem najbrž tudi bolj odprt in mi ni problem govoriti o tem.
169.f	Ja, so me. V bistvu z odraslimi sem imel pa samo tri incidente. Prvi je bil ta s stricem od fotra, drugi pa z bratom od stare mame, tretji pa od ta, da sem imel v srednji šoli punco, kateri je mama prepovedala, da hodi z menoj, ker sem bil posvojen (zadnji primer leta 1998).

Kodiranje

Relevantne izjave sem kodirala na način, da sem jim pripisala besede, ki te izjave uvrstijo v določeno kategorijo in jih definirala:

- Značilnost posvojitve.
Tu so zajeti dogodki, ki so neposredno povezani z zgodovino posvojitve (kdaj so bili posvojeni, razlogi za posvojitve, kdaj so izvedeli, da so posvojeni ali imajo brate in sestre).
- Iskanje bioloških staršev.
V to kategorijo spadajo razlogi, zaradi katerih se posameznik odloči, da poišče biološke starše in obdobje, ko je ta misel najbolj intenzivna.
- Zbiranje informacij.
Gre za način zbiranja informacij; kako se posameznik loti iskanja in kje vidi vir pomoči.
- Prvi stik z biološkimi starši
Opis prvega stika z biološkimi starši in z njim povezani občutki ter predmet pogovora.
- Odnos do bioloških staršev in biološke družine.

Pod to kategorijo bo definirano vse, kar se nanaša na odnos otrok - biološki starš ali otrok v odnosih z drugimi člani biološke družine, čustva in pogostost srečanj, ipd.

- Stiki.
Nadaljnji stiki z biološkimi starši oz. sorodniki.

Ureditev izjav po kodah

Značilnost posvojitve

- 002.a Definitivno to, da nisem bila zelo srečna v svoji družini.
- 003.a Moja starša sta mi veliko negativnega povedala o moji mami, tako, da sem bila pripravljena na sto krat hujše stvari, kot so se potem izkazale da so.
- 009.a 3,4 leta sem bila stara, ko sem izvedela, se spomnim tega.
- 014.a Pri posvojiteljih sem nehala živeti pri 14-ih letih.
- 024.b Posvojena sem bila pri dveh letih in pol.
- 025.b Imam še sestro, ki je bila posvojena, ko je bila stara 6 mesecev. Občasne stike sva imeli do mojega dvajsetega leta.
- 030.b Niso me mogli imeti. Ta odgovor je meni zadostoval.
- 042.c Da sem posvojena, sem vedela že od nekdaj.
- 043.c Posvojena sem bila, ko sem bila stara en teden.
- 044.c Starši so mi skozi nekakšno pravljico povedali, da sem posvojena, tako da sem zrastle s tem.
- 050.c Vedeli so, da je bila mlada in me ni mogla obdržati, to isto mi je tudi ona rekla.
- 051.c Imam še sestro. Starša nista mogla imeti otrok, osem let sta se matrala, ko pa sta posvojila mene, je pa mama zanosila.
- 060.c Stara je bila 16 let, ko me je rodila, ni imela podpore in me je morala oddati v posvojitev.
- 079.d Posvojena sem bila, ko sem bila stara dve leti in pol.
- 080.d Kaj veliko se iz rejniške družine ne spomnim, ampak vem, da so lepo skrbeli zame.
- 081.d Tudi še danes imamo stike.
- 082.d Pri meni je bil problem, ker so iskali posvojitelje. Že takrat se je videlo, da bom nižje rasti in me je veliko zakoncev zavrnilo.
- 083.d Na drugi strani je živela ženska, ki je bila sama in me je želela posvojiti.
- 084.d Že od malega mi je skozi pravljico pripovedovala, da sem posvojena, da me je rodila druga mamica, da ni imela denarja in da si je ona želela takšne punčke kot sem jaz.
- 085.d Jaz se nisem nikoli obremenjevala s tem, da ona ni moja mama.
- 087.d Ko sem bila stara 12 let je mami (posvojiteljica) umrla in je njena sestra potem zame skrbela.
- 101.d Seveda, potem pa.. mlada je bila, spoznala je nekoga, ko je bil trebuh pa ni imela kam oz. tam kjer je bila z otrokom ni mogla bit, zato se je odločila, da me da v posvojitev.
- 105.d Mislim, da se dejstva o posvojitvi ne sme prikrivati, da se mora otroku povedati čim prej, njegovi starosti primerno. Ne predstavljam si, da bi jaz izvedela takrat, ko je krušna mami umrla.
- 113.e. Nas je bilo 10 otrok, ena mama, dva očeta.
- 120.e 3 leta in 8 mesecev sem bil star, ko so me posvojili.
- 121.e Pred posvojitvijo sem bil v reji. Tam je bila ena ženska, ki je imela kmetijo, tam smo bili otroci in tja me je tudi zdajšnji oče prišel prvič pogledat.
- 122.e Mene so najprej posvojili, sem že pol leta odraščal pri starših, nato pa je Ela ponovno klicala

- fotra, da imajo še punčko. E. je bila stara 18 mesecev.
- 123.e Prišli smo sem, nikoli nam ni nič manjkalo. Nekih tabujev glede tega ni bilo nikoli.
- 124.e Več negativnega odziva sem dobil iz okolice, kot pa od staršev.
- 125.e Moja dva mi nikoli nista rekla: "Ti nisi naš," ali pa kaj podobnega. Nikoli.
- 134.e Posvojitev nikoli nista skrivala, eni papirji mislim, da so še doma, večino pa ima E. pri sebi. Sam pa nikoli nisem hotel.
- 136.f Uradno sem bil posvojen, ko sem imel eno leto pa pol. Tam nekje pri pol leta so me v rejo vzeli, pa še eno leto so morali čakati na uradno posvojitev, če se slučajno starši premislijo.
- 137.f Ja, ker sem se kakšno leto nazaj dobil z biološko mamo. Razložila mi je, da sta z mojim očetom živela v Nemčiji, imela sta eno hčerko (sestro, ki je dve leti starejša od mene). V glavnem mi ni hotela povedati razloga, ampak, da je pobegnila, ko je bila z mano noseča. Pobegnila je iz Nemčije v Slovenijo, potem ko me je pa rodila .. po njenih besedah je bilo tako, da sem zbolel in me je odnesla v bolnico, par dni je ni bilo, ker je iskala službo in stanovanje in ko je nazaj prišla so ji rekli, da sem umrl. No, to je bilo po njenih besedah.
- 138.f Po zgodbi, ko sem jo izvedel od svojih staršev, ki so me posvojili ter po vseh dokumentih, ki jih imam je bilo pa tako: ona me je rodila, zelo bolnega prinesla v bolnico (pri treh mesecih) in je ni bilo nikoli več nazaj.
- 139.f V rejništvu sem bil pri eni družini, nekje pri Grosupljem. V glavnem, ko so me moji prišli pogledat, sem bil ... Moja mama pravi, da sem bil zanemarjen, lačen, noge na x, kurja prsa in umazan. Eno leto so me imeli doma, do uradne posvojitve, mama pa je morala službo pustiti, da me je k sebi spravila, ker sem bil podhranjen.
- 162.f Tudi moja posvojiteljska družina me je sprejela za svojega, čisto sem njihov.
- 168.f Jaz sem od nekdaj vedel, da sem posvojen. Ko sem bil dojenček, so mi to pripovedovali skozi pravljico; zato sem najbrž tudi bolj odprt in mi ni problem govoriti o tem.
- 169.f Ja, so me. V bistvu z odraslimi sem imel pa samo tri incidente. Prvi je bil ta s stricem od fotra, drugi pa z bratom od stare mame, tretji pa od ta, da sem imel v srednji šoli punco, kateri je mama prepovedala, da hodi z menoj, ker sem bil posvojen (zadnji primer leta 1998).

Iskanje bioloških staršev in sorodnikov

- 001.a Mislim, da je velika korelacija pri tem, kdaj se ljudje odločajo za iskanje bioloških korenin. To je običajno takrat, ko v njihovi družini ni vse tako kot bi moralo biti. Tudi pri meni je bilo tako. Hočem povedati, da sem opazila pri ljudeh, ki se niso zakoreninili v svojo (posvojiteljsko) družino, da jih je bolj zanimalo, prej jih je zanimalo, močno potrebo so imeli po tem, da najdejo svoje starše. Sama sem raziskovala in osebe razdelila v dve skupini: eni so dejansko iskali manjkajoči del sebe, drugi (med njimi sem tudi jaz) pa smo iskali prav objekt mame. Gre za nezavedno željo o brezpogojni ljubezni. Tisti, ki so se zakoreninili v te svoje družine jih to bistveno manj zanima ali jih zanima le zaradi zdravstvenega stanja ali ker so rodili svoje otroke. Niti jih ne zanima v tej meri, da bi obdržali stike z biološkimi starši, temveč samo zadostiti: "need to know". Videti obraz ženske, ki me je rodila, tudi, če se z njo ne pogovarjam, samo, da jo vidim.
- 002.a Definitivno to, da nisem bila zelo srečna v svoji družini (to me pripeljalo k temu, da jih poiščem).
- 008.a Mamo sem relativno zgodaj začela iskati, pri 12-ih letih. To je bil moj življenjski cilj. Kljub temu, da sta mi posvojitelja povedala najslabše od najslabšega kar itak ni držalo.
- 013.a 13 let sem bila stara, ko sem prvič klicala na center, 17 let pa ko sem mamo našla.
- 021.a Ja, najbolj je važno, da ti mamo vidiš. Ta odnos je itak hladen.
- 031.b Nisem je jaz iskala. Biološka mama je prišla k nam domov, na vrata. Jaz sem šla ven skozi druga. Bila sem v sedmem razredu.
- 045.c Nikoli nisem imela potrebe, da bi iskala biološke starše, saj sem imela ene in edine starše na svetu.

- 046.c Začelo me je pa zanimati, ko sem bila na porodniški.
- 048.c Začelo me je pa zanimati, ko sem bila na porodniški. Najbolj smešno pa je, ker ima hčerka rdeče lase, pa nobenemu ni jasno od kje. Tako, da sem potem bolj iz firbca iskala kot karkoli, sem tako in tako že prerastla tisto pubertetniško obdobje. Imela sem 30 let, ko sem začela raziskovati.
- 076.c Vsak zdravnik te vpraša kakšna je družinska anamneza, pa ti je malo neprijetno. Tudi to je bil eden od razlogov, zakaj sem začela raziskovat.
- 088.d Potem pa prideš v tisto fazo pubertete, ko se začneš zanimat in raziskovat.
- 106.d Mogoče še bolj zaradi tega, ker nisem imela več krušne mame, verjetno je bilo to eno od dejstev ki me je vzpodbudilo.
- 107.d Po drugi strani pa iščeš kdo si ali ti je podobna, zakaj se ti je odrekla.
- 132.e Po pravici povedano me čisto nič ne zanima. Nimam nobene želje.
- 134.e Rajši bom energijo vlagal v prihodnost, kot da iščem nekoga, ki me je zapustil.
- 134.e Jaz sem tak človek... in če bi videl fotra, ki živi v eni bedi, bi mu hotel pomagati.
- 149.f .. zmeraj me je najbolj zanimalo glede bolezni (vsak zdravnik te najprej vpraša o boleznih v družini).
- 164.f En odgovor. Zakaj? To me je mučilo že od majhnega. Ko se sprašuješ zakaj, če si ti kaj kriv. Iščeš veliko odgovorov, zakaj?
- 165.f Puberteta je pa itak katastrofa. Že tako se ti toliko stvari plete, potem pa še ena taka stvar. Ful je težko. Ne veš točno kam pripadaš.

Zbiranje informacij

- 010.a Našla sem mapo z dokumenti, kjer je kar nekaj podatkov - najbolj pomemben je ime in priimek ter kraj kjer sem bila posvojena.
- 011.a V mojem primeru niso imeli nič, saj sem bila vodena na centru v drugi državi. Nato sem vzpostavila kontakt z njihovim centrom in sem bila ves čas v kontaktu z eno socialno delavko..
- 053.c Foter mi je dal rojstni list in sem poklicala na CSD ter se zmenila za datum in uro.
- 054.c Potem je pa mož prišel domov. Rojstni list je bil v cirilici in on zna to prebrat.
- 055.c Pogledala sva na internet kje je ta kraj, ima 200 prebivalcev.
- 056.c Pogledala sva v imenik za številko in je poklical še isti večer. Vprašal je če lahko dobi N.I. in jo vprašal, če ji datum mojega rojstva kaj pomeni. Potem je bila tišina in nato je rekla da ne.
- 057.c Vprašala je zakaj sprašuje. Rekel je, da če bi ji datum kaj pomenil bi že vedela in tako se je pogovor končal.
- 058.c Ura je bila okrog enajst zvečer, ko je zazvonil njegov mobitel in ona kliče nazaj. Potem je rekla, da ji ta datum pomeni, da je takrat rodila hčerko, da ne ve kje je, da je ne more najti, itd. Potem me je dal na telefon in sva se pogovarjali.
- 090.d Mami je imela naslov, sva že skupaj z mami pisali pa ni bilo nobenega odgovora. Kasneje sem pisala še sama, bila sem nekje v sedmem razredu OŠ.
- 094.d Sem pa tudi imela odločbo o posvojitvi, kjer so bili podatki o njej.
- 095.d Sem klicala v ta kraj in se malo pozanimala, če jo poznajo. Teden kasneje sva se s kolegom odpravila pred vrata.
- 108.d Biološka mama je tudi spraševala po meni, samo ni mogla priti do podatkov. Partner s katerim me je imela pa se je menda zapil in umrl. Tako, da s partnerjem, s katerim živi ima tri otroke.
- 112.e Kolegica, znanka je bila zaslužna zato, da sva s sestro navezala stik z starejšo sestro B. Saj jo je B., ki je vedela od kod prihaja vprašala, če pozna kakšna dva posvojena in potem smo prišlo do tega, da smo povezani.
- 115.e Ko sva se z E. pogovarjala sva prišla na to, da bi se enkrat dobili z preostalimi sestrami in brati. E. je to bolj raziskovala, jaz nikoli nisem hotel preveč brskati.

- 129.e To niti ne vem točno kako je izbrskala, sicer smo imeli pa vse papirje, ki so jih starši dobili o posvojitvi.
- 130.e Starši so nam pokazali papirje, predal. Nekako je bila njihova želja, da do 18. leta nebi iskala staršev, po tem pa, če želiva. Posvojitev nista skrivala.
- 131.e Iz teh papirjev potem ni problem izbrskati ljudi. Jaz celo vem kakšno je bilo moje pravo ime.
- 142.f Kasneje pa so mi v bistvu starši pomagali, ki poznajo enega kriminalista, ki mi je na podlagi podatkov iz rojstnega lista (ime in priimek mame ter ime in priimek očeta in celo kraj bivanja od očeta), zrihtal telefonsko številko. To je bilo 12, 13 let nazaj. Jaz sem na to telefonsko klical (ker ona naj bi bila v Sloveniji). Sem se predstavil, razložil zakaj kličem in vprašal, če ji datum na katerega sem rojen kaj pomeni. Rekla je, da je napačna številka. Jaz sem tisto številko vrgel stran.
- 143.f Potem sem pa na očetov naslov, ki je bil naveden v rojstnem listu napisal pismo, da bi rad spoznal očeta, pa še napisal sem, da jaz nič nočem. Da bi ga rad samo spoznal, da ne želim nadaljnjih stikov, če to on nebi želel, niti ne denarja. Nikoli nisem dobil odgovora.
- 144.f Pred več kot letom sem se pogovarjal z eno punco, ki je iskala očeta in ji je pri tem pomagal novinar. Prosil sem jo za njegov mail. S tem sem kar nekaj časa odlašal, potem sem mu pa končno poslal mail. Njegov pogoj je bil samo to, da objavi dva članka. Se pravi prvi članek, ko poizvedujemo, drugi članek kako se je vse skupaj razpletlo - pozitivno ali negativno. Privolil sem, da naredi intervju, da slika,.. V glavnem napisal je članek, to zgodbo, ki sem ti jo povedal, imena in vse, tudi slikal nas je.
- 145.f No .. biološka mama je živela v Domžalah preden me je rodila, potem ko me je rodila, pa se je od tam odselila. Ta novinar je vse to napisal. Naslednji dan sem dobil klic od ene ženske, ki jo je zgodba ganila in ona mogoče ve kdo bi to bil.. Čez dva dni so me klicali. .. ta famillija, kjer je moja biološka mama pri njih živela, ko je bila še noseča z mano.
- 154.f Ta stric me je potem poklical in rekel, da mi bo pomagal najti sestro, da bi on rad ostal z mano v stiku.
- 155.f Nekje istočasno, nekaj dni razlike, sem pa dobil sporočilo po facebooku od bratranca iz R____, po fotrovi strani. So pa dobili tisto pismo.
- 156.f Potem sem pa na očetov naslov, ki je bil naveden v rojstnem listu napisal pismo, da bi rad spoznal očeta, pa še napisal sem, da jaz nič nočem. Da bi ga rad samo spoznal, da ne želim nadaljnjih stikov, če to on nebi želel, niti ne denarja. Nikoli nisem dobil odgovora.
- 158.f No, bilo je pa tako, da mi je stric dal ime, priimek in številko. Malo sem raziskoval po facebooku in mailu pa je nikjer nisem našel.
- 159.f Napisala je da, sem posvojen in da iščem svojo biološko sestro, da če je ona hči P. in Ž. Takoj je odgovorila, da je. Potem sem ji razložil, kako sem dobil telefonsko, da če bi želela imeti stike.
- 163.f Ja. Tudi rekli so, da naj ne iščem sam, da mi bodo pri tem pomagali. Tudi ko sem kontaktiral novinarja sem jih prej vprašal. Če bi rekli ne, bi nehal. Nočem jih užaliti.
- 167.f Ne, šel sem pa na Pediatrično. Hotel sem govoriti z zdravnikom, ki me je takrat sprejel. Mogoče bi kaj več vedel. Ampak je že umrl.

Prvi stik z biološkimi starši

- 015.a Zanimivo mi je bilo, ker sem se vedno pred tem ukvarjala ali jo bom vikala ali tikala. Potem pa ko sem jo videla, mi je bilo takoj jasno, brez problema sem jo tikala.
- 016.a Sem občutila neko povezavo.
- 017.a Njen odziv je bil proti pričakovanju. V tem času, ko sem jo iskala, sem bila pri njeni pol sestri in vsi so jo opisali kot hladno žensko.
- 018.a Prvi dan, ko sem jo videla sploh nisem vedela kaj naj jo vprašam. Vsa vprašanja so izpuhtela iz glave.
- 019.a Bilo mi je fascinantno, da jo vidim.

- 020.a Iskala sem neke podobnosti.
- 031.b Biološka mama je prišla k nam domov, na vrata. Jaz sem šla skozi druga ven. Bila sem v sedmem razredu.
- 032.b Prišla je na vrata, moji starši so jo sprejeli, vendar takrat jaz nisem bila pripravljena.
- 059.c Rekla je, da imam še dva polbrata, ki sta dvojčka. Ni vedela kje sem. Potem sem ji povedala, da sem v Sloveniji, da imam otroka in to...
- 062.c Srečanje je bilo pa tako, da me je prišlo pogledat "sto" ljudi, vsi sorodniki so prišli.
- 063.c Bilo je too much, bilo je vsega preveč, ful so pripravili in hrane, pa kosilo, pa večerjo, pa ful sladice.
- 064.c Dejansko se sploh nisem mogla z njo nekaj pogovarjat, uspela sem samo zvedeti da je oče mrtev, pol brata živita pri njej (tri leta sta mlajša od mene), babica je leto pred tem umrla in nikoli ni prebolela, da me je mama mogla dat stran.
- 066.c Vsi so vedeli za to, ampak je bila kljub temu to tabu tema.
- 067.c Aha, brata pa nista vedela zame oz. eden je rekel, da je nekaj slišal, pa da ni bil siguren ali je res, drugi pa nič ni slišal. Tako, da jima je mogla to še povedat. To je bila javna tajna.
- 072.c To, kako je pritekla k avtu. Pa ne vem, ne vem no...
- 075.c Sem vprašala, zanimalo me je predvsem, ker sem v prvi nosečnosti imela določene težave. V družini ni bilo posebnosti.
- 097.d Jaz sem bila pripravljena na oboje, da me bo nagnala, da bo rekla, da nima hčerke in tudi na to, da mi bo povedla, kaj je bilo. Tudi ona je bila srečna, ko me je videla, saj si je želela, da bi me našla. Tudi ona je bila srečna, ko me je videla, saj si je želela, da bi me našla.
- 102.d V bistvu sva obe jokali.
- 118.e Nič, predstavili smo se. Ena sestra je rekla, da se me še spomni, da me je še čuvala. Povedala je, kje smo živeli.
- 146.f Kasneje me je klicala biološka mama, da je videla članek, da če me kaj zanima lahko pridem k njej in mi bo vse razložila. Zmenila sva se kdaj in še povedala mi je, za takrat, ko sem jo klical, da je bila tako šokirana, da je zanikala
- 147.f Čeprav... tudi potem mi je toliko laži napletla.. Mislim, da če otroka v bolnici pustiš in ti rečejo, da je umrl bi mogoče kaj rad videl, vedel in otroka pokopal, ne pa se obrnil in odšel.
- 148.f Da je ful jokala. Kaj je bilo tukaj resnega joka, ne vem, mislim, da se je sama sebi bolj smilila kot kaj drugega, ampak pustimo to, ni na meni, da bi zdaj to ocenjeval.
- 150.f Ena prvih stvari, ki sem jo vprašal je tudi, če je ta, ki piše na rojstnem listu res moj oče; pa je rekla, da je.
- 151.f Povedala mi je, da imam po njeni strani strica pa dve teti, da živijo v Srbiji. V glavnem cel kup bratrancev pa sestričen imam, v stiku sem s stricem zdaj. Kasneje mi je on tudi zrihtal telefonsko številko od sestre.
- 153.f To sem ti prej pozabil povedat in sem si ful zapomnil, da me je prosila (ko sem prišel k njej)... najbolj ji je bilo važno, da nebi bila več v časopisu. Ker ima sedaj partnerja, ki ne ve nič o meni, ne o moji sestri, ne o njenemu bivšemu možu.

Odnos do bioloških staršev in biološke družine

- 004.a Podzavestno, kot da sem jo ščitila, da nisem hotela sprejeti, da bi bila biološka mama taka.
- 005.a Vedno sem jo zagovarjala.
- 006.a Nikoli je nisem obsojala, zakaj je to naredila.
- 007.a Mislim, da je imela neke razumne vzroke, da je bila prisiljena v to..
- 022.a Moja mama je imela izredno težko življenje, na žalost imava zelo podobno zgodbo.
- 021.a Ja, najbolj je važno, da ti mamo vidiš. Ta odnos je itak hladen.
- 023.a Nekatere stvari me plašijo, da ne bi prišla tako kot ona.
- 041.b Zame je bila tujka.

- 070.c Dejansko je potem ona pristopila na tak način, da bi najraje videla, da jo mama kličem. Meni to ni.
- 074.c Ne. Zame je še danes tujka.
- 077.c Jaz razumem, da če otroka ne moreš imeti, ga daš v posvojitev, jaz s tem nimam težav. Jaz imam veliko več od življenja tu, kot če bi bila v tistem selu gor.
- 100.d Tudi sama ni imela urejene družine, kot otrok je bila po več rejniških družinah.
- 103.d Imam jo rada, vem da je moje krvi, vem, da je naredila najboljše zame, jo spoštujem, vedno pa je bila mama zame tista, ki me je vzgajala, skrbela zame, ne moreš tega nikoli čutiti do biološke mame.
- 110.d Nikoli nisem posvojitve doživljala tako, da bi kdo rekel, te ni marala pa te je dala stran. Biološka mama je bila tudi na moji poroki in vsi so vedeli, da je to pač ona.

Stiki

- 021.a Najin odnos je potem prešel na to, da sem jaz njej postala mama, v smislu finančne odvisnosti. Dvakrat sva se videle, poklicala me je vedno kadar je rabila denar. Dolgo sem to prenašala, potem sem prekinila stike.
- 026.b Njeni starši niso bili za to, da imamo stike. Bili so premožni, mi pa običajna družina.
- 027.b Nekoč smo se dobili v Ljubljani biološka mama, njen (ne moj!) biološki oče, moja sestra in jaz na kosilu in je rekla: "Ko bi mami vedela, bi me zabila do nafte!" Od takrat nimamo več stikov, tudi ni imela stikov s starimi starši ali drugimi člani biološke družine.
- 029.b Že dolgo zbiram pogum, da bi jo obiskala (sestro).
- 033.b Potem je čez čas zbolela (biološka mama). Stara mama (mati od biološke mame) me je lepo prosila, če bi jo šla obiskati in sem jo šla.
- 034.b Kasneje me je včasih poklicala. Prosila me je, če lahko vidi moje otroke.
- 035.b Sem dovolila, vendar nekih stikov nisem želela. Zame je bila tujka. Mislila sem, bom to naredila, da bo njej duša mirna, ne zaradi sebe.
- 037.b Ko se je posvojitev izvedla, so stari starši prosili, če me lahko kdaj pridejo pogledati in moji so bili za.
- 038.b .. pri moji sestri ni bilo tako. Njeni posvojitelji niso dovolili stikov.
- 039.b Moji hčerki pravita, kako je fino, ko imata dve stari mami.
- 040.b Imam stike z staro mamo in s sestričnami.
- 069.c Sedaj imamo občasne stike. Kakšen msg mi pošlje pa vabijo nas, da pridemo.
- 089.d Takrat sem najprej spoznala brata. Imeli smo njegov naslov, samo pred tem njegovi starši, ki so ga posvojili niso želeli stikov.
- 091.d Potem sva imela stike in sva bila kar navezana.
- 092.d Sem šla tudi skupaj z njimi na morje.
- 093.d Samo fantje se mi zdi, da vse skupaj drugače dojemajo. Jaz sem hotela potem vendarle spoznati še biološko mamo, on ne.
- 098.d Tako, da od takrat imamo stike, se videvamo, imam še dva brata in sestrico.
- 099.d Sicer sprva sem želela razmisliti sama pri sebi kolikor sploh želim stikov, čez teden, dva sem ji pisala in dala svoj kontakt.
- 116.e Pogovarjali smo se o tem, da bi ohranjali stike, ampak, če povem po pravici, nisem hotel rušiti tistega kar sem imel.

- 117.e Z enim bratom imam še stike, malo, prek Facebooka, pa z B., s katero imamo stike že iz mladosti pa seveda z E., s katero sva bila skupaj posvojena, z ostalimi pa ne.
- 127.e Nikoli nisem imel želje, da bi se še kaj družil.
- 133.e Moja starša sta pri prošnji za posvojitev izrazila željo, da bi posvojila enega oz. dva otroka, po možnosti iz iste družine. Pogoj je pa bil, da otroci nebi imeli stikov z biološko družino, že vnaprej sta povedala, da nista za to, da bi se dobivali. Želela sta, da se začne na novo ali se pa ne začne.
- 157.f Bratranec je lani oktobra prišel k nam, da smo se spoznali, letos smo šli na Rab na morje, tako, da sem spoznal še vse ostale - še dva bratranca, strica, teto, fotra nisem, ker je šel že nazaj v Nemčijo. Po tej strani sem vse spoznal
- 160.f Vsi so me presenetljivo lepo sprejeli, vsi bi radi, da ostanemo v stiku. Nekako so mi vsi prišli na pol poti.
- 161.f So dol čist drugačni. Slovenci smo glede tega bolj zaprti. Redko katera slovenska družina, bi nekoga, ki ni celo življenje skupaj tako sprejela in ga začela bratranec in sorodnik klicati. Kri jim veliko pomeni.

Odprto kodiranje znotraj posameznih faz oz. tem

	ZNAČILNOST POSVOJITVE	
002.a	Definitivno to, da nisem bila zelo srečna v svoji družini.	Posvojiteljska družina
003.a	Moja starša sta mi veliko negativnega povedala o moji mami, tako, da sem bila pripravljena na sto krat hujše stvari, kot so se potem izkazale da so.	Negativna oznaka bioloških staršev
009.a	3,4 leta sem bila stara, ko sem izvedela, se spomnim tega.	Resnica o posvojitvi
014.a	Pri posvojiteljih sem nehala živeti pri 14-ih letih.	Posvojiteljska družina
024.b	Posvojena sem bila pri dveh letih in pol.	Starost pri posvojitvi
025.b	Imam še sestro, ki je bila posvojena, ko je bila stara 6 mesecev. Občasne stike sva imeli do mojega dvajsetega leta.	Bratje in sestre
030.b	Niso me mogli imeti. Ta odgovor je meni zadostoval.	Razlog za posvojitev
042.c	Da sem posvojena, sem vedela že od nekdaj.	Resnica o posvojitvi
043.c	Posvojena sem bila, ko sem bila stara en teden.	Starost pri posvojitvi
044.c	Starši so mi skozi nekakšno pravljico povedali, da sem posvojena, tako da sem zrastle s tem.	Resnica o posvojitvi
050.c	Vedeli so, da je bila mlada in me ni mogla obdržati, to isto mi je tudi ona rekla.	Razlog za posvojitev
051.c	Imam še sestro. Starša nista mogla imeti otrok, osem let sta se matrala, ko pa sta posvojila mene, je pa mama zanosila.	Bratje, sestre
060.c	Stara je bila 16 let, ko me je rodila, ni imela podpore in me je morala oddati v posvojitev.	Razlog za posvojitev
079.d	Posvojena sem bila, ko sem bila stara dve leti in pol.	Starost pri posvojitvi
080.d	Kaj veliko se iz rejniške družine ne spomnim, ampak vem, da so lepo skrbeli zame.	Rejništvo

082.d	Pri meni je bil problem, ker so iskali posvojitelje. Že takrat se je videlo, da bom nižje rasti in me je veliko zakoncev zavrnilo.	Zavrnitev
083.d	Na drugi strani je živela ženska, ki je bila sama in me je želela posvojiti.	Samska posvojiteljica
084.d	Že od malega mi je skozi pravljico pripovedovala, da sem posvojena, da me je rodila druga mamica, da ni imela denarja in da si je ona takšne punčke kot sem jaz.	Resnica o posvojitvi
085.d	Jaz se nisem nikoli obremenjevala s tem, da ona ni moja mama.	
087.d	Ko sem bila stara 12 let je mami (posvojiteljica) umrla in je njena sestra potem zame skrbela.	Smrt posvojiteljice
101.d	Seveda, potem pa.. mlada je bila, spoznala je nekoga, ko je bil trebuh pa ni imela kam oz. tam kjer je bila z otrokom ni mogla bit, zato se je odločila, da me da v posvojitev.	Razlog za posvojitev
105.d	Mislim, da se dejstva o posvojitvi ne sme prikrivati, da se mora otroku povedati čim prej, njegovi starosti primerno. Ne predstavljam si, da bi jaz izvedela takrat, ko je krušna mami umrla.	Resnica o posvojitvi
113.e	Nas je bilo 10 otrok, ena mama, dva očeta.	Bratje, sestre
120.e	3 leta in 8 mesecev sem bil star, ko so me posvojili.	Starost pri posvojitvi
121.e	Pred posvojitvijo sem bil v reji. Tam je bila ena ženska, ki je imela kmetijo, tam smo bili otroci in tja me je tudi zdajšnji oče prišel prvič pogledat.	Rejništvo
122.e	Mene so najprej posvojili, sem že pol leta odraščal pri starših, nato pa je Ela ponovno klicala fotra, da imajo še punčko. E. je bila stara 18 mesecev.	Bratje, sestre
123.e	Prišli smo sem, nikoli nam ni nič manjkalo. Nekih tabujev glede tega ni bilo nikoli.	Posvojiteljska družina
124.e	Več negativnega odziva sem dobil iz okolice, kot pa od staršev.	Družbeno okolje
125.e	Moja dva mi nikoli nista rekla: "Ti nisi naš," ali pa kaj podobnega. Nikoli.	Posvojiteljska družina
134.e	Posvojitev nikoli nista skrivala, eni papirji mislim, da so še doma, večino pa ima E. pri sebi. Sam pa nikoli nisem hotel.	Resnica o posvojitvi
136.f	Uradno sem bil posvojen, ko sem imel eno leto pa pol. Tam nekje pri pol leta so me v rejo vzeli, pa še eno leto so morali čakati na uradno posvojitev, če se slučajno starši premislijo.	Rejništvo, Starost ob posvojitvi
137.f	Ja, ker sem se kakšno leto nazaj dobil z biološko mamo. Razložila mi je, da sta z mojim očetom živela v Nemčiji, imela sta eno hčerko (sestro, ki je dve leti starejša od mene). V glavnem mi ni hotela povedati razloga, ampak, da je pobegnila, ko je bila z mano noseča. Pobegnila je iz Nemčije v Slovenijo, potem ko me je pa rodila .. po njenih besedah je bilo tako, da sem zbolel in me je odnesla v bolnico, par dni je ni bilo, ker je iskala službo in stanovanje in ko je nazaj prišla so ji rekli, da sem umrl. No, to je bilo po njenih besedah.	Razlog za posvojitev
138.f	Po zgodbi, ko sem jo izvedel od svojih staršev, ki so me posvojili ter po vseh dokumentih, ki jih imam je bilo pa tako: ona me je rodila, zelo bolnega prinesla v bolnico (pri treh mesecih) in je ni bilo nikoli več nazaj.	Razlog za posvojitev
139.f	V rejništvu sem bil pri eni družini, nekje pri Grosupljem. V glavnem, ko so me moji prišli pogledat, sem bil ... Moja mama pravi, da sem bil zanemarjen, lačen, noge na x, kurja prsa in umazan. Eno leto so me imeli doma, do uradne posvojitve, mama pa je morala službo pustiti, da me je k sebi spravila, ker sem bil podhranjen.	Rejništvo, zanemarjanje
162.f	Tudi moja posvojiteljska družina me je sprejela za svojega, čisto sem njihov.	Posvojiteljska družina
168.f	Jaz sem od nekdaj vedel, da sem posvojen. Ko sem bil dojenček, so mi to pripovedovali skozi pravljico; zato sem najbrž tudi bolj odprt in mi ni problem govoriti o tem.	Resnica o posvojitvi

169.f	Ja, so me. V bistvu z odraslimi sem imel pa samo tri incidente. Prvi je bil ta s stricem od fotra, drugi pa z bratom od stare mame, tretji pa od ta, da sem imel v srednji šoli punco, kateri je mama prepovedala, da hodi z menoj, ker sem bil posvojen (zadnji primer leta 1998).	Družbeno okolje
-------	---	-----------------

	ISKANJE BIOLOŠKIH STARŠEV IN SORODNIKOV	
001.a	Mislim, da je velika korelacija pri tem, kdaj se ljudje odločajo za iskanje bioloških korenin. To je običajno takrat, ko v njihovi družini ni vse tako kot bi moralo biti. Tudi pri meni je bilo tako. Hočem povedati, da sem opazila pri ljudeh, ki se niso zakoreninili v svojo (posvojiteljsko) družino, da jih je bolj zanimalo, prej jih je zanimalo, močno potrebo so imeli po tem, da najdejo svoje starše. Sama sem raziskovala in osebe razdelila v dve skupini: eni so dejansko iskali manjkajoči del sebe, drugi (med njimi sem tudi jaz) pa smo iskali prav objekt mame. Gre za nezavedno željo o brezpogojni ljubezni. Tisti, ki so se zakoreninili v te svoje družine jih to bistveno manj zanima ali jih zanima le zaradi zdravstvenega stanja ali ker so rodili svoje otroke. Niti jih ne zanima v tej meri, da bi obdržali stike z biološkimi starši, temveč samo zadostiti: "need to know". Videti obraz ženske, ki me je rodila, tudi, če se z njo ne pogovarjam, samo, da jo vidim.	Razlog
002.a	Definitivno to, da nisem bila zelo srečna v svoji družini (to me pripeljalo k temu, da jih poiščem).	Razlog
008.a	Mamo sem relativno zgodaj začela iskati, pri 12-ih letih. To je bil moj življenjski cilj. Kljub temu, da sta mi posvojitelja povedala najslabše od najslabšega kar itak ni držalo.	Obdobje, starost
013.a	13 let sem bila stara, ko sem prvič klicala na center, 17 let pa ko sem mamo našla.	Obdobje, starost
021.a	Ja, najbolj je važno, da ti mamo vidiš. Ta odnos je itak hladen.	Razlog
031.b	Nisem je jaz iskala. Biološka mama je prišla k nam domov, na vrata. Jaz sem šla ven skozi druga. Bila sem v sedmem razredu.	Nezanimanje
045.c	Nikoli nisem imela potrebe, da bi iskala biološke starše, saj sem imela ene in edine starše na svetu.	Nezanimanje
046.c	Začelo me je pa zanimati, ko sem bila na porodniški.	Obdobje
048.c	Začelo me je pa zanimati, ko sem bila na porodniški. Najbolj smešno pa je, ker ima hčerka rdeče lase, pa nobenemu ni jasno od kje. Tako, da sem potem bolj iz firbca iskala kot karkoli, sem tako in tako že prerastla tisto pubertetniško obdobje. Imela sem 30 le, ko sem začela raziskovati.	Razlog
076.c	Vsak zdravnik te vpraša kakšna je družinska anamneza, pa ti je malo neprijetno. Tudi to je bil eden od razlogov, zakaj sem začela raziskovat.	Razlog
088.d	Potem pa prideš v tisto fazo pubertete, ko se začneš zanimat in raziskovat.	Obdobje
106.d	Mogoče še bolj zaradi tega, ker nisem imela več krušne mame, verjetno je bilo to eno od dejstev ki me je vzpodbudilo.	Razlog
107.d	Po drugi strani pa iščeš kdo si ali ti je podobna, zakaj se ti je odrekla.	Razlog
132.e	Po pravici povedano me čisto nič ne zanima. Nimam nobene želje.	Nezanimanje
134.e	Rajši bom energijo vlagal v prihodnost, kot da iščem nekoga, ki me je zapustil.	Nezanimanje
135.e	Jaz sem tak človek... in če bi videl fotra, ki živi v eni bedi, bi mu hotel pomagati.	Nezanimanje, sočutje
149.f	.. zmeraj me je najbolj zanimalo glede bolezni (vsak zdravnik te najprej vpraša o boleznih v družini).	Razlog
164.f	En odgovor. Zakaj? To me je mučilo že od majhnega. Ko se sprašuješ zakaj, če si ti kaj kriv. Iščeš veliko odgovorov, zakaj?	Razlog

165.f	Puberteta je pa itak katastrofa. Že tako se ti toliko stvari plete, potem pa še ena taka stvar. Ful je težko. Ne veš točno kam pripadaš.	Obdobje
-------	--	---------

	ZBIRANJE INFORMACIJ	
010.a	Našla sem mapo z dokumenti, kjer je kar nekaj podatkov - najbolj pomemben je ime in priimek ter kraj kjer sem bila posvojena.	Dokumentacija o posvojitvi
011.a	V mojem primeru niso imeli nič, saj sem bila vodena na centru v drugi državi. Nato sem vzpostavila kontakt z njihovim centrom in sem bila ves čas v kontaktu z eno socialno delavko.	Institucija
053.c	Foter mi je dal rojstni list in sem poklicala na CSD ter se zmenila za datum in uro.	Rojstni list, Institucija
054.c	Potem je pa mož prišel domov. Rojstni list je bil v cirilici in on zna to prebrat.	Rojstni list
055.c	Pogledala sva na internet kje je ta kraj, ima 200 prebivalcev.	Raziskovanje kraja rojstva
056.c	Pogledala sva v imenik za številko in je poklical še isti večer. Vprašal je če lahko dobi N.I. in jo prašal, če ji datum mojega rojstva kaj pomeni. Potem je bila tišina in nato je rekla da ne.	Telefonski pogovor
057.c	Vprašala je zakaj sprašuje. Rekel je, da če bi ji datum kaj pomenil bi že vedela in tako se je pogovor končal.	Telefonski pogovor
058.c	Ura je bila okrog enajst zvečer, ko je zazvonil njegov mobitel in ona kliče nazaj. Potem je rekla, da ji ta datum pomeni, da je takrat rodila hčerko, da ne ve kje je, da je ne more najti, itd. Potem me je dal na telefon in sva se pogovarjali.	Telefonski pogovor
090.d	Mami je imela naslov, sva že skupaj z mami pisali pa ni bilo nobenega odgovora. Kasneje sem pisala še sama, bila sem nekje v sedmem razredu OŠ.	Podatki o naslovu
094.d	Sem pa tudi imela odločbo o posvojitvi, kjer so bili podatki o njej.	Dokumentacija o posvojitvi
095.d	Sem klicala v ta kraj in se malo pozanimala, če jo poznajo. Teden kasneje sva se s kolegom odpravila pred vrata.	Telefonski pogovor
108.d	Biološka mama je tudi spraševala po meni, samo ni mogla priti do podatkov. Partner s katerim me je imela pa se je menda zapil in umrl. Tako, da s partnerjem, s katerim živi ima tri otroke.	Nedostopnost podatkov
112.e	Kolegica, znanka je bila zaslužna zato, da sva s sestro navezala stik z starejšo sestro B. Saj jo je B., ki je vedela od kod prihaja vprašala, če pozna kakšna dva posvojena in potem smo prišlo do tega, da smo povezani.	Poznanstva
115.e	Ko sva se z E. pogovarjala sva prišla na to, da bi se enkrat dobili z preostalimi sestrami in brati. E. je to bolj raziskovala, jaz nikoli nisem hotel preveč brskati.	Nezanimanje
129.e	To niti ne vem točno kako je izbrskala, sicer smo imeli pa vse papirje, ki so jih starši dobili o posvojitvi.	Dokumentacija o posvojitvi
130.e	Starši so nam pokazali papirje, predal. Nekako je bila njihova želja, da do 18. leta nebi iskala staršev, po tem pa, če želiva. Posvojitev nista skrivala.	Dokumentacija o posvojitvi, odprta posvojitev
131.e	Iz teh papirjev potem ni problem izbrskati ljudi. Jaz celo vem kakšno je bilo moje pravo ime.	Dokumentacija o posvojitvi

142.f	Kasneje pa so mi v bistvu starši pomagali, ki poznajo enega kriminalista, ki mi je na podlagi podatkov iz rojstnega lista (ime in priimek mame ter ime in priimek očeta in celo kraj bivanja od očeta), zrihtal telefonsko številko. To je bilo 12, 13 let nazaj. Jaz sem na to telefonsko klical (ker ona naj bi bila v Sloveniji). Sem se predstavil, razložil zakaj kličem in vprašal, če ji datum na katerega sem rojen kaj pomeni. Rekla je, da je napačna številka. Jaz sem tisto številko vrgel stran.	Poznanstva, telefonski pogovor, rojstni list
143.f	Potem sem pa na očetov naslov, ki je bil naveden v rojstnem listu napisal pismo, da bi rad spoznal očeta, pa še napisal sem, da jaz nič nočem. Da bi ga rad samo spoznal, da ne želim nadaljnjih stikov, če to on nebi želel, niti ne denarja. Nikoli nisem dobil odgovora.	Rojstni list, Pismo
144.f	Pred več kot letom sem se pogovarjal z eno punco, ki je iskala očeta in ji je pri tem pomagal novinar. Prosil sem jo za njegov mail. S tem sem kar nekaj časa odlašal, potem sem mu pa končno poslal mail. Njegov pogoj je bil samo to, da objavi dva članka. Se pravi prvi članek, ko poizvedujemo, drugi članek kako se je vse skupaj razpletlo - pozitivno ali negativno. Privolil sem, da naredi intervju, da slika,.. V glavnem napisal je članek, to zgodbo, ki sem ti jo povedal, imena in vse, tudi slikal nas je.	Vir pomoči pri raziskovanju, tiskani medij
145.f	No .. biološka mama je živela v Domžalah preden me je rodila, potem ko me je rodila, pa se je od tam odselila. Ta novinar je vse to napisal. Naslednji dan sem dobil klic od ene ženske, ki jo je zgodba ganila in ona mogoče ve kdo bi to bil.. Čez dva dni so me klicali. .. ta famijija, kjer je moja biološka mama pri njih živela, ko je bila še noseča z mano.	Tiskani medij
154.f	Ta stric me je potem poklical in rekel, da mi bo pomagal najti sestro, da bi on rad ostal z mano v stiku.	Telefonski pogovor
155.f	Nekje istočasno, nekaj dni razlike, sem pa dobil sporočilo po facebooku od bratranca iz R____, po fotrovi strani. So pa dobili tisto pismo.	Socialno omrežje
156.f	Potem sem pa na očetov naslov, ki je bil naveden v rojstnem listu napisal pismo, da bi rad spoznal očeta, pa še napisal sem, da jaz nič nočem. Da bi ga rad samo spoznal, da ne želim nadaljnjih stikov, če to on nebi želel, niti ne denarja. Nikoli nisem dobil odgovora.	Pismo
158.f	No, bilo je pa tako, da mi je stric dal ime, priimek in številko. Malo sem raziskoval po facebooku in mailu pa je nikjer nisem našel.	Telefonska številka, socialno omrežje
167.f	Šel sem na Pediatrično. Hotel sem govoriti z zdravnikom, ki me je takrat sprejel. Mogoče bi kaj več vedel. Ampak je že umrl.	Institucija

	PRVI STIK Z BIOLOŠKIMI STARŠI	
015.a	Zanimivo mi je bilo, ker sem se vedno pred tem ukvarjala ali jo bom vikala ali tikala. Potem pa ko sem jo videla, mi je bilo takoj jasno, brez problema sem jo tikala.	Dilema
016.a	Sem občutila neko povezavo.	Občutki
017.a	Njen odziv je bil proti pričakovanju. V tem času, ko sem jo iskala, sem bila pri njeni pol sestri in vsi so jo opisali kot hladno žensko.	Odziv biološke mame
018.a	Prvi dan, ko sem jo videla sploh nisem vedela kaj naj jo vprašam. Vsa vprašanja so izpuhtela iz glave.	Pomembni vtisi
019.a	Bilo mi je fascinantno, da jo vidim.	Občutki
020.a	Iskala sem neke podobnosti.	Opazovanje
031.b	Biološka mama je prišla k nam domov, na vrata. Jaz sem šla skozi druga ven. Bila sem v sedmem razredu.	Srečanje
032.b	Prišla je na vrata, moji starši so jo sprejeli, vendar takrat jaz nisem bila pripravljena.	Srečanje,

		občutki
059.c	Rekla je, da imam še dva polbrata, ki sta dvojčka. Ni vedela kje sem. Potem sem ji povedala, da sem v Sloveniji, da imam otroka in to...	Telefonski pogovor
062.c	Srečanje je bilo pa tako, da me je prišlo pogledat "sto" ljudi, vsi sorodniki so prišli.	Srečanje
063.c	Bilo je too much, bilo je vsega preveč, ful so pripravili in hrane, pa kosilo, pa večerjo, pa ful sladice.	Srečanje
064.c	Dejansko se sploh nisem mogla z njo nekaj pogovarjat, uspela sem samo zvedeti da je oče mrtev, pol brata živita pri njej (tri leta sta mlajša od mene), babica je leto pred tem umrla in nikoli ni prebolela, da me je mama mogla dat stran.	Srečanje
066.c	Vsi so vedeli za to, ampak je bila kljub temu to tabu tema.	Tabu
067.c	Aha, brata pa nista vedela zame oz. eden je rekel, da je nekaj slišal, pa da ni bil siguren ali je res, drugi pa nič ni slišal. Tako, da jima je mogla to še povedat. To je bila javna tajna.	Tabu, prikrivanje resnice
072.c	To, kako je pritekla k avtu. Pa ne vem, ne vem no...	Odziv biološke mame, Pomembni vtisi
097.d	Jaz sem bila pripravljena na oboje, da me bo nagnala, da bo rekla, da nima hčerke in tudi na to, da mi bo povedla, kaj je bilo. Tudi ona je bila srečna, ko me je videla, saj si je želela, da bi me našla. Tudi ona je bila srečna, ko me je videla, saj si je želela, da bi me našla.	Srečanje
075.c	Sem vprašala, zanimalo me je predvsem, ker sem v prvi nosečnosti imela določene težave. V družini ni bilo posebnosti.	Pogovor na prvem srečanju
102.d	V bistvu sva obe jokali.	Odziv biološke mame, pomembni vtisi
118.e	Nič, predstavili smo se. Ena sestra je rekla, da se me še spomni, da me je še čuvala. Povedala je, kje smo živeli.	Srečanje
146.f	Kasneje me je klicala biološka mama, da je videla članek, da če me kaj zanima lahko pridem k njej in mi bo vse razložila. Zmenila sva se kdaj in še povedala mi je, za takrat, ko sem jo klical, da je bila tako šokirana, da je zanikala.	Telefonski pogovor
147.f	Čprav... tudi potem mi je toliko laži napletla.. Mislim, da če otroka v bolnici pustiš in ti rečejo, da je umrl bi mogoče kaj rad videl, vedel in otroka pokopal, ne pa se obrnil in odšel.	Laž
148.f	Da je ful jokala. Kaj je bilo tukaj resnega joka, ne vem, mislim, da se je sama sebi bolj smilila kot kaj drugega, ampak pustimo to, ni na meni, da bi zdaj to ocenjeval.	Odziv biološke mame, pomembni vtisi
150.f	Ena prvih stvari, ki sem jo vprašal je tudi, če je ta, ki piše na rojstnem listu res moj oče; pa je rekla, da je.	Pogovor na prvem srečanju
151.f	Povedala mi je, da imam po njeni strani strica pa dve teti, da živijo v Srbiji. V glavnem cel kup bratrancev pa sestričen imam, v stiku sem s stricem zdaj. Kasneje mi je on tudi zrihtal telefonsko številko od sestre.	Pogovor na prvem srečanju
153.f	To sem ti prej pozabil povedat in sem si ful zapomnil, da me je prosila (ko sem prišel k njej)... najbolj ji je bilo važno, da nebi bila več v časopisu. Ker ima sedaj partnerja, ki ne ve nič o meni, ne o moji sestri, ne o njenemu bivšemu možu.	Pomembni vtisi

	ODNOS DO BIOLOŠKIH STARŠEV IN BIOLOŠKIH SORODNIKOV	
004.a	Podzavestno, kot da sem jo štivila, da nisem hotela sprejeti, da bi bila biološka mama taka.	Zaščitniška drža
005.a	Vedno sem jo zagovarjala.	Zaščitniška drža
006.a	Nikoli je nisem obsojala, zakaj je to naredila.	Razumevanje
007.a	Mislim, da je imela neke razumne vzroke, da je bila prisiljena v to..	Razumevanje
022.a	Moja mama je imela izredno težko življenje, na žalost imava zelo podobno zgodbo.	Podobna zgodba
021.a	Ja, najbolj je važno, da ti mamu vidiš. Ta odnos je itak hladen.	Hladen odnos
023.a	Nekatere stvari me plašijo, da ne bi prišla tako kot ona.	Strah
041.b	Zame je bila tujka.	Hladen odnos
070.c	Dejansko je potem ona pristopila na tak način, da bi najraje videla, da jo mama kličem. Meni to ni.	Distanca
074.c	Ne. Zame je še danes tujka.	Hladen odnos
077.c	Jaz razumem, da če otroka ne moreš imeti, ga daš v posvojitev, jaz s tem nimam težav. Jaz imam veliko več od življenja tu, kot če bi bila v tistemu selu gor.	Razumevanje
100.d	Tudi sama ni imela urejene družine, kot otrok je bila po več rejniških družinah.	Podobna zgodba
103.d	Imam jo rada, vem da je moje krvi, vem, da je naredila najboljše zame, jo spoštujem, vedno pa je bila mama zame tista, ki me je vzgajala, skrbela zame, ne moreš tega nikoli čutiti do biološke mame.	Razumevanje, spoštovanje, distanca
110.d	Nikoli nisem posvojitve doživljala tako, da bi kdo rekel, te ni marala pa te je dala stran. Biološka mama je bila tudi na moji poroki in vsi so vedeli, da je to pač ona.	Razumevanje,

	STIKI	
021.a	Najin odnos je potem prešel na to, da sem jaz njej postala mama, v smislu finančne odvisnosti. Dvakrat sva se videle, poklicala me je vedno kadar je rabila denar. Dolgo sem to prenašala, potem sem prekinila stike.	Prekinitev stikov
026.b	Njeni starši niso bili za to, da imamo stike. Bili so premožni, mi pa običajna družina.	Neodobravanje stikov
027.b	Nekoč smo se dobili v Ljubljani biološka mama, njen (ne moj!) biološki oče, moja sestra in jaz na kosilu in je rekla: "Ko bi mami vedela, bi me zabila do nafte!" Od takrat nimamo več stikov, tudi ni imela stikov s starimi starši ali drugimi člani biološke družine.	Neodobravanje stikov
029.b	Že dolgo zbiram pogum, da bi jo obiskala (sestro).	Pomanjkanje poguma
033.b	Potem je čez čas zbolela (biološka mama). Stara mama (mati od biološke mame) me je lepo prosila, če bi jo šla obiskati in sem jo šla.	Prošnja
034.b	Kasneje me je včasih poklicala. Prosila me je, če lahko vidi moje otroke.	Prošnja
035.b	Sem dovolila, vendar nekih stikov nisem želela. Zame je bila tujka. Mislija sem, bom to naredila, da bo njej duša mirna, ne zaradi sebe.	Zadržanost
037.b	Ko se je posvojitev izvedla, so stari starši prosili, če me lahko kdaj pridejo pogledati in moji so bili za.	Odperta posvojitev
038.b	.. pri moji sestri ni bilo tako. Njeni posvojitelji niso dovolili stikov.	Neodobravanje stikov
039.b	Moji hčerki pravita, kako je fino, ko imata dve stari mami.	Odperta posvojitev

040.b	Imam stike z staro mamo in s sestričnami.	Redni stiki
069.c	Sedaj imamo občasne stike. Kakšen msg mi pošlje pa vabijo nas, da pridemo.	Občasni stiki
089.d	Takrat sem najprej spoznala brata. Imeli smo njegov naslov, samo pred tem njegovi starši, ki so ga posvojili niso želeli stikov.	Neodobravanje stikov
091.d	Potem sva imela stike in sva bila kar navezana.	Redni stiki
092.d	Sem šla tudi skupaj z njimi na morje.	Redni stiki
093.d	Samo fantje se mi zdi, da vse skupaj drugače dojemajo. Jaz sem hotela potem vendarle spoznati še biološko mamo, on ne.	Razlika med moškim, žensko
098.d	Tako, da od takrat imamo stike, se videvamo, imam še dva brata in sestrico.	Redni stiki
099.d	Sicer sprva sem želela razmisliti sama pri sebi kolikor sploh želim stikov, čez teden, dva sem ji pisala in dala svoj kontakt.	Zadržanost
116.e	Pogovarjali smo se o tem, da bi ohranjali stike, ampak, če povem po pravici, nisem hotel rušiti tistega kar sem imel.	Strah pred spremembo
117.e	Z enim bratom imam še stike, malo, prek Facebooka, pa z B., s katero imamo stike že iz mladosti pa seveda z E., s katero sva bila skupaj posvojena, z ostalimi pa ne.	Občasni stiki
127.e	Nikoli nisem imel želje, da bi se še kaj družil.	Nezanimanje
133.e	Moja starša sta pri prošnji za posvojitev izrazila željo, da bi posvojila enega oz. dva otroka, po možnosti iz iste družine. Pogoj je pa bil, da otroci nebi imeli stikov z biološko družino, že vnaprej sta povedala, da nista za to, da bi se dobivali. Želela sta, da se začne na novo ali se pa ne začne.	Neodobravanje stikov
157.f	Bratranec je lani oktobra prišel k nam, da smo se spoznali, letos smo šli na Rab na morje, tako, da sem spoznal še vse ostale - še dva bratranca, strica, teto, fotra nisem, ker je šel že nazaj v Nemčijo. Po tej strani sem vse spoznal.	Spoznavanje rodbine
160.f	Vsi so me presenetljivo lepo sprejeli, vsi bi radi, da ostanemo v stiku. Nekako so mi vsi prišli na pol poti.	Ohranitev stikov
161.f	So dol čisto drugačni. Slovenci smo glede tega bolj zaprti. Redko katera slovenska družina, bi nekoga, ki ni celo življenje skupaj tako sprejela in ga začela bratranec in sorodnik klicati. Kri jim veliko pomeni.	Kulturna razlika

Urejanje izjav v kategorije po kodah

Značilnost posvojitve

a) Posvojiteljska družina

002.a Definitivno to, da nisem bila zelo srečna v svoji družini.

014.a Pri posvojiteljih sem nehala živeti pri 14-ih letih.

162.f Tudi moja posvojiteljska družina me je sprejela za svojega, čisto sem njihov.

123.e Prišli smo sem, nikoli nam ni nič manjkalo. Nekih tabujem glede tega ni bilo nikoli.

125.e Moja dva mi nikoli nista rekla: "Ti nisi naš," ali pa kaj podobnega. Nikoli.

b) Negativna oznaka bioloških staršev

003.a Moja starša sta mi veliko negativnega povedala o moji mami, tako da sem bila pripravljena na sto krat hujše stvari, kot so se potem izkazale, da so.

c) Resnica o posvojitvi

042.c Da sem posvojena, sem vedela že od nekdaj.

044.c Starši so mi skozi nekakšno pravljico povedali, da sem posvojena, tako da sem zrastle s tem.

084.d Že od majhnega mi je skozi pravljico pripovedovala, da sem posvojena, da me je rodila druga mamica, da ni imela denarja in da si je ona takšne punčke želela.

105.d Mislim, da se dejstva o posvojitvi ne sme prikrivati, da se mora otroku povedati čim prej, njegovi starosti primerno. Ne predstavljam si, da bi jaz izvedela takrat, ko je krušna mati umrla.

168.f Jaz sem od nekdaj vedel, da sem posvojen. Ko sem bil dojenček, so mi to pripovedovali skozi pravljico; zato sem najbrž bolj odprt in mi ni problem govoriti o tem.

134.e Posvojitev nikoli nista skrivala, eni papirji mislim, da so še doma, večino pa ima E. pri sebi. Sam pa nikoli nisem hotel.

d) Razlog za posvojitev

030.b Niso me mogli imeti. Ta odgovor je meni zadostoval.

050.c Vedeli so, da je bila mlada in me ni mogla obdržati, to isto mi je tudi ona rekla.

060.c Stara je bila 16 let, ko me je rodila, ni imela podpore in me je morala oddati v posvojitev.

101.d Seveda, potem pa mlada je bila, spoznala je nekoga, ko je bil trebuh pa ni imela kam oz. tam kjer je bila z otrokom ni mogla bit, zato se je odločila, da me da v posvojitev.

137.f Ja, ker sem se kakšno leto nazaj dobil z biološko mamo. Razložila mi je, da sta z mojim očetom živela v Nemčiji, imela sta eno hčerko (sestro, ki je dve leti starejša od mene). V glavnem mi ni hotela povedati razloga, ampak, da je pobegnila, ko je bila z mano noseča. Pobegnila je iz Nemčije v Slovenijo, potem ko me je pa rodila .. po njenih besedah je bilo tako, da sem zbolel in me je odnesla v bolnico, par dni je ni bilo, ker je iskala službo in stanovanje in ko je nazaj prišla so ji rekli, da sem umrl. No, to je bilo po njenih besedah.

138.f Po zgodbi, ko sem jo izvedel od svojih staršev, ki so me posvojili ter po vseh dokumentih, ki jih imam je bilo pa tako: ona me je rodila, zelo bolnega prinesla v bolnico (pri treh mesecih) in je ni bilo nikoli več nazaj.

e) Starost pri posvojitvi

024.b Posvojena sem bila pri dveh letih in pol.

043.c Posvojena sem bila, ko sem bila stara en teden.

079.d Posvojena sem bila, ko sem bila stara dve leti in pol.

136.f Uradno sem bil posvojen, ko sem imel eno leto pa pol. Tam nekje pri pol leta so me v rejo

vzeli, pa še eno leto so morali čakati na uradno posvojitve, če se slučajno starši premislijo.
120.e 3 leta in 8 mesecev sem bil star, ko so me posvojili.

f) Rejništvo

080.d Kaj veliko se iz rejniške družine ne spomnim, ampak vem, da so lepo skrbeli zame.

121.e Pred posvojitvijo sem bil v reji. Tam je bila ena ženska, ki je imela kmetijo, tam smo bili otroci in tja me je tudi zdajšnji oče prišel prvič pogledat.

139.f V rejništvu sem bil pri eni družini, nekje pri Grosupljem. V glavnem, ko so me moji prišli pogledat, sem bil ... Moja mama pravi, da sem bil zanemarjen, lačen, noge na x, kurja prsa in umazan. Eno leto so me imeli doma, do uradne posvojitve, mama pa je morala službo pustiti, da me je k sebi spravila, ker sem bil podhranjen.

g) Zavrnitev

082.d Pri meni je bil problem, ker so iskali posvojitelje. Že takrat se je videlo, da bom nižje rasti in me je veliko zakoncev zavrnilo.

h) Smrt posvojiteljice

087.d Ko sem bila stara 12 let je mami (posvojiteljica) umrla in je njena sestra potem zame skrbela.

i) Družbeno okolje

124.e Več negativnega odziva sem dobil iz okolice, kot pa od staršev.

169.f Ja, so me. V bistvu z odraslimi sem imel pa sami tri incidente. Prvi je bil s stricem od fotra, drugi pa z bratom od stare mame, tretji pa je bil ta, da sem imel v srednji šoli punco, kateri je mama prepovedala, da hodi z menoj, ker sem bil posvojen (zadnji primer 1998).

j) Bratje, sestre

025.b Imam še sestro, ki je bila posvojena, ko je bila stara 6 mesecev. Občasne stike sva imeli do mojega dvajsetega leta.

121.e Nas je bilo 10 otrok, ena mama, dva očeta.

122.e Mene so najprej posvojili, sem že pol leta odraščal pri starših, nato pa je Ela ponovno klicala fotra, da imajo še punčko. E. je bila stara 18 mesecev.

051.c Imam še sestro. Starša nista mogla imeti otrok, osem let sta se matrala, ko pa sta posvojila mene, je pa mama zanosila.

Iskanje bioloških staršev in sorodnikov

a) Razlog

001.a Mislim, da je velika korelacija pri tem, kdaj se ljudje odločajo za iskanje bioloških korenin. To je običajno takrat, ko v njihovi družini ni vse tako kot bi moralo biti. Tudi pri meni je bilo tako. Hočem povedati, da sem opazila pri ljudeh, ki se niso zakoreninili v svojo (posvojiteljsko) družino, da jih je bolj zanimalo, prej jih je zanimalo, močno potrebo so imeli po tem, da najdejo svoje starše. Sama sem raziskovala in osebe razdelila v dve skupini: eni so dejansko iskali manjkajoči del sebe, drugi (med njimi sem tudi jaz) pa smo iskali prav objekt mame. Gre za nezavedno željo o brezpogojni ljubezni. Tisti, ki so se zakoreninili v te svoje družine jih to bistveno manj zanima ali jih zanima le zaradi zdravstvenega stanja ali ker so rodili svoje otroke. Niti jih ne zanima v tej meri, da bi obdržali stike z biološkimi starši, temveč samo zadostiti: "need to know". Videti obraz ženske, ki me je rodila, tudi, če se z njo ne pogovarjam, samo, da jo vidim.

002.a Definitivno to, da nisem bila zelo srečna v svoji družini (to me je pripeljalo k temu, da jih poiščem).

021.a Ja, najbolj je važno, da ti mamu vidiš. Ta odnos je itak hladen.

- 048.c Začelo me je pa zanimati, ko sem bila na porodniški. Najbolj smešno pa je, ker ima hčerka rdeče lase, pa nobenemu ni jasno od kje. Tako, da sem potem bolj iz fribca iskala kot karkoli, sem tako in tako že prerastla tisto pubertetniško obdobje. Imela sem 30 let, ko sem začela raziskovati.
- 076.c Vsak zdravnik te vpraša kakšna je družinska anamneza, pa ti je malo neprijetno. Tudi to je bil eden od razlogov, zakaj sem začela raziskovat.
- 106.d Mogoče še bolj zaradi tega, ker nisem imela več krušne mame, verjetno je bilo to eno od dejstev, ki me je vzpodbudilo.
- 107.d Po drugi strani pa iščeš kdo si ali ti je podobna, zakaj se ti je odrekla.
- 149.f ... zmeraj me je najbolj zanimalo glede bolezni (vsak zdravnik te najprej vpraša o bolezni v družini).
- 164.f En odgovor. Zakaj? To me je mučilo že od majhnega. Ko se sprašuješ zakaj, če si ti kriv. Iščeš veliko odgovorov, zakaj?
- 165.f Puberteta je pa itak katastrofa. Že tako se ti toliko stvari plete, potem pa še ena taka stvar. Ful je težko. Ne veš točno kam pripadaš.

b) Obdobje, starost

- 008.a Mamo sem relativno zgodaj začela iskati, pri 12-ih letih. To je bil tudi moj življenjski cilj. Kljub temu, da sta mi posvojitelja povedala najslabše od najslabšega kar itak ni držalo.
- 013.a 13 let sem bila stara, ko sem prvič klicala na center, 17 let pa ko sem mamu našla.
- 088.d Potem pa prideš v tisto fazo pubertete, ko se začneš zanimat in raziskovat.
- 046.c Začelo me je pa zanimati, ko sem bila na porodniški.

c) Nezanimanje

- 031.b Jaz je nisem iskala. Biološka mama je prišla k nam domov, na vrata. Jaz sem šla ven skozi druga. Bila sem v sedmem razredu.
- 132.e Po pravici povedano, me čisto nič ne zanima. Nimam nobene želje.
- 134.e Rajši bom energijo vlagal v prihodnost, kot da iščem nekoga, ki me je zapustil.
- 135.e Jaz sem tak človek ... in če bi videl fotra, ki živi v eni bedi, bi mu hotel pomagati.

Zbiranje informacij

a) Dokumentacija o posvojitvi

- 010.a Našla sem mapo z dokumenti, kjer je kar nekaj podatkov - najbolj pomemben je ime in priimek staršev ter kraj kjer sem bila posvojena.
- 094.d Sem pa tudi imela odločbo o posvojitvi, kjer so bili podatki o njej.
- 129.e To niti ne vem kako točno je izbrskala, sicer smo imeli pa vse papirje, ki so jih starši dobili o posvojitvi.
- 130.e Starši so nam pokazali papirje, predal. nekako je bila to njihova želja, da do 18. leta ne bi iskala staršev, po tem pa, če želiva. Posvojitev nista skrivala.
- 131.e Iz teh papirjev potem ni problem izbrskati ljudi. Jaz celo vem, kakšno je bilo moje pravo ime.

b) Institucija

- 011.a V mojem primeru niso imeli nič, saj sem bila vodena na centru v drugi državi. Nato sem vzpostavila kontakt z njihovim centrom in sem bila ves čas v kontaktu z eno socialno delavko.
- 167.f Šel sem na Pediatrično. Hotel sem govoriti z zdravnikom, ki me je takrat sprejel. Mogoče bi kaj več vedel. Ampak je že umrl.

c) Telefonski pogovor

- 056.c Pogledala sva v imenik za številko in je poklical še isti večer. Vprašal je, če lahko dobi N.I. in jo vprašal, če ji datum mojega rojstva kaj pomeni. Potem je bila tišina in nato je rekla da ne.
- 057.c Vprašala je zakaj sprašuje. Rekel je, da če bi ji datum kaj pomenil bi že vedela in tako se je pogovor končal.
- 058.c Ura je bila 11 zvečer, ko je zazvonil njegov mobilni telefon in ona kliče nazaj. Potem je rekla, da ji ta datum pomeni, da je takrat rodila hčerko, da ne ve kje je, da je ne more najti, itd. Potem me je dal na telefon in sva se pogovarjali.
- 095.d Sem klicala v ta kraj in se malo pozanimala, če jo poznajo. Teden kasneje sva se s kolegom odpravila pred vrata.
- 154.f Ta stric me je potem poklical in rekel, da mi bo pomagal najti sestro, da bi on rad ostal z mano v stiku.
- 142.f Kasneje pa so mi v bistvu starši pomagali, ki poznajo enega kriminalista, ki mi je na podlagi podatkov iz rojstnega lista (ime in priimek mame ter ime in priimek očeta in celo kraj bivanja od očeta), zrihtal telefonsko številko. To je bilo 12, 13 let nazaj. Jaz sem na to telefonsko klical (ker ona naj bi bila v Sloveniji). Sem se predstavil, razložil zakaj kličem in vprašal, če ji datum na katerega sem rojen kaj pomeni. Rekla je, da je napačna številka. Jaz sem tisto številko vrgel stran.

d) Pismo

- 143.f Potem sem pa na očetov naslov, ki je bil naveden v rojstnem listu napisal pismo, da bi rad spoznal očeta, pa še napisal sem, da jaz nič nočem. Da bi ga rad samo spoznal, da ne želim nadaljnjih stikov, če to on nebi želel, niti ne denarja. Nikoli nisem dobil odgovora.

d) Nedostopnost podatkov

- 108.d Biološka mama je tudi spraševala po meni, samo ni mogla priti do podatkov. Partner s katerim me je imela pa se je menda zapil in umrl. Tako, da s partnerjem, s katerim živi ima tri otroke.

f) Poznanstva

- 112.e Kolegica, znanka je bila zaslužna zato, da sva s sestro navezala stik z starejšo sestro B. Saj jo je B., ki je vedela od kod prihaja vprašala, če pozna kakšna dva posvojena in potem smo prišli do tega, da smo povezani.
- 142.f Kasneje pa so mi v bistvu starši pomagali, ki poznajo enega kriminalista, ki mi je na podlagi podatkov iz rojstnega lista (ime in priimek mame ter ime in priimek očeta in celo kraj bivanja od očeta), zrihtal telefonsko številko. To je bilo 12, 13 let nazaj. Jaz sem na to telefonsko klical (ker ona naj bi bila v Sloveniji). Sem se predstavil, razložil zakaj kličem in vprašal, če ji datum na katerega sem rojen kaj pomeni. Rekla je, da je napačna številka. Jaz sem tisto številko vrgel stran.

g) Tiskani medij

- 144.f Pred več kot letom sem se pogovarjal z eno punco, ki je iskala očeta in ji je pri tem pomagal novinar. Prosil sem jo za njegov mail. S tem sem kar nekaj časa odlašal, potem sem mu pa končno poslal mail. Njegov pogoj je bil samo to, da objavi dva članka. Se pravi prvi članek, ko poizvedujemo, drugi članek kako se je vse skupaj razpletlo - pozitivno ali negativno. Privolil sem, da naredi intervju, da slika,.. V glavnem napisal je članek, to zgodbo, ki sem ti jo povedal, imena in vse, tudi slikal nas je.
- 145.f No .. biološka mama je živela v Domžalah preden me je rodila, potem ko me je rodila, pa se je od tam odselila. Ta novinar je vse to napisal. Naslednji dan sem dobil klic od ene

ženske, ki jo je zgodba ganila in ona mogoče ve kdo bi to bil.. Čez dva dni so me klicali.
.. ta familija, kjer je moja biološka mama pri njih živela, ko je bila še noseča z mano.

h) Socialno omrežje

155.f Nekje istočasno, nekaj dni razlike, sem pa dobil sporočilo pa facebooku od bratranca iz R____, po fotrovi strani. So pa dobili tisto pismo.

158.f No, bilo je pa tako, da mi je stric dal ime, priimek in številko. Malo sem raziskoval po facebooku in mailu pa je nikjer nisem našel.

i) Pediatrična klinika

167.f Ne, šel sem pa na Pediatrično. Hotel sem govoriti z zdravnikom, ki me je takrat sprejel. Mogoče bi kaj več vedel. Ampak je že umrl.

Prvi stik z biološkimi starši

a) Telefonski pogovor

058.c Ura je bila 11 zvečer, ko je zazvonil njegov mobitel in ona kliče nazaj. Potem je rekla, da ji ta datum pomeni, da je takrat rodila hčerko, da ne ve kje je, da je ne more najti, itd. Potem me je dal na telefon in sva se pogovarjali.

059.c Rekla je, da imam še dva polbrata, ki sta dvojčka. Ni vedela kje sem. Potem sem ji povedala, da sem v Sloveniji, da imam otroka in to...

142.f Kasneje pa so mi v bistvu starši pomagali, ki poznajo enega kriminalista, ki mi je na podlagi podatkov iz rojstnega lista (ime in priimek mame ter ime in priimek očeta in celo kraj bivanja od očeta), zrihtal telefonsko številko. To je bilo 12, 13 let nazaj. Jaz sem na to telefonsko klical (ker ona naj bi bila v Sloveniji). Sem se predstavil, razložil zakaj kličem in vprašal, če ji datum na katerega sem rojen kaj pomeni. Rekla je, da je napačna številka. Jaz sem tisto številko vrgel stran.

146.f Kasneje me je klicala biološka mama, da je videla članek, da če me kaj zanima lahko pridem k njej mi bo vse razložila. Zmenila sva se kdaj in še povedala mi je, za takrat, ko sem jo klical, da je bila šokirana, da je zanimala.

b) Dilema

015.a Zanimivo mi je bilo, ker sem se vedno pred tem ukvarjala ali jo bom vikala ali tikala. Potem, ko sem jo videla, mi je bilo takoj jasno, brez problema sem jo tikala.

c) Občutki

016.a Sem čutila neko povezavo.

019.a Bilo mi je fascinantno, da jo vidim.

d) Opazovanje

020.a Iskala sem neke podrobnosti.

e) Srečanje

031.b Biološka mama je prišla k nam domov, na vrata. Jaz sem šla skozi druga ven. Bila sem v sedmem razredu.

032.b Prišla je na vrata, moji starši so jo sprejeli, vendar takrat jaz nisem bila pripravljena.

062.c Srečanje je bilo pa tako, da me je prišlo pogledat "sto" ljudi, vsi sorodniki so prišli.

- 063.c Bilo je too much, vsega je bilo preveč, ful so pripravili in hrane, pa kosilo, pa večerjo, pa ful sladice.
- 064.c Dejansko se sploh nisem mogla z njo nekaj pogovarjat, uspela sem samo zvedeti, da je oče mrtev, pol brata živita pri njej (tri leta mlajša od mene), babica je leto pred tem umrla in nikoli ni prebolela, da me je mama mogla dat stran.
- 097.d Jaz sem bila pripravljena na oboje, da me bo nagnala, da bo rekla, da nima hčerke in tudi na to, da mi bo povedla, kaj je bilo. Tudi ona je bila srečna, ko me je videla, saj si je želela, da bi me našla. Tudi ona je bila srečna, ko me je videla, saj si je želela, da bi me našla.
- 118.e Nič, predstavili smo se. Ena sestra je rekla, da se me še spomni, da me je še čuvala. Povedala je, kje smo živeli.

f) Pomembni vtisi

- 018.a Prvi dan, ko sem jo videla sploh nisem vedela kaj naj jo vprašam. Vsa vprašanja so izpuhtela iz glave.
- 072.c To, kako je pritekla k avtu. Pa ne vem, ne vem no..
- 102.d V bistvu sva obe jokali.
- 148.f Da je ful jokala. Kaj je bilo tukaj resnega joka, ne vem, mislim, da se je sama sebi bolj smilila kot kaj drugega, ampak pustimo to, ni na meni, da bi ocenjeval.
- 153.f To sem ti prej pozabil povedat in sem si ful zapomnil, da me je prosila.. Najbolj ji je bilo važno, da nebi bila več v časopisu. Ker ima sedaj partnerja, ki ne ve nič o meni, ne o moji sestri, ne o njenem bivšem možu.

g) Odziv biološke mame

- 017.a Njen odziv je bil proti pričakovanju. V tem času, ko sem jo iskala, sem bila pri njeni pol sestri in vsi so jo opisali kot hladno žensko.
- 067.c To, kako je pritekla k avtu.
- 102.d V bistvu sva obe jokali.
- 148.f Da je ful jokala. Kaj je bilo tukaj resnega joka, ne vem, mislim, da se je sama sebi bolj smilila kot kaj drugega, ampak pustimo to, ni na meni, da bi ocenjeval.

h) Pogovor na prvem srečanju

- 075.c Sem vprašala, zanimalo me je predvsem, ker sem v prvi nosečnosti imela določene težave.
- 150.f Ena prvih stvari, ki sem jo vprašal je tudi, če je ta, ki piše na rojstnem listu res moj oče, pa je rekla, da je.
- 151.f Povedala mi je, da imam po njeni strani strica pa dve teti, da živijo v Srbiji. V glavnem cel kup bratrancev pa sestričen imam, v stiku sem s stricem zdaj. Kasneje mi je on tudi zrihtal telefonsko številko od sestre.

Odnos do bioloških staršev in bioloških sorodnikov

a) Zaščitniška drža

- 004.a Podzvestno, kot da sem jo ščitila, da nisem hotela sprejeti, da bi bila biološka mama taka.
- 005.a Vedno sem jo zagovarjala.

b) Razumevanje

- 006.a Nikoli je nisem obsojala, zakaj je to naredila.
- 007.a Mislim, da je imela neke razumne vzroke, da je bila prisiljena v to.
- 077.c Jaz razumem, da če otroka ne moreš imeti, ga daš v posvojitev, jaz s tem nimam težav. Jaz imam veliko več od življenja tu, kot če bi bila v tistem selu gor.

103.d Imam jo rada, vem, da je moje krvi, vem, da je naredila najboljše zame, jo spoštujem, vedno pa je bila mama zame tista, ki me je vzgajala, skrbela zame, ne moreš tega nikoli čutiti, do biološke mame.

110.d Nikoli nisem posvojitve doživljala tako, da bi kdo rekel, te ni marala pa te je dala stran. Biološka mama je bila tudi na moji poroki in vsi so vedeli, da je to pač ona.

c) Podobna zgodba

022.a Moja mama je imela izredno težko življenje, na žalost imava zelo podobno zgodbo.

100.d Tudi sama ni imela urejene družine, kot otrok je bila po več rejniških družinah.

d) Hladen odnos

021.a Ja, najbolj je važno, da ti mamu vidiš. Ta odnos je itak hladen.

041.b Zame je bila tujka.

074.c Ne, zame je še danes tujka.

e) Strah

023.a Nekatere stvari me plašijo, da nebi prišla tako kot ona.

f) Distanca

070.c Dejansko je potem ona pristopila na tak način, da bi najraje videla, da jo mama kličem. Meni to ni.

Stiki

a) Prekinitev stikov

021.a Najin odnos je potem prešel na to, da sem jaz njej postala mama, v smislu finančne odvisnosti.

Dvakrat sva se videle, poklicala me je vedno kadar je rabila denar. Dolgo sem to prenašala, potem pa sem prekinila stike.

b) Neodobravanje stikov

026.b Njeni starši niso bili za to, da imamo stike. Bili so premožni, mi pa običajna družina.

027.b Nekoč smo se dobili v Ljubljani biološka mama, njen (ne moj!) biološki oče, moja sestra in jaz na kosilu in je rekla: "Ko bi mama vedela, bi me zabila do nafte!" Od takrat nimamo več stikov, tudi ni imela stikov s starimi starši ali drugimi člani biološke družine.

038.b Pri moji sestri ni bilo tako. Njeni posvojitelji niso dovolili stikov.

089.d Takrat sem najprej spoznala brata. Imeli smo njegov naslov, samo pred tem njegovi starši, ki so ga posvojili niso želeli stikov.

133.e Moja starša sta pri prošnji za posvojitev izrazila željo, da bi posvojila enega oz. dva otroka, po možnosti iz iste družine. Pogoj je pa bil, da otroci ne bi imeli stikov z biološko družino, že vnaprej sta povedala, da nista za to, da bi se dobivali. Želela sta, da se začne na novo ali se pa ne začne.

c) Pomanjkanje poguma

029.b Že dolgo zbiram pogum, da bi jo obiskala (sestro).

d) Prošnja

033.b Potem je čez čas zbolela (biološka mama). Stara mama (mati od biološke mame) me je lepo prosila, če bi jo šla obiskati in sem jo šla.

034.b Kasneje me je včasih poklicala. Prosila me je, če lahko vidi moje otroke.

e) Zadržanost

35.b Sem dovolila, vendar nekih stikov nisem želela. Zame je bila tujka. Mislila sem, bom to naredila, da bo njej duša mirna. Ne zaradi sebe.

099.d Sicer sprva sem želela razmisliti sama pri sebi kolikor sploh želim stikov, čez teden, dva sem ji pisala in dala svoj kontakt.

f) Odprta posvojitev

37.b Ko se je posvojitev izvedla, so stari starši prosili, če me lahko kdaj pridejo pogledat in moji so bili za.

039.b Moji hčerki pravita, kako je fino, ko imata dve stari mami.

g) Redni stiki

040.b Imam stike s staro mamo in s sestričnami.

091.d Potem sva imela stike in sva bila kar navezana.

092.d Sem šla tudi skupaj z njimi na morje.

098.d Tako, da od takrat imamo stike (z biološko mamo), se vidavamo, imam še dva brata in sestrico.

h) Občasni stiki

069.c Sedaj imamo občasne stike. Kakšen msg mi pošlje pa vabijo nas, da pridemo.

117.e Z enim bratom imam še stike, malo, prek Facebooka, pa z B., s katero imamo stike že iz mladosti pa seveda z E., s katero sva bila skupaj posvojena, z ostalimi pa ne.

i) Spoznavanje rodbine

157.f Bratranec je lani oktobra prišel k nam, da smo se spoznali., letos smo šli na Rab na morje, tako, da sem spoznal še vse ostale - še dva bratranca, strica, teto, fotra nisem, ker je že šel nazaj v Nemčijo. Po tej strani sem vse spoznal.

j) Kulturna razlika

161.f So dol čisto drugačni. Slovenci smo glede tega bolj zaprti. Redko katera slovenska družina bi nekoga, ki ni celo življenje skupaj tako sprejela in ga začela bratranec in sorodnik klicati. Kri jim veliko pomeni.

k) Strah pred spremembo

116.e Pogovarjali smo se o tem, da bi ohranjali stike, ampak če povem po pravici, nisem hotel rušiti Tistega, kar sem imel.

IZJAVA

Spodaj podpisana **Maja Bauch**, študentka specialističnega študija **Socialno delo za ljudi s posebnimi potrebami, Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani**, z vpisno številko **06010080**, s svojim podpisom izjavljam, da sem avtorica specialističnega dela z naslovom:

Iskanje bioloških staršev – perspektiva ljudi, ki so bili posvojeni.

S svojim podpisom zagotavljam:

- da je predloženo specialistično delo rezultat mojega samostojnega raziskovalnega dela ter da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev citirana in navedena v seznamu virov, ki je sestavni del predloženega specialističnega dela;
- da se zavedam, da je plagiatstvo, ne glede na obliko in način predstavljanja tujega avtorskega dela kot svojega, v nasprotju z akademsko etiko in s pričakovanimi moralnimi prepričanji ter pomeni hujšo kršitev pravil in predpisov, ki urejajo to področje, kot tudi posledic, ki jih ima takšno dejanje za predloženo delo in z njim povezani status;
- da sem seznanjena z določili Pravilnika o podiplomskem študiju;
- da je predloženo pisno delo identično elektronski verziji istega dela;
- da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 16/07, 68/08 in 110/13) dovoljujem, da se zgoraj navedeno specialistično delo objavi v digitalni zbirki eGradiva in repozitoriju UL.

V Ljubljani, 01.02.2016

Podpis avtorice:

S svojim podpisom:

- dovoljujem knjižnici Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani uporabo svojega rojstnega datuma za namen obdelave specialističnega dela v sistemu COBISS;
- soglašam z objavo svojega specialističnega dela na svetovnem spletu.

V Ljubljani, 01.02.2016

Podpis avtorice: